A-PDF Merger DEMO : Purchase from w

ҚАРАҚАЛПАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ЖАЗЫЎШЫЛАРЫ

„БИЛИМ"

С. АХМЕТОВ, Ж. ЕСЕНОВ

ҚАРАҚАЛПАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ЖАЗЫЎШЫЛАРЫ

[illegible]
Личная библиотека.
Бекниязова.
Фануза
Усаровна.
Кегейлинский р/н.
с/з Кызыл-аскер.

НӨКИС
«БИЛИМ»
1995

83.3 Қар 7
А 97

Ахметов С., Есенов Ж.
Қарақалпақстан Республикасының жазыўшылары
(өмирбаянлық, библиографиялық мағлыўматнама), Нөкис, «Билим», 1995 112 бет.

Бул китап Қарақалпақстан Республикасы жазыўшыларының өмир жолы ҳәм олардың шығармалары жөнинде мағлыўмат береди. Мағлыўматнама әдебиятымызға қызығыўшылар, мәденият тараўының хызметкерлери, мектеп муғаллимлери ҳәм оқыўшылары, студентлер, улыўма көпшилик ушын пайдалы қолланба болып табылады.

A'jiniyaz at'ndag'i NMPI
informaciyali'q resurs worayi'
INVENTAR №
125577
«___»________20___ ji'l

© Билим баспасы
1995

АББАЗОВ САҒЫЙДУЛЛА

(1930-1990)

Сағыйдулла Аббазов — балалар шайыры.

С. Аббазов 1930-жылы 5-майда Тахтакөпир районында белгили халық шайыры Аббаз Дабыловтың шаңарағында туўылған. Ол 1948-жылы Төрткүлдеги аўыл хожалық техникумын питкерип Қарақалпақ Мәмлекетлик пединститутының қарақалпақ тили ҳәм әдебияты бөлимине оқыўға киреди ҳәм оны 1952-жылы тамамлайды. С. Аббазов 1952-57-жыллары «Жас Ленинши» газетасында көркем әдебият бөлимин басқарады, 1958-64 жыллары «Жеткиншек» газетасының жуўаплы хатшысы ўазыйпасын атқарады, 1964-66-жыллары Ташкенттеги Жоқары партия мектебинде оқыйды, 1966-76-жыллары «Қарақалпақстан» баспасында көркем әдебият бөлиминиң баслығы, бас редактор лаўазымларында ислейди, 1976-85-жыллары Қарақалпақстан телевидениеси ҳәм радио еситтириў Комитетинде аға редактор, бас редактор, Комитет баслығының орынбасары болып ислейди. Ал 1985-жылдан өмириниң ақырына шекем ол «Қарақалпақстан» баспасының бас редакторы болды.

С. Аббазов 1982-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы, 1958-жылдан КПСС ағзасы еди.

С. Аббазовтың дәслепки шығармалары 50-жыллардан баслап баспа сөзде көринди, ол балалар ҳәм жас өспиримлер ушын көп ғана шығармалар дөретти. Оның 1962-жылы «Сырлы альбом», 1964-жылы «Мениң иним», 1967-жылы «Кел, бәҳәрим!», 1968-жылы «Қуслар қайтып келеди екен», 1977-жылы «Мектепте де, үйде де», 1987-жылы «Мектепте байрам» сыяқлы топламлары ҳәм таңламалы шығармаларынан ибарат бир томлығы жарық көрди.

С. Аббазов К. Чуковскийдиң, С. Михалковтың, А. Бартоның, Қ. Мухаммадийдиң, Г. Георгиевтиң бир қатар шы-

ғармаларын қарақалпақ тилине аўдарды. Шайырдың «Тимуровцы Арала» (1976) деген китабы рус тилинде де басылып шықты. Оның бир қатар шығармалары басқа тиллерге де аўдарылған, намаға түсирилген қосықлары бар.

АЙЖАНОВ ӨТЕГЕН

(1925-1960)

Өтеген Айжановтың дөретиўшилиги Мойнақ балықшыларының турмысы менен тығыз байланыслы. Оның дөретпелеринде Арал балықшыларының өмири өзиниң көркем сәўлелениўин тапты.

Өтеген Айжанов 1925-жылы 25-январьда Мойнақ районының 10-аўылкеңесинде туўылған, 1943-1944-жыллары Уллы Ўатандарлық урысқа қатнасты, аўыр жарадар болды соң аўылда муғаллим болып иследи. 1950-жылы Ташкенттеги Юридикалық мектепти тамамлап, ҚҚАССР Министрлер Советинде хызмет атқарады (1950-1952), социал тәмийнат министрлигинде аға инспектор болды (1952-1954).

Өтеген Айжанов 1959-жылдан СССР Жазыўшылар аўқамының ағзасы еди.

Өтеген Айжановтың «Толқын» атлы биринши гүрриңи 1950-жылы «Қызыл Қарақалпақстан» газетасында дағазаланды, биринши топламы «Балықшы жигит» деген ат пенен 1955-жылы жарыққа шықты. «Намыс» атлы повести 1960-жылы басылды. Оны көпшиликке таныткан «Арал қушағында» романы (1958) еди. Роман 1975-жылы екинши мәртебе басылды. Бул шығарма қарақалпақ прозасының тарийхында белгили қубылыс болды. Автордың өзи қайтыс болғаннан соң «Устаз хәм шәкирт» (1969) деген повести жарыққа шықты.

Өтеген Айжанов жаўынгерлик медальларға ийе еди.

Шығармалары: «Арал қушағында» (1958-1975), «Устаз хәм шәкирт» (1969), «Балықшы жигит» (1955).

АЙМУРЗАЕВ ЖОЛМУРЗА

Жолмурза Аймурзаев — XX әсирдеги қарақалпақ әдебиятының, баслаўшыларының, оның ири ўәкиллериниң бири, прозашы, шайыр, драматург.

Ж. Аймурзаев 1910-жылы Шымбай районының аймағында туўылған. Ол ата-анасынан жаслай жетим қалып дәслеп интернатта (1922-26) тәрбияланған, 1926-27-жыллары Шымбайдағы «Коммуна» мектебинде оқыйды, 1927-32-жыллары Төрткүлдеги педтехникумды питкерип Тахтакөпир районында муғаллим болыпислейди, 1935-39-жыллары Москвадағы А. В. Луначарский атындағы көркем өнер институтында оқып питкерип, соңынан 1942-жылға шекем Қарақалпақстан Жазыўшылар аўқамында жуўапкерли хаткер болыпислейди.

Жазыўшы Уллы Ўатандарлық урыс фронтларына қатнасады, фронттан қайтқаннан кейин 1944-51-жыллары, 1958-62 жыллары Қарақалпақстан Жазыўшылар аўқамының баслығы болып ислейди, 1963-72-жыллар аралығында Өзбекстан хүжжетли хәм илимий көпшилик фильмлер студиясының Қарақалпақстан филиалын басқарады. Хәзир ол хүрметли дем алыс хәм дөретиўшилик жумыста.

Ж. Аймурзаев 1934-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Жазыўшы өзиниң дөретиўшилигин поэзиядан баслады, оның биринши қосығы 1927-жылы баспа сөзде шықты. Сол жыллардың ишинде ол ең жақсы поэмалар болған «Гүрес», «Гүресте жеңдик» шығармаларын дөретти, соның менен бирге драматургия тараўында 1933-жылы «Хәкислилер», 1939-жылы «Өз таяғы өзине» пьесаларын жазды хәм булар сахнада қойылды. Ал 1940-жылы «Қарақалпақстан әдебияты хәм искусствосы» журналының № 3-5-санларында, 1941-жылы № 1 санында жазыўшының «Қуўат» деген повести басылып шықты.

Ж. Аймурзаев Уллы Ўатандарлық урыс жыллары бир неше жаўынгерлик қосықларын,« Мениң жолдасларым» поэмасын, «Арал қызы», «Лейтенант Елмуратов», «Коля», «Совет қызлары» пьесаларын жазды.

Жазыўшы драматургтиң «Айгүл-Абат» (1946-52), «Бердақ» (1958, 1977) «Қәдирдан доктор» (1960), «Рәў-

шан» (1956), «Шеберханның шырмаўығы» (1964), «Бахыт булағы» (1967) деген пьесалары театр сахнасына қойылды.

Ж. Аймурзаевтың проза тараўындағы бираз шығармалары әдебиятымыз тарийхында айрықша орын ийелейди. Оның «Келин» гүрриңи, «Әмиўдәрья бойында», «Қызкеткен», «Муҳаббатым адамлар» атлы романлары көпшиликке жақыннан таныс. Жазыўшы қарақалпақ әдебиятында биринши роман дөретиўшилердиң қатарына киреди.

Ж. Аймурзаев Өзбекстан (1981) ҳәм Қарақалпақстан (1974) халық жазыўшысы, Өзбекстан көркем өнерине мийнети сиңген ғайраткер (1957) деген Ҳүрметли атақлардың ийеси, ол «Айгүл-Абат» пьесасы ушын Бердақ атындағы Қарақалпақстан Мәмлекетлик сыйлығының лауреаты болды, еки мәртебе Қарақалпақстан Жоқарғы Советине депутат болып сайланды, «Мийнет Қызыл Байрақ», «Халықлар дослығы»; үш мәртебе «Ҳүрмет белгиси» орденлери, Өзбекстан ҳәм Қарақалпақстан Жоқарғы Советлериниң Ҳүрмет жарлықлары менен сыйлықланған.

Жазыўшының бир қаншa шығармалары көплеген тиллерде басылып шықты.

Шығармалары: Ҳәкислилер, 1934; Қосықлар 1935; Қосықлар, 1936, Қосықлар, 1938; Уллы Ўатан қосығы; 1939, Тасқын, 1946; Мениң батырларым, 1949; Қаҳарманлық гүреске, 1942; Шайыр сөзи, 1949; Жас әўладларға, 1951; Даңқлы дослар, 1954; Айдын жолда, 1955; Әмиўдәрья бойында, 1958; Жетимниң жүреги, 1967; Қызкеткен 1972; Өмир шайдасыман, 1986; Жетпис тоғызыншы бәҳәр, 1989; Жолмурза Аймурзаев. Шығармалары, I том, 1961; Жолмурза Аймурзаев. Шығармалары, II том, 1962; Жолмурза Аймурзаев. Шығармаларының еки томлығы, I том, 1980; Жолмурза Аймурзаев. Шығармаларының еки томлығы, II том, 1980; Проделки Комекбая, Ташкент, 1958; Кәмекбайдың қылқлары (өзбек тилинде) Ташкент, 1961; Колыбель счастья, Ташкент, 1969; Заря над Аму, Ташкент 1958; Шеърлар, Ташкент, 1945; Утро Амударьи, Ташкент, 1956; Айгуль и Абат, Ташкент, 1976; Сборник произведений, Ташкент, 1950.

АЙМУХАММЕДОВА БИЙБИАЙША

Аймухаммедова Бийбиайша ҳәзирги қарақалпақ әдебиятындағы жас прозашылардың бири. Ол 1953-жылы Түркменстанның Ташаўыз ўәлаятының Гөне Үргениш районында туўылған. 1974-жылы Қарақалпақ мәмлекетлик пединститутының қарақалпақ тили ҳәм әдебияты факультетин питкерген, соң Хожели, Қанлыкөл районларында муғаллим болып, 1977-1979-жыллары радио еситтириў комитетинде ислеген. 1979-жылдан баслап № 56 кәсип-техникалық училищесинде муғаллим.

Б. Аймухаммедова 1983-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Бийбиайшаның дәслепки қосықлары республикалық, районлық газеталарда, «Әмиўдәрья» журналында дағазаланады. 1978-жылы «Шофер қыздың күнделиги» атлы повести жәрияланды.

АЙТМУРАТОВ ДӘЎЛЕН

Дәўлен Айтмуратов — шайыр, драматург ҳәм алым.

Дәўлен Айтмуратов 1933-жылы 3-май күни Қусқана таўының қубла тәрепинде, Еркиндәрьяның бойында, ягный ҳәзирги усы дәрьяның аты менен аталған совхоздың аймағында туўылды. Ол орта мектепти питкергеннен соң Совет Армиясы қатарында хызмет атқарады. 1962-жылы СССР Жазыўшылар аўқамының А. М. Горький атындағы әдебият институтын тамамлап, 1962-73-жыллары «Әмиўдәрья» журналының бөлим баслығы болып ислейди, «Жетиниек» газетасында хызмет атқарады, 1974-76-жыллары Алма-Атада «Қазақфильм» киностудиясында ислейди, ал 1976-жылдан баслап Н. Дәўқараев атындағы тил ҳәм әдебият институтында илимий хызметкер, аға илимий хызметкер лаўазымында ислеп киятыр.

Д. Айтмуратов 1969-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Шайырдың дәслепки қосықлары 1958-жылдан баслап жарық көрди. Оның баспа жүзинде «Қосық ҳәм тымсаллар» (1960), «Ағар дәрья» (1965), «Тымсаллар» (1975), «Мен шынлықты сүйдим, олсыз хеш нәрседе қәдир йоқ» (1990) деген топламлары ҳәм «Ялғаншының иси» соңы-

нан «Ақмақлық дүньясында» (1990) атлы комедиясы жәрияланды ҳәм «Пирқаққан» комедиясы театр сахнасына қойылды.

Д. Айтмуратов тарийх, тил билими тарауында 1986-жылы «Тюрские этнонимы» атлы көлемли изертлеўин бастырып шығарды.

Ол Э. Роттердамский, Т. Шевченко, М. Ю. Лермонтов, С. А. Есенин, В. В. Маяковский, А. Наўайы, Ҳафыз, Ш. Руставели шығармаларын қарақалпақ тилине аўдарды.

Д. Айтмуратов «Қарақалпақстанға мийнети сиңген мәденияты хызметкери» Ҳүрметли атағына ийе.

АЙЫМБЕТОВ ҚАЛЛЫ

(1908-1973)

Мәдениятымыздың ардақлы азаматларының бири Қаллы Айымбетовты оның көзи тири ўақтында-ақ көпшилик «жанлы архив» деп атайтуғын еди. Ол айрықша қарақалпақ аўызеки әдебиятының жетик маманы болды.

Қаллы Айымбетов 1908-жылы Шымбай районында Аралбай аўыл деген жерде кәмбағал шаңаракта туўылған, ата-анасынан жаслай жетим қалған. 1929-жылы Төрткүлдеги педагогикалық техникумды питкереди, соған шекем де балалар үйинде тәрбияшы, халық билимлендириў тараўларында ислеген. 1930-1933-жыллары Алма-Атадағы педагогикалық институтты тамамлайды. Туўылған елине келип, илим-изертлеў институтында хызметкер (1933-1935), Москвада оқыў китаплары баспасында редакция баслығы (1935-1936) болып ислейди ҳәм СССРдың Орайлық Атқарыў Комитети жанындағы миллий институтының аспирантурасында оқыйды (1936-1938), 1938-жылы ўәлаятлық халық билимлендириў баслығы болып тайынланады тил ҳәм әдебият илим изертлеў институтында директордың орынбасары (1938-40), ўәлаятлық партия комитетиниң лекторы болып ислейди (1940-1941).

Қаллы Айымбетов — Уллы Ўатандарлық урыстың қатнасыўшысы, ол Совет армиясы қатарынан 1947-жылы қайтып келеди. Урыстан соңғы жыллары (1947-1948) Тил ҳәм әдебият институтында директордың орынбасары, Республика Көркем өнер ислери бойынша комитеттиң баслығы (1948-1950), пединститутта кафедра баслығы (1950-1951), Тил ҳәм әдебият институтында бөлим баслығы (1951-53), Ташкентте Тил ҳәм әдебият институтында илимий хызметкер лаўазымларында иследи (1956-1965). Қаллы Айымбетовтың дөретиўшилик өмири Нөкис педагогикалық институты менен де тығыз байланыслы. Ол бул жерде 1956-жылдан баслап қарақалпақ әдебияты кафедрасын басқарды. Сол жылы «Қарақалпақ совет драматургиясы тарийхының очерклери» деген темада кандидатлық диссертация жақлады, ал 1965-жылы «Қарақалпақ жыраўбақсыларының репертуары» деген темада докторлық диссертациясын жақлады, оған 1968-жылы профессор илимий атағы берилди.

Қ. Айымбетов 1934-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Илимпаз 20-жылларда-ақ өткендеги қарақалпақ әдебияты ҳәм фольклорын жыйнаўшылардың бири болды. Аяпберген шайырдың шығармаларын жазып алыўға қатнасты, «Едиге», «Алпамыс» (1937) дәстанларын жазып алды ҳәм Москвада бастырып шығарды, қарақалпақ нақыл-мақалларын жыйнап бастырды.. Қ. Айымбетовтың қарақалпақ фольклорын изертлеўге арналған «Халық даналығы» (1968), «Қарақалпақ фольклоры» (1977), «Қарақалпақ драматургиясы тарийхының очерклери» (1963), «Өткен күнлерден елеслер» (1972) атлы китаплары оған бай дәреклер береди. Оның «Қылы-қылы қылўалар» (1960), қайта басылған нусқасы «Қарақалпақ нақыл-мақаллары» (1978) деген китаплар үлкен қызығыўшылық туўғызады. Алымның мектеплер ушын жазылған «Үлкенлер ушын сабақлық» (1929), «Әдебият хрестоматиясы» деген мийнетлери ҳәм соңғы жыллары басылып шыққан бир неше хрестоматиялары халық билимлендириўинде үлкен әҳмийетке ийе.

Қ. Айымбетов көркем аўдарма тараўында Мольердиң «Скапенниң ҳийлеси» (1939), К. Симоновтың «Рус мәселеси» (1947), А. Сафроновтың «Москва характери» (1948) А. Островскийдиң «Жарлылық айып емес» (1936), Р. Тагордың «Ганга қызы» шығармаларын қарақалпақ тилине аўдарды.

Фольклоршы-алым «Қарақалпақстан көркем өнерине мийнети сиңген ғайраткер» (1957), «Қарақалпақстанға мийнети сиңген илим ғайраткери» (1958), деген Ҳүрмет-

ли атақларға ийе, «Ҳүрмет белгиси» ордени, жаўынгерлик медальлар, Өзбекстан ҳәм Қарақалпақстан Жоқарғы Советиниң Ҳүрмет жарлықлары менен сыйлықланған, Нөкистеги мәдений агартыў техникумы Қ. Айымбетовтың атына қойылған.

АЙЫМБЕТОВ ҲИКМЕТУЛЛА

Ҳикметулла Айымбетов — лирик шайыр.

Ҳ. Айымбетов 1948-жылы 2-сентябрьде Тахтакөпир районында Тахтакөпир аўылында туўылған. Ол орта мектепти тамамланғаннан кейин, 1972-жылы Қарақалпақ мәмлекетлик педагогикалық институтын табыслы питкерип. «Жеткиншек» газетасында, «Әмиўдәрья» журналында, Қарақалпақстан телевидениеси ҳәм радио еситтириўлери комитетинде ислейди, 1991-жылдан «Әрман» газетасының редакторы лаўазымын атқарады, ҳәзир Әжинияз атындағы Нөкис мәмлекетлик пединститутында қарақалпақ тили оқытыўшысы болып хызмет атқармақта.

Ҳ. Айымбетов 1991-жылдан Өзбекстан ҳәм Қарақалпақстан Жазыўшылар Аўқамының ағзасы.

Ҳ. Айымбетов «Жалғыз терек» (1976), «Тыңлаңызлар» (1981), «Үлкен шаңарақ» (1991), «Ақ қағаз» (1993) атлы поэзиялық топламларын жәриялады. Ол Пушкин, Лермонтов, Маяковский («Жақсы», 1983) тағы басқалардың шығармаларын қарақалпақ тилине аўдарды.

АЛЛАМБЕРГЕНОВ КЕҢЕСБАЙ

Кеңесбай Алламбергенов — прозаик ҳәм әдебият изертлеўшиси.

К. Алламбергенов 1954-жылы Қараөзек районындағы Москва совхозында туўылған. Ол 1971-жылы орта мектепти тамамлағаннан соң аўыл хожалығы жумысында иследи, 1972-76-жыллары Қарақалпақ мәмлекетлик пединститутының тарийх филология факультетинде оқып жоқары мағлыўмат алды, «Жеткиншек» газетасында иследи, 1976-77-жыллары Совет Армиясы қатарында болды, 1977-79-жыллары кәсип техникалық училищесинде оқытыўшылық етти, 1979-82-жыллары Нөкис Мәмлекетлик университетиниң аспирантурасының теориялық курсында оқыды, 1982-89-жыллары университетте оқытыўшы болып иследи,

1989-92-жыллары «Әмиўдәрья» журналының бас редакторы лаўазымын атқарды, ҳәзир педагогикалық институттың қарақалпақ әдебияты кафедрасының баслығы. Ол 1985-жылы «Қарақалпақ әдебиятында айтыс жанры» деген темада кандидатлық диссертация жақлады.

К. Алламбергенов 1984-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Жазыўшының 1983-жылы «Қыйын өткел», 1987-жылы «Өмир мәўритлери», 1985-жылы «Дәрбент», 1992-жылы «Дәрья тартылған жыллар» атлы повесть ҳәм романлары, 1989-жылы «Қарақалпақ әдебиятында айтыс» деген илимий жумысы басылып шықты.

К. Алламбергенов Бердақ атындағы Қарақалпақ Мәмлекетлик сыйлығының лауреаты (1993), ол Қарақалпақстан Жоқарғы Советиниң Ҳүрмет жарлығын, Жазыўшылар аўқамының сыйлығын алыўға миясар болған.

АЛЛАНАЗАРОВ ТӨРЕШ

Белгили режиссер ҳәм драматургия изертлеўшиси Төреш Алланазаров 1916-жылы Қоңырат районының Сорқол аўылында туўылған. Ески мектепте оқып саўат ашқан, соң совет мектебинде оқыған. 1933-жылы Төрткүлдеги педтехникумды питкерип, бир жылдай Кегейлиде муғаллим болып ислейди.

Төреш Алланазаров 1934-жылы Москвадағы Луначарский атындағы мәмлекетлик театр өнери институтына киреди ҳәм оны 1939-жылы тамамлайды. 1945-жылға шекем қарақалпақ мәмлекетлик театрында артист ҳәм режиссер болып ислейди. 1951-жылы Ташкенттеги театр институтының режиссерлық факультетин питкерип келип, республикадағы мәмлекетлик театрда бас режиссер болып хызмет атқарған.

Төреш Алланазаров 1959-1965-жыллары Н. Дәўқараев атындағы Тил ҳәм әдебият институтында көркем өнер бөлимин басқарады, 1965-1967-жыллар арасында республиканың мәдений министри лаўазымын атқарады. Соңынан бирқанша жыллар даўамында Ташкенттеги мәмлекетлик мәдениият институтында кафедра меңгериўшиси болып ислейди. (1974-1983), 1983-жылдан баслап Н. Дәўқараев атындағы Тил ҳәм әдебият институтында илимий хызметкер ўазыйпасын атқарады.

Төреш Алланазаров 1955-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Төреш Алланазаров әдебий дөретиўшилик пенен 1939-жылдан баслап шуғылланған, ол Ж. Аймурзаев пенен бирге «Рәўшан» (1956), А. Бегимов пенен бирликте «Ғәрип ашық» пьесаларын дөретти хәм сахналастырды. Ол М. Горькийдиң «Душпанлар», «Васса Железнова», А. Қаҳҳардың «Жаңа жер», И. Франконың «Урланған бахыт», Мольердиң «Тартюф», Ғ. Мүсиреповтың «Қыз жипек» пьесаларын аўдарған.

Драматургия тарийхы бойынша изертлеўлер Т. Алланазаровтың дөретиўшилигинде үлкен орынды ийеледи. Оның «Қарақалпақ совет театры» (1966), «Театр хәм драматургия» (1979), «Қарақалпақ совет драматургиясы тарийхының гейпара мәселелери» (1987) хәм басқа да изертлеўлери әдебий әхмийетке ийе.

Т. Алланазаров 1964-жылы «Қарақалпақ совет театрының раўажланыў жоллары» деген темада диссертация жақлап, көркем өнер таныў бойынша илим кандидаты дәрежесин алды. Т. Алланазаровтың «Қарақалпақстанда мәдений ағартыў мәкемелериниң қәлиплесиў дереклери» атлы оқыў қуралы бар. Т. Алланазаровтың илимий дөретиўшилик мийнети жоқары баҳаланған: «Қарақалпақстанның халық артисти» (1944), «Өзбекстанға мийнети сиңген көркем өнер ғайраткери» (1957), «Өзбекстанның халық артисти» (1963) хүрметли атақларына ийе. «Хүрмет белгиси» ордени хәм медальлар менен сыйлықланған.

АЛЛАЯРОВ СУЛТАМУРАТ

Султамурат Аллаяров — сыншы хәм әдебият изертлеўшиси.

Ол 1936-жылы Кегейли районының Халқабад аўылында туўылған. Орта мектепти тамамлағаннан соң ол 1959-жылы Қарақалпақ мәмлекетлик педагогикалық институтының рус тили хәм әдебият бөлимин питкерди, 1980-жылға шекем Н. Дәўқараев атындағы Тил хәм әдебият институтында илимий хызметкер лаўазымында иследи.

С. Аллаяров 1966-1969-жыллар арасында аспирантурада оқыды, 1971-жылы «Мырзағалий Дәрибаевтың дөретиўшилик жолы» деген темада кандидатлық диссертация жақлады. 1980-жылдан баслап ол Нөкис мәмлекетлик университетинде аға оқытыўшы болып исследи. 1990-жылдан

баслап Нөкис мәмлекетлик педагогикалық институтында кафедра баслығы лаўазымында ислеп атыр.

Султамурат Аллаяров 1979-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Оның дәслепки илимий сын мақалалары 60-жыллардың басларында жарық көрди. С. Аллаяровтың «Мырзағалий Дәрибаевтың творчествосы» атлы монографиясы 1978-жылы баспадан шықты. Ол «Қарақалпақ совет әдебияты тарийхының очерклери» (1968) хәм «История каракалпакской советской литературы» (1981) сыяқлы китаплардың авторларының бири.

С. Аллаяров Беруний атындағы Өзбекстан Мәмлекетлик сыйлығының лауреаты.

АТАЖАНОВ ӘБДИМУРАТ

Әбдимурат Атажанов — прозаик.

Ә. Атажанов 1938-жылы 17-январьда Нөкис районының аймағында туўылған. Ол 1957-жылы Нөкис аўыл хожалығы техникумын питкереди, 1967-жылы Қарақалпақ Мәмлекетлик пединститутын тамамлайды, 1957-59-жыллары мектепте муғаллим болып ислейди, 1960-жылдан баслап «Әмиўдәрья» журналында әдебий хызметкер, 1972-75-жыллары сол жерде бөлим баслығы болады, ал 1975-жылдан баслап «Жеткиншек» газетасының редакторы лаўазымын атқармақта.

Ә. Атажанов 1977-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Жазыўшының дәслепки шығармалары 60-жыллардың басларында жарық көрди. Хәзирге шекем ол «Дуўтар» (1976), «Атамәкан» (1978), «Жети хат» (1981), «Қос каникуль» (1983), «Сапалақ палўан» (1984), «Пикасоның ақ кептери» (1986), «Соңғы қар» сыяқлы гүрриң хәм повестьлер топламларын бастырып шығарды.

Ә. Атажанов М. Шолохов, С. Баруздин, Б. Полевойдың гүрриң хәм повестьлерин қарақалпақ тилине аўдарған. Жазыўшының бир қатар шығармалары өзбек хәм рус тиллеринде жарық көрген.

Ә. Атажанов «Өзбекстанға мийнети сиңген мәдeният ғайраткери» Хүрметли атағына ийе. Ол Қарақалпақстан Жазыўшылар аўқамы сыйлығына миясар болған. Жазыўшы бир неше мәртебе Қарақалпақстан Жоқарғы Советиниң Хүрмет жарлықлары менен сыйлықланған,

АТАМУРАТОВА ШИЙРИН

Шийрин Атамуратова — балалар шайыры.

Ш. Атамуратова Хожели районында 1949-жылы 7-июльде туўылған. Ол орта мектепти тамамлап, 1968-жылы Қарақалпақ Мәмлекетлик пединститутының физика-математика факультетине оқыўға киреди ҳәм оны табыслы питкереди, мийнет жолын муғаллим болып ислеўден баслайды. Ш. Атамуратова көп жыллар даўамында Нөкис қаласындағы К. Маркс атындағы орта мектепте муғаллим болып иследи ҳәм ҳәзир ол Ғ. Тоқай атындағы орта мектепте өз кәсибин даўам еттирип атыр.

Шайырдың қосықлары 70-жыллардан баслап жәрияланды. Оның қосықлары «Жеткиншек» газетасында, Әмиўдәрья», «Ғумша» журналларында жарық көрди.

Ш. Атамуратова 1983-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Ш. Атамуратованың ҳәзирге шекем «Әткеншек» (1978) «Сыйлық» (1981) деген балаларға арналған қосықлар топламлары басылып шықты.

АХМЕТОВ СРАЖАТДИЙН

Сражатдийн Ахметов — әдебият сыншысы ҳәм үлкен алым.

С. Ахметов 1928-жылы Шымбай районында туўылған. Ол 1947-жылы Қарақалпақ Мәмлекетлик пединститутының қарақалпақ тили ҳәм әдебияты факультетин тамамлап, усы жерде оқытыўшы болып қалды. С. Ахметов 1950-54-жыллары Москвадағы СССР Илимлер Академиясының Шығыстаныў институтының аспирантурасының теориялық курсынан өтти, 1954-жылдан баслап педагогикалық институтта оқытыўшы, доцент, факультет деканы, кафедра баслығы лаўазымларында иследи, Қарақалпақ Мәмлекетлик университетинде қарақалпақ әдебияты кафедрасының меңгериўшиси болды.

С. Ахметов 1955-жылы «Уллы Ўатандарлық урысқа шекемги дәўирдеги қарақалпақ поэзиясы» деген темада филология илимлериниң кандидаты деген илимий дәрежени алыў ушын, 1966-жылы «Қарақалпақ совет поэзиясының өсиў жоллары» деген темада докторлық илимий дәрежени алыў ушын диссертация жақлады, ал 1968-жылы оған профессор илимий атағы берилди.

С. Ахметов 1958-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Әдебиятшы сыншының дәслепки мақалалары 50-жыллардың басларында жарық көрди. Оның еки жүзден аслам илимий ҳәм сын мийнетлери, изертлеў жумыслары жәрияланған. Сыншы ҳәм алымның «Уллы Ўатандарлық урысқа шекемги қарақалпақ совет поэзиясы» (1959), «Қарақалпақ совет поэзиясы тарийхының очерклери» (1961), «Әдебият терминлериниң қысқаша сөзлиги» (1974), «Әдебият ҳәм критика» (1978), «Қарақалпақ әдебий критикасы ҳәм әдебият илиминиң тарийхынан» (1980), «Қарақалпақ совет поэзиясы» (1988), «Қарақалпақ әдебий сыны» (1992), «Талантқа талап» (1986), «Қарақалпақстан Республикасының әдебиятшы алымлары ҳәм сыншылары» (1993) деген китаплары басылып шықты. Соның менен бирге ол «Қарақалпақ совет әдебияты тарийхының очерклери» (1968) ҳәм Москвада басылған «История многонациональной советской литературы» (2-том) деген китаптың авторларының бири. Ол усындай мийнетлери ушын Қарақалпақстан Мәмлекетлик Бердақ атындағы сыйлықтың лауреаты болды.

С. Ахметов мектеплер ҳәм жоқары оқыў орынлары ушын бағдарлама ҳәм сабақлықлар жазыўға жедел қатнасты. Жоқары оқыў орынларына арналған «Қарақалпақ совет әдебияты тарийхы» (1984), «Әдебияттаныў» (1986) «Әдебиятты оқытыў методикасы» (1987) китапларының авторларының бири болып табылады.

Сражатдин Ахметов «Өзбекстанға ҳәм Қарақалпақстанға мийнети сиңген илим ғайраткери» (1972, 1974), «СССР жоқары билимлендириўиниң ағласы», бир неше рет ҚҚАССР Жоқарғы Советиниң Ҳүрмет жарлықлары менен сыйлықланған.

АХМЕТОВ ХОЖАМЕТ

(1908-1932)

Хожамет Ахметов — ХХ әсирдеги қарақалпақ әдебиятының дәслепки жылларында белгили орын ийелеген шайыр.

Х. Ахметов Мойнақ районының Соркөл аўылында туўылған. Ол ата-анасынан жаслай жетим қалып Қоңыратта туўысқанларының қәўендерлигинде болады, 1929-

жылы Төрткүлдеги педтехникумды питкерип Тахтакөпирде, соңынан Кегейлиде комсомол жумысларында ислейди, 1931-жылдан баслап «Жас Ленинши» газетасында жууапли хаткер болады.

Х. Ахметов әдебиятқа жаслайынан араласып тез арада талантлы шайыр сыпатында көринди, оның «Жамайым», «Бул миннетиң», «Гудок» сыяқлы қосықлары сол жыллардағы поэзияда идеялық-тематикалық хәм көркемлик жағынан алып қарағанда да бираз жетискенлик болды, дәуирдиң бағдарын аңлатып турды. Шайырдың шығармаларының көпшилиги сол ўақыттағы күнделикли баспа сөз бетлеринде жәрияланып барылды, ал соңынан барып олар арнаўлы топламларда басылды.

Шайырдың дәслепки жеке топламы И. Сағыйтов тәрепинен таярланып 1950-жылы «Қосықлар топламы» деген ат пенен басылып шықты. Бул китап 1975-жылы М. Нурмухамедов хәм Қ. Байниязов тәрепинен қайта таярланып «Шығармалар» деген ат пенен толықтырып басылды.

АЯПОВ ШАРАПАТДИЙИН

Шарапатдийин Аяпов — шайыр.

Ш. Аяпов 1954-жылы Шымбай районының Шахаман аўылында туўылған. Ол 1971-жылы орта мектепти тамамлайды, 1980-жылы Ташкент Мәмлекетлик университетиниң журналистика факультетин сырттан оқып питкерeди, соң бир қанша жыллар даўамында Қарақалпақстан телевидениеси хәм радио еситтириўлери комитетинде ислейди, Нөкис Мәмлекетлик университетинде журналистика бойынша оқытыўшы (1983-1984) болады, «Қарақалпақстан» баспасында редактор, бас редактор лаўазымларын атқарады, ол хәзир Әжинияз атындағы Қарақалпақ Мәмлекетлик пединститутында мәдениятланыў бойынша оқытыўшылық етпекте.

Ш. Аяпов 1988-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Ш. Аяповтың «Қус жолы» (1986), «Жаслықтың хәдеми» (1988), «Лирика» (1990) атлы топламлары баспадан шықты. Ол Наўайының, Абайдың шығармаларын қарақалпақшалаған.

Ш. Аяпов Қарақалпақстан Жаслар аўқамы сыйлығының лауреаты.

атти, 1922-1923-жыллары Саамарқандтағы совет-партия мектебинде оқыды хәм Шымбайда уездлик билимлендириў бөлиминин басқарды. 1923-жылы Ташкенттеги Орта Азия Коммунистлик университетине киреди, оны питкериўи шығыуға мүмкиншилик болмады. 1924-25-жыллары областлық халық билимлендириў бөлиминиң баслығы лаўазымында исleди. Усы жыллары Қасым Әўезов Автономиялы областында шөлкемлестириў бюросының ағзасы болып сайланады хәм 1925 жылы июнь айында областлық Атқарыў комитетиниң баслығы болып тайынланады.

Қасым Әўезов 1929-жылы Қазақстан Орайлық Атқарыў Комитети баслығының орынбасары, соның менен бирге Ишки ислер халық комиссары хызметин атқарады. 1930-1932-жылары Москвада Россия Федеративлик Совет Республикасында Қарақалпақстан ҳүкиметиниң турақлы елшиси лаўазымында исleди. 1931-жылы 29-июльде Қарақалпақстан Областлық партия комитетиниң екинши секретары болып тайынланады. 1932-жылы Қарақалпақстанның Автономиялы Республика болып өзгериўине байланыслы Қасым Әўезов Қарақалпақстан Халық Комиссарлар Советиниң баслығы болып сайланады. Ал, 1935-36-жыллары тағыда РСФСР да Қарақалпақстан ҳүкиметиниң турақлы елшиси хызметине аўысады. 1936-37-жыллары Қарақалпақстан Халық Комиссарлар Совети жанындағы көркем өнер басқармасының баслығы лаўазымында болды.

Қасым Әўезов 1922-жылдан ВКП (б) ағзасы, 1934-жылдан СССР Жазыўшылар аўқамының ағзасы болды. Қ. Әўезов 1938-жылы репрессияға ушырап қайтыс болды.

Қасым Әўезов 1932-жылы шөлкемлестирилген жазыўшылардың биринши шөлкемлестириў бюросының хәм 1934-жылы уйымласқан Қарақалпақстан Жазыўшылар аўқамының ҳүрметли баслығы болып сайланды.

Қасым Әўезов шайыр хәм драматург еди. Оның «Тиек жолында» пьесасы 1926-жылы жазылды хәм сахнаға қойылды. Ол Мольердиң «Скапенниң ҳийлеси» пьесасын аўдарған.

1967-жылы Қасым Әўезовтың «Шығармалары хәм аўдармалары» басылып шықты. 1987-жылы бул топлам екинши мәртебе толықтырылып басылды.

A'jiniyaz atı'ndag'ı NMPI
Informaciyali'q resurs worayi'
INVENTAR № 125577

БАҲАДЫРОВА САРЫГҮЛ

Сарыгүл Баҳадырова — белгили прозаик ҳәм әдебият изертлеўшиси, сыншы.

Ол 1944-жылы Қараөзек районында туўылған. Орта мектепти тамамлап, 1962-жылы Қарақалпақ мәмлекетлик педагогикалық институтына киреди ҳәм оны 1966-жылы питкерип шығады.

1967-1970-жыллары Ташкентте Өзбекстан Илимлер Академиясының Тил ҳәм әдебият институтының аспирантурасында оқыды ҳәм 1970-жылы «Ҳәзирги қарақалпақ гүрриңлери» деген темада кандидатлық диссертациясын жақлады. Усы жылдан баслап Өзбекстан Илимлер Академиясы Қарақалпақстан филиалының Н. Дәўқараев атындағы тарийх, тил ҳәм әдебият институтында илимий хызметкер, бөлим баслығы болып исleди, 1991-жылдан баслап усы институттың директоры лаўазымында ислеп атыр.

Сарыгүл Баҳадырова 1976-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

«Ҳаяллар» (1973), «Өмир сабағы» (1980), «Тәғдир» сыяқлы повесть ҳәм романлардың авторы. Eң жақсы повестьлери ушын ол Қарақалпақстан Жаслар аўқамы сыйлығының лауреаты болды.

Сарыгүл Баҳадырова 1985-жылы «Фольклор ҳәм қарақалпақ совет прозасы» деген темада докторлық диссертация жақлады.

Оның «Роман ҳәм дәўир» (1978), «Фольклор ҳәм қарақалпақ совет прозасы» (1985) атлы монографиялары бар.

1986-жылы басылған «Қарақалпақ совет әдебияты тарийхының очерклери» ҳәм 1981-жылғы рус тилиндеги «История каракалпакской советской литературы» сыяқлы китапалардың авторларының бири.

Сарыгүл Баҳадырова Өзбекстанның Беруний атындағы Мәмлекетлик сыйлығы лауреаты. Ол ҚҚАССР Жоқарғы Советиниң Ҳүрмет жарлығы менен сыйлықланған.

[library stamp]

БЕГИМОВ АСАН

(1907—1958)

Асан Бегимов — Қарақалпақ совет әдебиятын баслаўшылардың ҳәм оны шөлкемлестириўшилердиң бири.

Ол Қарақалпақстанның Мойнақ районы аймағында туўылған. 1924-жылдан баслап Қоңыраттағы балалар үйинде тәрбияланған, ол 1927-1932 жыллары Алма-Атадағы педагогикалық институтта оқыйды. 1932-1934-жыллар аралығында дәслеп Қарақалпақстан жазыўшыларының шөлкемлестириў бюросының баслығы, ал 1934-жылы Жазыўшылар аўқамын басқарды. 1936-1937-жыллары Ташкенттеги Марксизм-Ленинизм институтында оқыды. 1938-1939-жыллары тағы да республикада Жазыўшылар аўқамының баслығы лаўазымында болды.

Асан Бегимов бирқанша жыллар даўамында мәмлекетлик театрдың директоры, радиоесттириў комитетиниң баслығы, полиграфия баспасының директоры, Өзбекстан телеграф Агентлигиниң Қарақалпақстан бөлиминиң баслығы, «Қарақалпақстан» баспасында бөлим баслығы, Жазыўшылар аўқамында консультант лаўазымларында болды.

Асан Бегимов 1934-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы. Асан Бегимов СССР Жазыўшыларының пүткил аўқамлық биринши съездиниң делегаты болды ҳәм усы съездде шығып сөйледи.

Асан Бегимовтың дәслепки қосықлары 20-жыллардың орталарында жарық көрди. Оның «Жеңистен-жеңиске» (1935), «Сүйиниш» (1949), «Туўған жер» (1955), «Сәпура» (1956), «Таңламалы шығармалары» (1957), «Жаңартан үлке» (1960) сыяқлы топламлардың авторы болып табылады. Асан Бегимовтың көп ғана лирикасы менен бирқатарда «Сәпура» (1938), «Туўған жер» (1945), «Өмир» (1955) сыяқлы поэмалары белгили.

Асан Бегимов қарақалпақ әдебиятында драматург сыпатында танылған. Оның «Хорлықтан азат» (1929), «Бул ким» (1932), «Ғәрип-ашық (1949-1955) пьесалары мәмлекет театрының саҳнасында қойылған.

Прозаның раўажланыўында Асан Бегимов белгили орын ийелейди. Оның ең белгили шығармасы «Балықшының қызы» романы (1958). Бул шығарма өзбек ҳәм рус тиллерине аўдарылған (1958-1960).

Сондай-ақ, Асан Бегимов Пушкин, Лермонтов, Шевченко, Горькийдиң гейпара шығармаларын қарақалпақшалаған.

Асан Бегимов қарақалпақ әдебиятының раўажланыўына үлкен үлес қосқан жазыўшы. Ол «Өзбекстанның көркем өнерине мийнети сиңген гайраткер» атағына миясар болды (1957), «Ҳүрмет белгиси» ордени ҳәм медаллар менен, сондай-ақ Өзбекстан ССРы менен ҚҚАССР Жоқарғы Советлериниң ҳүрмет жарлықлары менен сыйлықланған.

БЕКБАЎЛОВ ОРАЗАҚ

(1929-1993)

О. Бекбаўлов — прозаик, тилши ҳәм әдебиятшы алым.

Оразақ Бекбаўлов 1929-жылы Қыпшақ районының Назархан аўылында туўылған. 1952-жылы Қарақалпақ Мәмлекетлик педагогикалық институтын тамамлады, соң мектеп директоры болып исследи. 1951-1955-жыллары республикалық муғаллимлердиң билимин жетистириў институтында, 1956-1960-жыллары Нөкис қалалық мектеплеринде муғаллимлик етеди, ал 1960-жылдан баслап Дәўқараев атындағы тарийх тил ҳәм әдебият институтында аға илимий хызметкер болып иследи.

Оразақ Бекбаўлов 1967-жылы қарақалпақ тилиниң диалектологиясы бойынша кандидатлық диссертация жақлады.

Ол 1970-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы болды.

Оразақ Бекбаўловтың әдебий дөретиўшилигинде «Тарас аралда» (1964), «Беруний» (1977), «Владимир Каракалпаков (1990) сыяқлы роман ҳәм повестлери белгили орын тутады. Оның «Тарас аралда» романы украин тилине аўдарылған.

Оразақ Бекбаўлиевке «Қарақалпақстан мәдениятына мийнети сиңген хызметкер» Ҳүрметли атағы берилген (1979).

БЕКИМБЕТОВ АЙТБАЙ

(1919-1979)

Өзиниң прозалық шығармалары менен танылған жазыўшы Айтбай Бекимбетовты «Қарақалпақстанның Островскийи» деп атайды. Ҳақыйқатында бул еки жазыўшының тәғдиринде оғада жақынлық бар еди.

Айтбай Бекимбетов 1919-жылы 5-майда Төрткүл районының «Уллыбағ» аўылында туўылған. 1939-жылы Төрткүлдеги медициналық училищени питкерген, 1939-1948-жыллары Совет Армиясы қатарында болған, 1944-жылы әскерий авиацияның ушқышлар мектебин питкерген. Айтбай Бекимбетов — Уллы Ўатандарлық урыстың қатнасыўшысы.

Уллы Ўатандарлық урыстан соңғы жыллары Айтбай Бекимбетов Төрткүлде районлық партия комитетинде, районлық милиция бөлиминде иследи. 1948-1952-жыллары ол Нөкисте ҳәм Тақыятаста милиция бөлиминиң начальниги болып иследи, соң Ишки ислер министрлигинде жынаятшыларды излеў бөлимин басқарды.

Айтбай Бекимбетов 1958-жылдан Жазыўшылар Аўқамының ағзасы болды.

Айтбай Бекимбетов 50-жыллардың басларынан-ақ әдебий дөретиўшилик пенен шуғылланды. Оның «Аўыр тәғдирди жеңиўшилер» (1957), «Сырлы назер изинен» (1963), «Аўыр сынақлар» (1975), «Әжайып әўладлар» (1970), «Гүрес» (1961) сыяқлы повесть ҳәм романлары қарақалпақ прозасына белгили үлес болды. Оның көплеген шығармалары өзбек ҳәм рус тилине аўдарылды. «Сырлы назер изинен» шығармасы ушын оған Қарақалпақстанның Бердақ атындағы мәмлекетлик сыйлығы берилди (1972). Айтбай Бекимбетов «Өзбекстан ҳәм Қарақалпақстанға мийнети сиңген мәдений хызметкери» еди.

БЕКНИЯЗОВА БАЗАРГҮЛ

Б. Бекниязова — прозаик.

Базаргүл Бекниязова 1916-жылы 15- апрельде Шымбай қаласында туўылған. Ол Төрткүлде рус тили бойынша муғаллимлер таярлайтуғын курсларда оқыған, рабочий факультетин питкерген, 1938-жылдан баслап

Хожели қаласында муғаллим болып ислейди. 1945-1949-жыллары Қарақалпақ мәмлекетлик педагогикалық институтына оқыйды ҳәм питкерип шығады. 1949-1961-жыллар аралығында Нөкис медициналық училищеде оқытыўшы, 1961-1967-жыллары республикалық китапханада ҳәм 1967-1972-жыллары Өзбекстан ССР Илимлер Академиясының Қарақалпақстан филиалында жумыс иследи.

Базаргүл Бекниязова 1957-жылдан Жазыўшылар Аўқамының ағзасы.

Оның дәслепки шығармалары 30-жыллардың ақырларында пайда болған. Базаргүл Бекниязованың дәслепки топламы «Мәңги қуяш» 1957-жылы баспадан шықты. Соң «Қызлар тәғдири» повести 1964-жылы жарық көрди. 1976-жылы шығармаларының жыйнағы «Қызлар» деген ат пенен жарияланды. Ол ҚҚАССР Жоқарғы Советиниң ҳүрмет жарлығы менен сыйлықланған.

ГЕНЖЕМУРАТОВ БАХТИЯР

Бахтияр Генжемуратов — шайыр.

Б. Генжемуратов 1959-жылы 11-майда Тахтакөпир районында туўылған, орта мектепти тамамлап, районлық газетада ислеген, Совет Армиясы қатарында (1978-80) хызмет еткен. Ол 1985-жылы Нөкис Мәмлекетлик университетиниң филология факультетин питкерип, көп тиражлы «Нөкис университети» газетасында, «Әмиўдәрья» журналында, соң Жазыўшылар Аўқамында, Республикалық китапқумарлар жәмийетинде жумыс ислейди. Ҳәзир Қарақалпақ Мәмлекетлик университетиниң аспиранты.

Б. Генжемуратов 1990-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Б. Генжемуратовтың «Аптаптың өмири» (1987), «Саратан» (1990) деген топламлары жарыққа шықты. Ол Батыс ҳәм Шығыс классиклериниң шығармаларын аўдарып 1992-жылы «Лирика» деген ат пенен бастырып шығарды, белгили тарийхшылар А. Ю. Якубовский, Б. Д. Грековлардың «Алтын Орда ҳәм оның қулаўы» деген көлемли, фундаменталь мийнетин қарақалпақшалады.

ДАБЫЛОВ АББАЗ

(1989-1970)

Аббаз Дабылов XX әсирдеги Қарақалпақ поэзиясының раўажланыўына айрықша үлес қосқан талантлы сөз шебери болып табылады. Аббаз шайырдың дөретиўшилигинде халықтың аўызеки поэзиясының революцияға шекемги әдебиятымыздың ҳәм шығыс әдебиятларының ең жақсы дәстүрлери өзиниң көркемлик бирикпесин тапты.

Аббаз шайыр 1898-жылы Тахтакөпир районының Қараой аўылында туўылған. Ол медреседе оқып саўатын ашқан, өз ўақтының саўатлы адамларының бири болды. Ўсыған байланыслы ол бир қанша ўақыт қуўдалаўға да түскен. 20-жыллардың орталарында жаңа ұйымласқан колхозға киреди, колхоз басқармасына ағзалыққа сайланады.

1939-жылы Аббаз шайыр Төрткүлге шақыртылады ҳәм ол жерде дөретиўшилик жумыс пенен биротала шуғылланыўға имканият алады, усы жылы Ташкент, Москва қалаларына экскурсияға жибериледи. Сол 1939-жылы ол Жазыўшылар Аўқамының ағзалығына қабыл етиледи.

Аббаз шайыр қарақалпақ әдебиятының хәр бир дәўиринде өзиниң әжайып шығармалары менен белгили болды. Аббаз шайырдың «Қосықлар» (1940), «Жеңислер жолы» (1947), «Алға Коммунизмге» (1959), «Қосықлар» (1962), «Жүрекке жақын адамлар» (1965), «Арнаў» (1966), «Темир жол» (1973), «Нәмәрт жигит неге дәрмар» (1976) ҳәм басқа да топламлары басылып шықты. 1950-1957 жыллары «Баҳадыр» дәстаны басылды. Шайырдың көпшилик шығармаларын өз ишине алған 1, 2, 3 томлары (1958, 1967, 1972) басылды.

Аббаз шайырдың көп ғана қосықлары өзбек, қазақ ҳәм рус тиллерине аўдарылып, топлам болып басылған. «Баҳадыр» дәстаны 1990-жылы толық түринде рус тилинде жарық көрди.

Аббаз шайырға «Баҳадыр» дәстаны ушын Қарақалпақстанның Бердақ атындағы мәмлекетлик сыйлығы берилди (1967). Ол Қарақалпақстан халық шайыры (1945) ҳәм «Өзбекстан халық жыршысы» (1957) еди.

ДӘЎҚАРАЕВ НӘЖИМ

(1905-1953)

Нәжим Дәўқараев — прозаик ҳәм драматург, қарақалпақ әдебияттаныў илиминиң тийкарын салыўшы.

Н. Дәўқараев 1905-жылы Қоңырат районында туўылған. Ол усы жерде баслаўыш мектепте оқып, соңынан 1924-25-жыллары Оренбург қаласында оқыўын даўам етеди. Н. Дәўқараев 1926-жылы Алма-Ата пединститутына оқыўға киреди ҳәм оны 1930-жылы питкергеннен кейин Қостанай педтехникумында (1930-32), Урал пединститутында (1932-34) оқытыўшы болып иследи. Ол 1934-жылы Төрткүлдеги муғаллимлер институтына дослеп оқытыўшы, соңынан кафедра баслығы болып жумысқа келди, 1939-42-жыллары Қарақалпақстан Жазыўшылар аўқамының жуўаплы хаткери, 1942-44-жыллары Қарақалпақстан Министрлер Кеңесиниң көркем өнер ислери бойынша бөлим баслығы, 1948-53-жыллары Өзбекстан Илимлер Академиясының Қарақалпақстандағы мәдeният ҳәм экономика институтының директоры, 1946-48-жыллары Қарақалпақстан Жазыўшылар аўқамының баслығы лаўазымларын атқарды.

Н. Дәўқараев 1934-жылдан Жазыўшылар аўқамының, 1939-жылдан ВКП (б) ның ағзасы еди.

Н. Дәўқараевтың «Көп күнлердиң бири» (1929) «Интернатта» (1934) «Партизанлар» (1936) гүрриңлери тек жазыўшының емес, ал қарақалпақ прозасының да дәслепки дөретпелери сыпатында белгили. Ол 1942-жылы «Алпамыс» драмасын жазады ҳәм пьеса театрда сахналастырылды, аўдарма тараўында А. С. Пушкинниң «Капитан қызы» повестин қарақалпақшалады.

Илим изертлеў тараўында Н. Дәўқараев оғада жемисли иследи. Оның дәслепки мақалалары 30-жыллардың орталарында жазылды. Оның атақлы илимий мийнетлеринен «Бердақ шайыр» (1950), қарақалпақ ҳәм рус тиллеринде «Революцияға шекемги қарақалпақ әдебияты тарийхының очерклери» (1959, 1961), шығармаларының үш томлығы (1970-81) жарық көрди, «Бахытлы мийнет» (1949) ҳәм «Таңламалы шығармалары» (1955, 1958) арнаўлы топлам сыпатында басылды.

Н. Дәўқараев 1946-жылы «XVIII—XIX әсирдеги қарақалпақ әдебияты» деген темада филология илимлериниң кандидаты деген илимий дәрежени алыў ушын ҳәм 1951-жылы «Қарақалпақ әдебияты тарийхының очерки» деген темада филология илимлериниң докторы деген илимий дәрежени алыў ушын диссертацияларды табыслы жақлады.

Жазыўшы ҳәм үлкен алым «Мийнет Қызыл байрақ» «Ҳүрмет белгиси» орденлери ҳәм медальлар менен сыйлықланған, ол Өзбекстанға мийнети сиңген муғаллим ҳүрметли атағына ийе еди, Өзбекстан ҳәм Қарақалпақстанның Жоқарғы Советлерине депутат болып сайланған. Ҳәзир Өзбекстан Илимлер Академиясы Қарақалпақстан бөлиминиң Тил ҳәм әдебият институты үлкен алым Нәжим Дәўқараевтың атына қойылған.

ДӘРИБАЕВ МЫРЗАҒАЛИЙ

(1909-1942)

Мырзағалий Дәрибаев — XX әсирдеги қарақалпақ әдебиятының белгили ўәкили, шайыр, прозашы ҳәм драматург.

М. Дәрибаев 1909-жылы Қоңырат районында туўылған. Ол 1929-жылы педагогикалық курсты питкерип өз аўылында муғаллим болыпислейди. 1935-жылы Ташкенттеги Орта Азиялық Коммунистлик аўыл хожалық мектебин питкереди, соң «Қызыл Қарақалпақстан» газетасында мәдeният бөлимин басқарады, бир қанша жыллар даўамында «Қызыл Қарақалпақстан» Жазыўшылар аўқамында жуўаплы хаткер хызметин атқарады. «Қызыл Қарақалпақстан» газетасының партия турмысы бөлиминиң баслығы болып ислейди. Жазыўшы 1942-жылы самолёт апатынан мезгилсиз қайтыс болды.

М. Дәрибаев 1936-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы еди.

Жазыўшының дәслепки шығармалары 30-жыллардың басында жәрияланды. Оның «Қосықлар» (1930), Жеңиўшилер» (1940), «Гүреске» (1942) деген топламлары басылып шықты. Соңғы жыллары жазыўшының «Қосықлар ҳәм поэмалар» (1954), «Шығармалары» (1958), «Таңламалы шығармалары» (1963), «Қәлбийке» (1984) деген топламлары жәрияланды.

М. Дәрибаевтың драматург сыпатында «Көклен батыр» (1936), «Әрман» (1940), «Ғәрип-Ашық» (1939), «Жаңа адамлар» (1939) атлы пьесалары бар. Оның проза тараўында «Мыңлардың бири» («Қарақалпақстан әдебияты ҳәм искусствосы», 1940, № 1—6) деген повести қарақалпақ прозасының қәлиплесиўинде айрықша әҳмийетке ийе. Жазыўшының гейпара шығармалары рус, өзбек, қазақ ҳәм тағы басқа тиллерге аўдарылған.

Мырзағалий Дәрибаев Пушкин, Лермонтов, Некрасов, Шевченко, Байрон, Франко, Тоқтағул, Жамбыл шығармаларын қарақалпақ тилине аўдарыўға қатнасқан шайыр.

ДӘЎЛЕТНАЗАРОВ ХАЛИЙЛА

Халийла Дәўлетназаров — талантлы лирик шайыр.

Х. Дәўлетназаров 1952-жылы Кегейли районындағы Халқабад совхозының аймағында туўылған, 1977-жылы Нөкистеги Жапақ Шамуратов атындағы көркем-өнер училищесин питкерген, 1973-75-жыллары Совет Армиясы қатарында хызмет еткен, 1985-жылы Нөкис Мәмлекетлик университетиниң қарақалпақ филологиясы бөлимин тамамлаған. Ол 1977-82-жыллары «Жас Ленинши» газетасында, 1982-88-жыллары Қарақалпақстан Мәмлекетлик радио еситтириў ҳәм телевидение Комитетинде редактор, аға редактор болып ислеген, ал 1988-жылдан баслап «Қарақалпақстан» баспасында аға редактор лаўазымын атқармақта.

Х. Дәўлетназаров 1991-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Шайырдың «Хат» (1980), «Сен маған кереексең» (1986), «Сен жақсы қызсаң» (1989), «Ашық болмаған ким бар?» (1991), «Хош қал, жаслығым!» (1993), «Әлўи дағ, муҳаббат!» (1994) деген қосықлар ҳәм поэмалар топламлары өз алдына китап болып басылды.

ДИЛМУРАТОВ ЖОЛДАСБАЙ

Жолдасбай Дилмуратов 1928-жылы 5-майда Шымбай районында туўылған. 1950-жылы педагогикалық институтты сырттан оқып тамамлайды.

Ж. Дилмуратов Шымбай районындағы А. С. Пушкин атындағы сегиз жыллық мектепте муғаллим ҳәм директор болып ислейди. 1952-жылдан баслап «Совет Қарақалпақстаны» газетасында әдебий хызметкер, соңынан комитетинде аға редактор лаўазымларында болды. комитетинде редактор лаўазымында болды.

Ж. Дилмуратов 1955-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Оның дәслепки қосықлары 1948-жылы жәрияланды. Ҳәзирге шекем оның «Жаслық йошы» (1954), «Қараман» (1961), «Жүрек алғысы» (1966), «Нәўбәҳәр» (1973), «Гүллер ашылғанда» (1976), «Заман заўқы» (1983), «Сен мениң илҳамымсаң» (1988) сыяқлы топламлары баспадан шықты. 1992-жылы оның «Таңламалы шығармаларының бир томлығы» басылды.

Ж. Дилмуратовтың балалар ушын арналған қосықлары, поэмалары ҳәзирги поэзияда белгили орын тутады, булардың қатарында шайырдың «Өмир гүли» (1958), «Артекте» (1969), «Қийиклер» (1976), «Жолбарыстың тәғдири» (1980), ҳәм басқа да топламларын атап өтиўге болады. Шайырдың айырым шығармалары өзбек, қырғыз тиллеринде жәрияланған.

Ж. Дилмуратов ҚҚАССР ҳәм Өзбекстанға мийнети сиңген мәдениият хызметкери. Ол Өзбекстан Жоқарғы Советиниң ҳүрмет жарлығы менен сыйлықланған.

ДОСАНОВ ҚАРМЫС

(1922-1990)

Қармыс Досанов — шайыр ҳәм прозаик.

Қармыс Досанов 1922-жылы 15-майда Хожели қаласында туўылған. Усы қаладағы мектеп-интернатта оқыйды ҳәм тәрбияланады. 1940-жылы Төрткүлдеги педтехникумды питкерип «Қарақалпақ әдебияты ҳәм искусствосы» журналында ислейди. Ол — Уллы Ўатандарлық урыстың қатнасыўшысы.

Уллы Ўатандарлық урыстан қайтқан соң районлық, областлық комсомол комитетинде, «Жас ленинши» газетасында жумыс иследи. Ташкенттеги партия мектебин питкерди (1950-1953). Москвадағы жоқары әдебий курсты оқыды. 1957-1958 жыллары «Қарақалпақстан» баспасында көркем әдебият бөлимин басқарды, 1958-1963-жыллары жазыўшылар Аўқамында жуўапкер хатшы болды. 1964-жылдан өмириниң ақырына шекем респуб-

ликалық телевидение ҳәм радио еситтирпў комитетинде исследи.

Қармыс Досановтың «Қызыл байрақ» (1952), «Шайыр ҳаўазы» (1954), «Таң самаллары» (1959), «Қәдирли гүзар» (1968), «Сахра шәшмелери» (1983), «Первая тропинка» (1957) жыйнақлары сондай-ақ өзбек, тәжик тиллеринде топламлары басылған. Оның «Азаматлар» «Қамыслықтағы саўаш», «Шамурат ата», «Әмиў ағысы» «Бирипши санъат» «43-жылдың жазы еди» деген повесть ҳәм романлары басылған. «Арал ҳаўазы» пьесасы театр саҳнасында қойылды. Қ. Досановтың «Қамыслықтағы саўаш», «Шамурат ата» повестьлери рус тилинде басылған.

Ол жаўынгерлик орден ҳәм медальлар менен наградланған.

ЕМЕЛЬЯНОВ ЕВГЕНИЙ ПЕТРОВИЧ

(1937-1983)

Евгений Емельянов — шайыр ҳәм прозаик.

Ол 1937-жылы 12-февральда Тамбов қаласында туўылған, 1956-жылы Ташкент қурылыс техникумын питкереди, Совет Армиясы қатарында болады, соң районлық ҳәм қалалық газеталардың редакцияларында ислейди. 1959-1970 жыллары «Хорезм ҳақыйқаты» газетасында, ал 1973 жылы «Советская Каракалпакия» газетасына келип орналасады. Ол газетада жуўаплы хаткердиң орынбасары болып исследи.

Евгений Емельянов 1979-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы еди.

Оның биринши шығармалары 60-жыллардың ортаrange жәриялана баслады. Оның «Дина түс көрди» (1974) «Жоллар шақырады» (1975), «Естелик» (1977), «Жаздың соңғы күнлери» (1981) атлы топламлары басылып шықты. Оның «Ёш гвардия» баспасында «Екинши гезек» китабы 1979-жылы жарық көрди. Оның «Василка», «Павелге жол» (1982) роман ҳәм повестьлери «Қарақалпақстан» баспасынан шықты. Жазыўшының бирқатар шығармалары қарақалпақ тилинде де басылған.

Е. Емельянов рус тилине Әжинияз, М. Дәрибаев, Т. Сейтжанов, Т. Қабулов, С. Салиевтың шығармаларын аўдарды. Ол ҚҚАССР Жоқарғы Советиниң Ҳүрмет жарлығы менен сыйлықланған.

...лерының образы» деген темада филология илимлериниң кандидаты деген илимий дәрежени алыў ушын диссертация жақлаған.

Г. Есемуратов 1957-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Шайыр ҳәм сыншының «Қосықлар дәптери» (1958), «Жулдызлар» (1970), «Кеўил тарлары» (1974), «Алақанындағы сызықлар» (1984) деген қосықлар топламлары, «Уллы Уатандарлық урыстан кейинги қарақалпақ совет әдебиятында аўыл адамларының образы» (1963), «Нәжим Дәўқараев» (1965), «Ибрайым Юсуповтың поэзиясы» (1976) деген илимий сын мийнетлери басылып шықты. Булардан тысқары ол «Қарақалпақ совет әдебияты тарийхының очерклери» (1968) деген көлемли мийнеттиң де авторларының бири.

Г. Есеmuратов Қарақалпақстан Жоқарғы Советиниң Ҳүрмет жарлығы менен сыйлықланған.

ЕСЕМУРАТОВА ГҮЛАЙША

Гүлайша Есемуратова — талантлы прозаик.

Г. Есемуратова 1930-жылы 3-февральда Шымбай районында туўылған. Ол 1951-жылы Қарақалпақ Мәмлекетлик пединститутын питкерип, сол жылдан «Жас Ленинши» газетасында бөлим баслығы, 1958-60-жыллары «Жетиншек» газетасында, «Әмиўдәрья» журналында бөлим баслығы болып исследи. Жазыўшы ҳәзир «Арал қызлары» журналының бас редакторы лаўазымында хызмет етпекте.

Г. Есемуратова 1972-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Жазыўшының «Нағыс» (1969), «Айдай қыз», «Қызым саған айтаман» (1981), «Халмурат жүргиш» (1980), «Жийрен» (1981), «Мың да бир кеширим» (1991), «Дүўпнлеги дәптер» (1992) деген повесть ҳәм гүррицлер топламлары басылып шықты. Ол Ф. М. Достаевский, Б. Майлиниң бир қатар шығармаларын қарақалпақ тилине аўдарған.

Г. Есемуратова Қарақалпақстанға мийнети сиңген мәденият хызметкери Ҳүрметли атағына ийе. Қарақалпақстан Жоқарғы Советиниң Ҳүрмет жарлығы менен сыйлықланған, оған Қарақалпақстан Жазыўшылар аўқамының сыйлығы берилген.

3-86

ЖАПАҚОВ НАЎРЫЗ

(1914-1975)

Наўрыз Жапақов — шайыр, үлкен алым ҳәм белгили жәмийетлик искер.

Н. Жапақов 1914-жылы Тахтакөпир районында туўылған. Ол 1930-жылы Коммуна мектебин питкерип, Кегейли районында муғаллим болып ислеген, 1931-42-жыллары дәслеп әдебий хызметкер, соңынан «Жас Ленинши» газетасының жуўаплы хаткери, «Жеткиншек» газетасының редакторы лаўазымын атқарды, бир қанша жыллар даўамында «Қарақалпақ әдебияты ҳәм искусствосы» журналында жуўаплы хаткер, «Қызыл Қарақалпақстан» газетасында бөлим баслығы болды.

Н. Жапақов 1942-жылдан баслап комсомол, партия жумысларына өтти, обласстлық комсомол комитетиниң биринши секретары (1942-43), обласстлық партия комитетиниң секретары (1943-47) болып исследи, 1947-52-жыллары ҚҚ АССР Министрлер Советиниң баслығы лаўазымын атқарды, 1952-1955-жыллары Москвадағы Жоқары партия мектебинде оқыды, 1955-жылы ҚҚ АССР Жоқарғы Совети Президиумының Баслығы болып сайланды, ал 1956-59-жыллары ҚҚ АССР Министрлер Советиниң Баслығы болып исследи. Соңынан өмириниң ақырына шекем Н. Дәўқараев атындағы Тарийх, тил ҳәм әдебият институтында сектор баслығы лаўазымын атқарды.

Н. Жапақов 1961-жылы «Аяпберген Мусаевтың творчествосы» деген темада филология илимлериниң кандидаты деген илимий дәрежени алыў ушын ҳәм 1967-жылы «Қарақалпақ әдебиятында социалистлик реализмниң қәлиплесиў дәреклери» деген темада докторлық илимий дәрежени алыў ушын диссертациялар жақлады.

Н. Жапақов 1939-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Шайыр ҳәм алымның 1930-жыллардың орталарынан баслап қосықлары ҳәм мақалалары жәрияланa баслады. Оның көркем дөретпелери «Күн» (1940), «Қуўанышлы күн» (1946), «Шайыр сөзи» (1949) «Бахыт» (1951), «Дослық дәстаны» (1960), «Уллы рус халқына» (1954), деген топламларына киргизилген. Оның көплеген шығармалары өзбек ҳәм рус тиллеринде топлам болып басылған.

Н. Жапақов әдебий мийрасларды жыйнаў ҳәм жазып алыўға дәслепкилерден болып жедел араласты, 30-жыллары «Қоблан» дәстанын жазып алды ҳәм бастырып шығарды. Ол қарақалпақ фольклорының жигирма томлығын бастырып шығарыўға оғыры жақыннан жан күйдирип араласып ғана қоймастан оған басшылық етти.

Жазыўшы «Арал балықшылары» (М. Мелькумов пенен бирликте) деп аталатуғын кинофильмниң сценарийин жазды.

Н. Жапақов соңғы жыллары илим изертлеў тараўында айрықша белсене исследи. Оның «Аяпберген Мусаевтың творчествосы» (1964), «Социалистлик реализм жолында» (1967), «Революцияға шекемги қарақалпақ әдебиятында реализм мәселеси» (1972), «Әдебиятымыз ҳаққында ойлар» (1974) деген китаплары басылып шықты. Жазыўшы ҳәм алымның кейинги жыллары «Шығармаларының еки томлығы» (1978-80), «Наўрыз Жапақов» (1990) деген ат пенен бир қатар илимий мийнетлери ҳәм ол туўралы еске түсириўлер басылды.

Жазыўшы ҳәм алым, үлкен жәмийетлик искер еки рет Ленин, еки рет Ҳүрмет белгиси, Қызыл жулдыз орденлери ҳәм медальлар менен сыйлықланды. Ол Өзбекстан ҳәм Қарақалпақстан илимине мийнети сиңген ғайраткер (1964-1974) деген Ҳүрметли атақларды, Қарақалпақстан Мәмлекетлик Бердақ атындағы сыйлығын (1992) алыўға миясар болды. Н. Жапақов бир неше мәртебе СССР, Өзбекстан, Қарақалпақстан Жоқарғы Советлериниң депутаты болып сайланды.

ЖУМАҒУЛОВ САЙЛАЎБАЙ

Сайлаўбай Жумағулов — юморист жазыўшы.

Сайлаўбай Жумағулов 1951-жылы, 27-январьда Тахтакөпир районындағы Кепе аўыл деген жерде туўылған. Ол Нөкис қаласындағы Бердақ атындағы орта мектепти тамамлап, мийнет жолын Нөкис консерва заводында жумысшы болып ислеўден баслайды, 1970-72-жыллары Совет Армиясы қатарында хызмет атқарады, соңынан машина айдаўшысы болып жумыс ислейди. Ол 1978-жылы «Целинник Каракалпакии», 1979-жылдан «Жеткиншек» газеталарында, 1982-85-жыллары «Әмиўдәрья» журналында, 1985-87-жыллары ҳәзирги «Еркин Қарақалпақстан»

газетасында, соң және де «Әмиўдәрья» журналында, 1992-93-жыллары «Арал қызлары» журналында жумыс ислейди, ал ҳәзир Қарақалпақстан телевидениесинде редактор лаўазымын атқарып атыр. Ол 1986-жылы Нөкис мәмлекетлик университетиниң филология факультетиниң қарақалпақ тили ҳәм әдебияты бөлимин питкерген.

С. Жумағулов 1993-жылдан Жазыўшылар Аўқамының ағзасы.

С. Жумағуловтың «Сырым да усы, шыным да...» (1984), «Туфлийдиң нәли» (1990), «Қырық жылдан соңғы күн» (1992), «Балалығымнан бир елес» (1986) атлы юморлық гүррицлери, драмалық шығармалары ҳәм повестьлери өз алдына китап болып басылған. Оның «Адамлар қалай бузылған» (1992), «Күйеўиңди берип тур» (1993) атлы комиядиялары С. Хожаниязов атындағы Республикалық жас тамашагөйлер театрында қойылған, бир неше юморлық гүррицлери «Текин тарвуз» (Ташкент 1988) деген ат пенен өзбек тилинде басып шығарылған.

ЖУМАМУРАТОВ ТИЛЕЎБЕРГЕН

(1915—1990)

Т. Жумамуратов — белгили халық шайыры.

Тилеўберген Жумамуратов 1915-жылы 27-декабрьде Мойнақ районының Ақдәрья аўылында туўылған. 1937-жылы муғаллимлер таярлайтуғын бир жыллық курсты питкерип, өз аўылында муғаллим болып ислейди. 1942-1945-жыллары Мойнақ районлық газетасында редактор лаўазымында, 1945-1949-жыллары районлық партия комитетинде иследи. 1948-жылы Ташкент Мәмлекетлик университетин сырттан оқып питкерди. 1951-1952-жыллары «Совет Қарақалпақстаны», 1952-1958-жыллары радиокомитетте, 1958-1961-жыллары «Әмиўдәрья» журналында бөлим баслығы болып иследи. Бирқанша жыллар «Қарақалпақстан» баспасында (1961-1962), Жазыўшылар аўқамында (1963-1981) иследи.

Тилеўберген Жумамуратов 1957-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы еди.

Т. Жумамуратовтың биринши қосығы 1937-жылы жарыққа шықты. Шайырдың «Жүрек муҳаббаты» (1956), «Дослық» (1959), «Мениң заманласларым» (1963), «Кәраматлы тулға» (1975), «Толқында» (1970) топламларынан кейин «Таңламалы шығармалары» (1967), 1978-1982-жыллары шығармаларының 2 томлығы баспадан шықты. Шайырдың «Мәкарья сулыў» поэмасы 1973, 1975-жыллары қарақалпақ тилинде басылған.

Шайырдың көплеген поэзиялық шығармалары, сондай-ақ «Мәкарья сулыў» поэмасы рус, өзбек тиллерине аўдарылған.

Т. Жумамуратовтың «Қызлар ҳәзили» (1976), «Тикленген туў» (1971) пьесалары театр сахнасында қойылған.

Шайыр «Толқында» топламы ушын Қарақалпақстанның Бердақ атындағы Мәмлекетлик сыйлығының лауреаты болды (1972). Ол туўысқан халықлар поэзиясынан Омар Хайям, Наўайы, Тоқай, Муўса Жәлил, Пушкин шығармаларын аўдарыўға қатнасты.

Тилеўберген Жумамуратов «Қарақалпақстан халық шайыры» (1957), «Өзбекстан халық шайыры» (1969) ҳүрметли атақларына миясар болды. Қарақалпақ әдебияты тараўындағы мийнети ушын «Халықлар дослығы», «Ҳүрмет белгиси» орденлери, медальлары сондай-ақ Өзбекстан ССР, Қарақалпақстан АССРы, Башқурстан АССРының Жоқарғы Советлериниң Ҳүрмет жарлықлары менен сыйлықланған.

ЖУМАНАЗАРОВА МИНАЙХАН

Минайхан Жуманазарова — лирик шайыр.

М. Жуманазарова Кегейли районындағы «Еркиндәрья» совхозында 1957-жылы туўылған.

1989-жылы Нөкис мәмлекетлик университетиниң филология факультетиниң қарақалпақ тили ҳәм әдебияты бөлимин тамамлаған. Соңынан орта мектепте қарақалпақ тили ҳәм әдебияты муғаллими болып ислеген, ҳәзир Қарақалпақстан радиосының редакторы.

М. Жуманазарова 1993-жылдан Жазыўшылар Аўқамының ағзасы.

Оның «Елим деп еңиремесең» (1992), «Жүрегимде бир дәрт бар» (1993) атлы поэтикалық топламлары басылып шықты.

ЖУМАНИЯЗОВ ҚАЛЫЙ

Қалый Жуманиязов — прозаик, балалар шайыры ҳәм журналист.

Қ. Жуманиязов 1924-жылы 10-май күни Шымбай районындағы Тазажол аўылында туўылған. Ол 1941-1945-жылға шекем Уллы Ўатандарлық урыстың фронтларында болады, ал 1947-жылы Армиядан қайтып келгеннен соң мектепте муғаллим болып ислейди, 1950-жылы педагогикалық училищени сырттан оқып питкереди, 1955-жылы болса Қарақалпақ Мәмлекетлик пединститутын питкерип, «Совет Қарақалпақстаны» газетасына жумысқа келеди. Қ. Жуманиязов бул жерде дәслеп әдебий хызметкер соңынан бөлим баслығы болып ислейди. 1958-1972-жыллары «Әмиўдәрья» журналының жуўаплы хаткери лаўазымын атқарады, 1972-1977-жыллары «Совет Қарақалпақстаны» газетасының өз хабаршысы, кейинги жыллары «Әмиўдәрья» журналының проза бөлиминиң баслығы хызметлерин атқарады. Ол ҳәзир ҳүрметли дем алыста ҳәм дөретиўшилик жумыста.

Қ. Жуманиязов 1961-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Жазыўшының 1960-жылы «Талпыныў», 1961-жылы «Дәслепки ойлар», 1972-жылы «Қосықлар. Жыллар», 1979-жылы «Жырларым мениң» атлы қосықлар ҳәм поэмалар топламлары басылды. Соның менен бирге оның 1969-жылы «Қызыл қум қоңыраўлары», 1974-жылы «Қосбулақ қыссасы», 1980-жылы «Дәслепки адым» деген очерк ҳәм гүрриңлер топламлары, повестьлери ҳәм романы өз алдына китап болып жарыққа шықты.

Қ. Жуманиязовтың бир неше шығармалары туўысқан халықлар тиллерине де аўдарылған.

Қ. Жуманиязов «ҚҚ АССРына Миййнети сиңген Мәдений хызметкери» Ҳүрметли атағына ийе, сондай ақ ол «Қаҳарманлығы ушын» медалы менен сыйлықланған, Қарақалпақстан Республикасының Жоқарғы Советиниң Ҳүрмет Жарлықлары менен де сыйлықланған.

ИБРАГИМОВ САҒЫНБАЙ

Сағынбай Ибрагимов — шайыр.

С. Ибрагимов 1956-жылы 1-сентябрьде Қоңырат районында туўылған. Ол орта мектепти питкергеннен кейин Мойнақ районлық газетасында қурылысқа жумыс ислеуди, 1974-76-жыллары Совет Армиясы қатарында хызмет атқарды, соңынан 1982-жылы Москвадағы А. М. Горький атындағы әдебият институтының проза бойынша семинарын питкергеннен кейин Қарақалпақстан киностудиясында, телевидение ҳәм радио еситтириўлери комитетинде, «Билим» жәмийетинде, «Қарақалпақстан» баспасында ислеуди. С. Ибрагимов Қарақалпақстан Жазыўшылар аўқамының мәсләҳәтшиси, соңынан жуўаплы хаткери, баслықтың орынбасары (1986-91), «Әмиўдәрья» журналының бас редакторы (1991-1994) лаўазымларын атқарды.

С. Ибрагимов 1988-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Шайырдың «Бесинши мәўсим» (1986), «Жер менен аспанның аралығында» (1990) деген топламлары жарық көрди. Ол Саадийдиң «Гүлистан» дәстанын, Низамий, Мақтумқулының қосықларын қарақалпақ тилине аўдарды.

ИЗБАСҚАНОВ ЖИЙЕНБАЙ

Жийенбай Избасқанов — белгили шайыр.

Ж.Избасқанов 1949-жылы 12-июньде Шоманай районында туўылған. Ол 1972-жылы Қарақалпақ Мәмлекетлик пединститутын питкерип, туўылған районында муғаллим, соңынан Қарақалпақстан телевидениеси ҳәм радио еситтириў комитетинде редактор (1973-1982), «Жеткиншек» газетасында бөлим баслығы (1982-85), Жазыўшылар аўқамында жуўаплы хаткер (1985-1989) болып ислеген. Ҳәзир ол баспа сөз ҳәм китап саўдасы бойынша Қарақалпақстан Мәмлекетлик Комитети баслығының орынбасары лаўазымында хызмет атқармақта.

Ж. Избасқанов 1982-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Ж. Избасқановтың «Тулпар ҳаққында баллада» (1975) «Жаз өткенде» (1979), «Лирика дәптеринен» (1982) «Балалықтың несин айтасаң» (1984), «Өмирге қуштарлық» (1987), «Муҳаббаттың алмаз қырлары» (1990),

«Муҳаббат лирасы» (1992), «Таңламалы шығармалары» (1993) атлы китаплары жарыққа шықты. Оның өзбек тилинде «Шабандоз» (1987), рус тилинде «Жду тебя» деген топламлары жәрияланды. Ол бир қанша классиклердиң шығармаларын қарақалпақ тилине аўдарды.

Ж. Избасқанов Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Кеңесиниң Ҳүрмет Жарлығы менен сыйлықланған.

ИСМАЙЛОВ БАБАШ

(1926—1985)

Шайыр, аўдармашы, әдебий сыншы ҳәм изертлеўши Бабаш Исмайлов қарақалпақ әдебиятының талантлы ўәкиллериниң бири.

Ол 1926-жылы 12-июньде Әмиўдәрья районында туўылған. 1942-жылы орта мектепти питкерип, мектепте муғаллим болып ислейди. 1948-жылы Қарақалпақ мәмлекетлик педагогикалық институтын тамамлайды ҳәм усы институтта оқытыўшы болып қалады. 1951-53-жыллары областлық партия комитетинде инструктор, «Жас ленинши» газетасында редактор (1953-1956). Өзбекстан ССР Экономика ҳәм мәденият комплексли институтында илимий хызметкер болды. 1958-1961-жыллары «Қарақалпақстан баспасында» бас редактор, Қарақалпақстан мәмлекетлик телевидение ҳәм радио еситтириў комитетиниң баслығы (1961-1963). Ал, 1963-жылдан өмириниң ақырына шекем Областлық партия комитетинде идеология бөлиминиң баслығы болып иследи.

Ол 1953-жылы Жазыўшылар аўқамының ағзасы болды.

1965-жылы «Күнхожаның өмири ҳәм творчествосы» деген темада кандидатлық диссертация жақлады.

Бабаш Исмайловтың «Жеңис сааты» қосығы 1943-жылы «Қызыл Қарақалпақстан» газетасында басылды. Шайырдың «Гүллен, Республикам» (1954), «Гейбиреўди аш бүйирден» (1959), «Ҳәркимниң өз сыбағасы» (1977), «Жыллар ҳәм айлар» (1976), «Оқыўшыларға естелик» (1978), «Таңламалылары» басылған. Оның 1972-жылы «Лирика ҳәм сатира» деген топламы рус тилинде жәрияланды.

Бабаш Исмайлов аўдармашы сыпатында мәлим. Ол

А. Т. Твардовский, Ғ. Ғулам, М. Турсынзада, К. Яшен, И. Юзеев, Ҳамза Ниязий, М. Рыльский, Ғ. Тоқай, С. Олейник тағы басқа белгили жазыўшылардың шығармаларын қарақалпақ тилине аўдарған.

Әдебият изертлеўшиси сыпатында Б. Исмайлов көп ғана мақалалар жазды, «Күнхожаның өмири ҳәм творчествосы» (1961) деген монографиясын бастырып шығарды. Ол 8-10-класслар ушын бириншилерден болып оқыў бағдарламасын дүзди ҳәм оларға арнап сабақлықлар жазды,алымның таярлаўы менен Күнхожаның, Әжинияздың топламлары басылып шықты.

Б. Исмайлов Өзбекстан ҳәм Қарақалпақстанға мийнети сиңген мәденият ғайраткери (1968, 1969) Ҳүрметли атағына ийе еди, ол үш рет Ҳүрмет белгиси ордени ҳәм бир неше мәртебе Ҳүрмет жарлықлары менен сыйлықланған, шайыр «Жыллар ҳәм айлар» деген китабы ушын Бердақ атындағы Қарақалпақстан Мәмлекетлик сыйлығының лауреаты (1976) болды. Шайыр ҳәм алым, жәмийетлик искер Қарақалпақстан Жоқарғы Советине бес рет депутат болып сайланды.

ИСМАЙЛОВ СӘДИРБАЙ

Сәдирбай Исмайлов — фантастик жазыўшы.

С. Исмайлов 1956-жылы Қараөзек районының Қараөзек совхозында туўылған. Ол 1972-жылы орта мектепти питкерип, районлық газетада жумыс ислейди, 1978-82-жыллары «Жеткиншек» газетасында әдебий хызметкер, 1982-84-жыллары Қараөзек районлық «Мийнет байрағы» газетасында бөлим баслығы, 1984-90-жыллары «Жас Ленинши» газетасында әдебий хызметкер, 1990-92-жыллары «Әмиўдәрья» журналында проза бөлиминиң редакторы болып ислейди. Ол ҳәзир Қарақалпақстан Жазыўшылар аўқамында жуўаплы хаткер лаўазымын атқармақта.

С. Исмайлов 1992-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Жазыўшының «Парахатшылық мәңгилик» (1986), «Жүрек галактикасы» (1991) деген фантастикалық гүррин повесть ҳәм романлар китабы басылып шықты. Оған Қарақалпақстан жаслар аўқамы сыйлығы (1991) берилди.

КАМАЛОВ ҚОНЫСБАЙ

Қонысбай Камалов — белгили әдебиятшы-алым ҳәм сыншы.

Қ. Камалов 1939-жылы 5 декабрьде Шымбай районындағы Тазажол аўылында туўылған. Ол 1965-жылы Қарақалпақ Мәмлекетлик пединститутын тамамлағаннан кейин сол жерде оқытыўшы болып қалады, 1968-71-жыллары Москва Мәмлекетлик университетиниң аспирантурасының теориялық курсынан өтеди, 1971-79-жылларда «Әмиўдәрья» журналында жуўаплы хаткер, бас редакторды орынбасары болып ислейди, 1979-жылдан баслап Нөкис Мәмлекетлик университетиниң оқытыўшысы, доценти лаўазымларын атқарады, ҳәзир ол Әжинияз атындағы Қарақалпақ Мәмлекетлик пединститутының қарақалпақ филологиясы факультетиниң деканы.

Қ. Камалов 1975-жылы «Қарақалпақ повести» (жанрдың эволюциясы) деген темада кандидатлық, 1989-жылы «Қарақалпақ әдебиятында көркем методтың эволюциясы» деген темада докторлық диссертациялар жақлаған, оған профессор илимий атағы берилген.

Қ. Камалов 1976-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Әдебиятшы алым ҳәм сыншының «Қарақалпақ повести» (1978), «Кәрўан басы» (1979), «Қарақалпақ әдебиятының көркем методы» (1982), «Қарақалпақ әдебиятында көркем методтың эволюциясы» (1989) деген илимий мийнетлери ҳәм «Маржангүл» (1972) атлы гүррин ҳәм повестьлер топламы басылып шықты. Соның менен бирге ол «Қарақалпақ совет әдебияты» (1984) деген жоқары оқыў орнына арналған сабақлық авторларының бири.

Қ. Камалов аўдарма тараўында М. Горький, Э. Хэменгуэй, Г. Маркестиң бир қатар шығармаларын ана тилимизде оқыўға мүмкиншилик берди.

Қ. Камалов Қарақалпақстанға мийнети сиңген мәденият ғайраткери, Өзбекстан халық билимлендириўине мийнети сиңген муғаллим Ҳүрметли атақларына ийе, ол Қарақалпақстан Жоқарғы Советиниң Ҳүрмет жарлығы менен сыйлықланған.

ҚАРИМОВ КЕҢЕС

Кеңес Каримов — талантлы шайырлардың бири.

К. Каримов 1948-жылы 27-августта Шымбай районындағы Шымбай совхозында туўылған. Ол орта мектепти питкерип рабочий болып ислейди, соңынан «Совет Қарақалпақстаны» газетасына хабаршы болады (1967-68), Совет Армиясы қатарында хызмет етеди (1968-70), ал 1975-жылы Қарақалпақ Мәмлекетлик пединститутын тамамлап «Жас Ленинши» газетасында (1976-83), «Қарақалпақстан» баспасында, телевидение ҳәм радио еситтириў комитетинде, «Әмиўдәрья» журналында жуўаплы хатшы болып ислейди. Ҳәзир Қарақалпақстан Мәмлекетлик телерадио компаниясында хызмет атқармақта.

К. Каримов 1983-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Шайырдың дәслепки қосықлары 60-жыллардың орталарында жәрияланды. Оның «Аралықлар» «Ўақыт минарасы», « Мениң терезелерим» (1985), «Аралдан келдим» деген топламлары басылып шықты.

К. Қаримов Қарақалпақстан Жоқарғы Советиниң Ҳүрмет жарлығы менен сыйлықланған.

КОЖУРОВ ОРЫНБЕК

(1910—1954)

Шебер аўдармашы, белгили филолог Орынбек Кожуров 1910-жылы Төрткүл қаласында туўылған. 1930-жылы Ташкент Политехникумын тамамлап, 1932-жылға шекем суў хожалығы саласында ислейди. 1932-жылдан баслап «Қызыл Қарақалпақстан» газетасына жумысқа киреди. Ол газетаның аўдармашы хызметкери, жуўаплы хаткери болды. Усы жыллардан баслап-ақ Орынбек Кожуров қарақалпақ аўызеки әдебиятын жыйнаўға белсене қатнасады. 1945-1947-жыллары Илим изертлеў институтында қарақалпақ фольклоры секторын басқарады. 1947-1949-жыллары «Қызыл Қарақалпақстан» газетасының бас редакторы болып ислейди. 1949-жылдан өмириниң ақырына шекем Қарақалпақ мәмлекетлик баспасының социал-экономикалық бөлиминиң баслығы болды.

1939-жылы Жазыўшылар Аўқамының ағзалығына қабыл етиледи.

Орынбек Кожуров марксизм-ленинизм классиклеринин шығармаларын қарақалпақ тилине аўдарған. Сондай-ақ Л. Толстойдың «Хажымурат», А. Толстойдың «Ғәлле», Горькийдиң «Изергиль кемпир», «Суңқар ҳаққында жыр», «Дауылпаз ҳаққында жыр», Вишневскийдиң «Биринши атлы» шығармаларын аўдарып бастырған. Орынбек Кожуров 1947-жылы Москвада биринши рет басылып шыққан «Русша—Қарақалпақша сөзликти» дүзиўшилердиң бири.

1938-1939-жыллары «Қарақалпақстан әдебияты ҳәм искусствосы» журналында О. Кожуровтың Қ. Айымбетов пенен бирге жыйнаған ҳәм изертлеген қарақалпақ әдебиятына тийисли материаллары «Қарақалпақ әдебиятының түрлери» деген ат пенен басылып шыққан. Соң 1940-жылы бул китап болып, жоқарыдағы атама менен басылып шықты.

Орынбек Қожуров «Қырқ қыз» дәстанын рус тилине биринши сөзбе-сөз аўдарды. (1949). Оның шығармаларының айырымлары «Шығармалар» деген ат пенен 1990-жылы басылды.

Орынбек Кожуров ҚҚАССР Жоқарғы Советиниң Ҳүрмет Грамотасы менен сыйлықланған, ҚҚАССР Жоқарғы Советине депутат болып сайланды (1947).

ҚАБУЛОВ ТОЛЫБАЙ

Толыбай Қабулов — белгили шайыр.

Т. Қабулов 1939-жылы 10-майда Қараөзек районының Қарабуға аўылында, дийхан шаңарағында туўылған. Ол Нөкис аўылхожалық техникумын, Қарақалпақ Мәмлекетлик пединститутын питкерип, «Қарақалпақстан» баспасының бөлим баслығы, бас редактордың орынбасары, Республика Жазыўшылар аўқамының жуўаплы хаткери, «Әмиўдәрья» журналының бас редакторы лаўазымларында иследи. Ҳәзир ол Қарақалпақстан Мәлимлеме агентлигинде аға редактор болып хызмет етпекте.

Т. Қабулов 1976-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Т. Қабуловтың баспадан «Қарабуға» (1964), «Ашығыңман» (1968), «Дийдар» (1972), «Патулла зор» (1974), «Сен туўылған ақшамы», (1981), «Я влюблен» (1985), «Сен мени қутлықла» (1989) «Капель» (1991) атлы топламлары шықты.

Ол В. Гогольдың «Тарас Бульба», А. Чеховтың «Гүрриңлерин», С. Михалковтың «Степа ағай», Х. Әлимжанның «Семург», Миршакардың «Алтын қышлақ» атлы белгили шығармаларын ҳәм тағы басқа туўысқан халықлар әдебиятының дүрепетлерин қарақалпақ тилине аўдарған. Т. Қабуловтың қосықлары да туўысқан халықлар тиллеринде басылған.

Т. Қабулов Қарақалпақстан халық шайыры Ҳүрметли атағына ийе.

ҚАЙЫПБЕРГЕНОВ ТӨЛЕПБЕРГЕН

Төлепберген Қайыпбергенов — ҳәзирги қарақалпақ прозасының кәрўан басы, үлкен романист, қарақалпақлар тарийхының жылнамашысы.

Т. Қайыпбергенов 1929-жылы 7-майда Нөкис районының аймағындағы Шортанбай аўылында туўылған. Ол Хожелидеги педучилищени питкергеннен соң (1950), Қарақалпақ Мәмлекетлик пединститутының рус тили ҳәм әдебияты факультетин тамамлап (1955), «Әмиўдәрья» журналында, радио еситтириў комитетинде редактор, Жазыўшылар аўқамында жуўаплы хаткер болып иследи, «Жас Ленинши» газетасының редакторы (1959-64), соңынан «Қарақалпақстан» баспасының директоры, «Совет Қарақалпақстаны» газетасының редакторы лаўазымларын атқарды. Буннан кейинги жыллары ол Қарақалпақстан телевидениеси ҳәм радио еситтириў Комитетинде редактор, Қарақалпақстан баспа сөз Комитети баслығының орынбасары (1967-80) хызметлерин атқарды.

Т. Қайыпбергенов 1980-жылы Қарақалпақстан Жазыўшыларының VIII съездинде Жазыўшылар аўқамының баслығы болып сайланды, ҳәзир де усы лаўазымда ислеп атыр.

Т. Қайыпбергенов 1957-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Жазыўшы «Қарақалпақ қызы» романы ушын Бердақ атындағы Қарақалпақстан Мәмлекетлик сыйлығының, «Муғаллимге рахмет» повести ушын Ҳамза атындағы Өзбекстан Мәмлекетлик сыйлығының, «Қарақалпақ дәстаны» трилогиясы ушын СССР Мәмлекетлик сыйлығының лауреатлары болды, ол соның менен бирге СССР Жазыўшылар аўқамының, ВЦСПС, «Правда» газетасының

«Крестьянка» журналларының сыйлықларын да алыўға миясар болды. Жазыўшы бир неше мәртебе Қарақалпақстан халық депутаты болып сайланды. Т. Қайыпбергенов депутат сыпатында Қарақалпақстан Жоқарғы Советп Президиумының штаттан тыс орынбасары (1986-1990) болып исledi. 1989-жылы СССР халық депутаты болып сайланды. Ол Ҳүрмет белгиси ордени, Өзбекстан Республикасының Дослық ордени (1994), Өзбекстан ҳәм Қарақалпақстан Жоқарғы Кеңеслериниң Ҳүрмет жарлықлары, айырым сырт еллердиң де сыйлықларын алды.

Т. Қайыпбергенов Өзбекстан (1993) ҳәм Қарақалпақстан халық жазыўшысы (1974) деген Ҳүрметли атақларға ийе.

Ол басқа да бир қатар жәмийетлик жумыслар менен бирге Бердақ атындағы Қарақалпақстан Мәмлекетлик сыйлығы Комитетин басқарады.

Жазыўшының шығармалары 50-жыллардың орталарынан баслап жәрияланған. Оның дөретпелери өзбек, қазақ, рус, эстон, молдаван, қырғыз, украин, татар, түркмен ҳәм басқа да тиллерге аўдарылып басылған.

Т. Қайыпбергеновтың қарақалпақ тилинде басылған китаплары: Секретарь, 1956; Муғаллимге рахмет, 1959; Соңғы ҳүжим, 1960; Блокнот сөйлейди, 1961; Суўық тамшы, 1964; Уйқысыз түнлер, 1965; Қарақалпақ қызы, 1960, 1966; Маманбий әпсанасы, 1968; Бахытсызлар, 1971; Түсиниксизлер. 1976; Шығармаларының бес томлығы, 1979, 1980; Қарақалпақ дәстаны, 1-т., 1979; Қарақалпақ дәстаны 2-т., 1979; Қарақалпақ дәстаны 3-т., 1979; Қарақалпақ қызы 4-т., 1980; Соңғы ҳүжим 5-т., 1980; Соңғы жыллары жәрияланған шығармалары; Қарақалпақнама, 1985; Көздиң қарашығы, 1986; Из юрты в мир, 1987; Фамилия, 1988; Сколько имен у бога; 1990 Тәңҳә өзиңе мәлим сыр, 1992; О дүньядағы атама хатлар,1992.

Т. Қайыпбергеновтың басқа тиллерде басылған шығармалары Секретар, өзбекше, 1959; Уқитувчиға рахмат өзбекше, 1963; Повестьлер, өзбекше, 1978; Соңғы ҳүжим, өзбекше, 1970; Последний бой, Т., 1970; Маманбий афсанаси, өзбекше, 1973; 1982; Түсиниксизлер, өзбекше, 1983; 1978; Қарақалпақнама, өзбекше 1990; рус ҳәм басқа тиллерде шыққан дөретпелери Секретарь М., 1975, 1985; Муғаллимге рахмет, Таллин, 1965 (эст), М., 1966, М., 1978, Т., 1979, Кишинев, 1981 (молд.), Алма ата, 1983; Соңғы ҳүжим М., 1989; Қарақалпақ қызы, М., 1968, 1971, 1989, Киев, 1977 (укр.), Суўық тамшы, 1969, М., 1978; 1990, Ашхабад, 1983 (түрк); Маманбий әпсанасы, М., 1979, 1985, 1989, Бишкек, 1992; Бахытсызлар, 1982, 1985, 1989; Түсиниксизлер М., 1983, 1985, 1989; Қарақалпақнама, М., 1989, 1991, Алма Ата 1988; Көздиң қарашығы, Т., 1984, М., 1986, 1989. Бахытсызлар (өзбекше, 1975), Гумроҳлар (өзбекше, 1978), Қарақалпақ дәстаны (өзбекше, 1—том, 1982, 2—том, 1982, 3—том, 1983); Дочь каракалпака (1977), Дастан о каракалпаках (1-3 том, 1979, 1982).

Жазыўшы 1990-жылы ҳәркыйлы қарсылықларға қарамастан Меккеге сапар шегип, биринши лер қатарында СССР Жазыўшылары арасында ҳажы болып қайтты. Буннан тысқары ол мәмлекетлик делегация ағзасы сыпатында Америка, Япония, Туркия, Монголия, Вьетнам, Венгрия, Ҳиндстанға барды, Нью-Йорк, Токио, Стамбул, Дели, Москва т. басқа қалаларда ҳәзирги Арал, елимиздиң тәғдири туўралы бир неше рет халық — аралық баспасөз конфренцияларында шығып сөйледи, дүньялық баспа сөзде материаллар жәриялады. Сондай-ақ Сирия, Ҳиндстан мәмлекетлерине барғанда СССР жазыўшыларының делегацияларына, Әрмения ҳәм Туркменстан Жазыўшыларының съездлерине, Өзбекстан жазыўшыларының делегациясына басшылық етти.

ҚАЙЫПНАЗАРОВ БАЙНИЯЗ

Байнияз Қайыпназаров — белгили шайыр.

Байнияз Қайыпназаров 1910-жылы 25-августта Шымбай районында туўылған. 1939-жылы Төрткүлдеги муғаллимлер институтын питкерип, өз аўылында муғаллим болады (1939-1941). Уллы Ўатан урысының басланыўына менен фронтқа атланды (1941-1944), жарақатланыўына байланыслы фронттан қайтқан Байнияз Қайыпназаров муғаллимшилик жумысын даўам етти (1944-1946). Бирқанша жыллар даўамында жазыўшылар Аўқамында кеңесши (1946-1947), радиоеситтириў Комитетинде (1947-1948), мәмлекетлик баспада (1948-1951) редактор болып ислеген.

Байнияз Қайыпназаров 1951-1956-жыллары Москва дағы М. Горький атындағы Әдебият институтында оқыды, Ал, 1956-1958-жыллары «Әмиўдәрья» журналының бас редакторы лаўазымында иследи. Б. Қайыпназаров бир қанша ўақыт жазыўшылар аўқамында консультант (1958-1963); «Әмиўдәрья» журналында бөлим баслығы, ол 1967-жылдан ҳүрметли демалысқа шыққанға шекем (1986) «Қарақалпақстан» баспасында аға редактор болды.

1939-жылы Жазыўшылар Аўқамына ағза болып қабыл етилген.

Шайырдың дәслепки қосықлары 30-жыллардың орталарында жарыққа шықты. Оның «Қосықлар» (1940), «Халыққа хызмет қыламан» (1947), «Алтын гүз» (1959), «Қуўаныш қосықлары» (1950), «Боажап бойында» (1955), «Көк емен» (1956), «Қызыл гүл» (1958), «Сүй, достым» (1962), «Мениң Ўатаным» (1956), «Мениң бахтым» (1968), «Еки аяз» (1970), «Нәрўан» (1972), «Гүлдәсте» (1981), «Мен сениң бир шақаңман» (1977) сыяқлы топламлары жәрияланған. 1981-жылы Байнияз Қайыпназаровтың таңламалы шығармалары баспадан шықты. 1985-жылы шайырдың поэмаларының топламы басылды.

Байнияз Қайыпназаров туўысқан халықлар поэзиясынан көп аўдармалар жасады. Ол Твардовскийдиң «Василий Теркин» Ш. Рашидовтың «Кашмир қосығы» поэмаларын, сондай-ақ, Лермонтов, Мицкеевич, Ян Райнис, Шевченколардың қосықларын аўдарыўға қатнасты.

Байнияз Қайыпназаров биринши дәрежели «Ўатандарлық урыс» ордени ҳәм медальлар және Өзбекстан ҳәм Қарақалпақстан Жоқарғы Советиниң ҳүрмет грамоталары менен сыйлықланған.

Ол «Қарақалпақстанның халық шайыры» (1976) Қарақалпақстан Бердақ атындағы мәмлекетлик сыйлығының лауреаты» (1984) ҳүрметли атақларына ийе.

ҚАЙЫПОВ МӘМБЕТАЛЫ

Мәмбеталы Қайыпов — прозаик.

М. Қайыпов 1944-жылы 20-апрельде Қанлыкөл районында туўылған. Ол 1963-жылы Хожелидеги муғаллимлер таярлайтуғын бир жыллық курсты питкерип муғаллим болып иследи, 1964-67-жыллары Совет Армиясы қатарында болады. 1967-68-жыллары «Жас ленинши» газетасында, 1968-73-жыллары «Жеткиншек» газетасында иследи, М. Қайыпов соңынан «Өзбеккинохроникада» (1973-76), «Қарақалпастан» баспасында (1976-81), иследи. Ол ҳәзир Қарақалпақстан Жазыўшылар аўқамының әдебиятты нәсиятлаў бюросында хызмет атқарып киятыр. Ол Қарақалпақ Мәмлекетлик пединститутын оқып питкерген.

М. Қайыпов 1977-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Жазыўшының «Ушырасыў» (1976), «144-бийикликте» (1977) деген повесть ҳәм гүрриңлер топламлары ҳәм «Қара чемодан» (1980)) атлы романы басылып шықты. Оның «Ушырасыў» повести (1979) рус тилинде жарық көрди.

ҚАСЫМОВ ДӘЎЛЕТИЯР

(1904—1972)

Дәўлетияр Қасымов — белгили халық шайырларының бири.

Д. Қасымов 1904-жылы Мойнақ районындағы Ақбөгет деген жерде туўылған. Ол хожалық жумысларында ислеп жүрип шайыршылық пенен де шуғылланады, шайырдың дәслепки қосықлары жигирмаланшы жыллардың ақырында жазылады. Халық шайырының ең белгили шығармаларының бири «Ленин ашты» 1938-жылы «Қарақалпақ әдебияты ҳәм искусствосы» журналында жәрияланды. Мине, усы жыллардан баслап оның дөретпелери жергиликли баспа сөз бетлеринде жийи-жийи жәрияланып барды.

Д. Қасымов 1939-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Шайырдың «Ленин ашты» (1956), «Мийрас» 1971) деген топламлары басылып шықты.

Халық шайыры Өзбекстан ҳәм Қарақалпақстан Жоқарғы Советлериниң Ҳүрмет жарлықлары менен сыйлықланған.

ҚАСЫМОВА МӘРЬЯМ

(1917— 1976)

Мәрьям Қасымова — шайыр ҳәм прозаик.

М. Қасымова 1917-жылы Хожели қаласында туўы ған. Ол дәслеп Хожелидеги педучилищени (1935) соңы нан Төрткүлдеги муғаллимлер институтын питкерген со (1940) муғаллим болып ислейди, 1945-жылдан басла «Қызыл Қарақалпақстан» газетасында әдебий хызметке 1949-56-жыллары «Қарақалпақстан» баспасында реда тор, 1956-59-жыллары Өзбекстан Телеграф агентлигинд редактор, Қарақалпақстан мәдениат Министрлигинд бөлим баслығы (1959-62), «Әмиўдәрья» журналынд әдебий хызметкер (1962-65), ал соңғы жыллары өмири ниң ақырына шекем баспа сөз тарқатыў (союзпечать) орынларында жумыс иследи.

М. Қасымова 1957-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы еди.

Жазыўшының «Қосықлар» (1955), «Қарақалпақ қызлары» (1957), «Қурылысшы» (1959) деген топлам лары басылып шықты. Ол А. Мухтардың «Апалы-сиңли лер» (1976) романын, М. Пришвинниң гүррiңлерин қа рақалпақ тилине аўдарды.

М. Қасымова Өзбекстан ҳәм Қарақалпақстан Жоқарғы Советлериниң Ҳүрмет жарлықлары менен сыйлықлан ған.

ҚАРАБАЕВ МАРАТ

Марат Қарабаев — шайыр.

Марат Қарабаев 1934-жылы 22-мартта Төрткүл қаласында туўылған. Ол Нөкис медициналық училищесин питкергеннен соң 1966-73-жыллары Мойнақта, Нөкисте медициналық мекемелерде иследи, 1973-79-жыллары «Жеткиншек» газетасында бөлим баслығы болды, 1979-83-жылларда «Қарақалпақстан» баспасында көркем әдебиятлар бөлимин басқарды, соңынан Қарақалпақстан Жазыўшылар аўқамында көркем әдебиятты нәсиятлаў бюросында иследи. Ол Қарақалпақ Мәмлекетлик педин- ститутын тамамлаған.

М. Қарабаев 1977-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

М. Қарабаевтың 1962-жылы «Гүлзар», 1968-жылы Гүмис шықлар», 1970-жылы «Мениң биринши достым», 976-жылы «Толған ай», 1979-жылы «Апрель шуўағы», 982-жылы «Алтын босаға», 1973-жылы «Семсер» атлы осықлар ҳәм поэмалар топламлары басылып шықты.

Шайыр аўдарма тараўында да жемисли мийнет етти. Ол Абдурахман-аль Хамисийдиң «Гагарин мениң қа амда» (1965), М. Твенниң «Гүрриңлер»ин (1969), А. артоның «Сениң байрамың» (1969), К. Чуковскийдин Мойдодыр» (1971), Рукадийдиң «Ғәззел ҳәм рубайыла ын» (1976), П. Неруданың «Қашқын» (1978), М. Қана тың «Сталинград сазасы» (1980), Шекспирдиң «Сонет ер»ин (1981) қарақалпақ тилине аўдарды. М. Қарабаев ың бир қанша аўдармалары «Жүректен жүрекке» (1983) еген ат пенен де өз алдына топлам болып басылды.

ҚОЖЫҚБАЕВ ӘДИЛБАЙ

Әдилбай Қожықбаев — әдебият изертлеўшиси.

Ә. Қожықбаев 1934-жылы 18-январьда Қоңырат ра йонының Соркөл аўылында туўылған. Ол 1955-жылы Қарақалпақ Мәмлекетлик пединститутын питкерип мектепте муғаллим болып ислейди (1955-61), мектеп директоры болады, соңынан «Әмиўдәрья» журналында әдебий хызметкер, телевидение ҳәм радио еситтириў комитетинде редактор (1962-64), пединститутта оқытыўшы (1964-68), Н. Дәўқараев атындағы тарийх, тил ҳәм әдебият институтында илимий хызметкер, «Әмиўдәрья» журналында бөлим баслығы (1975-76), «Қарақалпақстан» баспасында көркем әдебият бөлиминиң баслығы, сол баспаның бас редакторы (1976-86) болып ислейди. Ҳәзир Ә. Қожықбаев Қарақалпақстан Жазыўшылар аўқамында хызмет атқармақта.

Ә. Қожықбаев 1982-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Ол 1972-жылы «Қарақалпақ романында конфликт ҳәм қаҳарман» деген темада филология илимлериниң кандидаты деген илимий дәрежени алыў ушын диссертация жақлайды.

Әдебиятшының «Қарақалпақ романы» (1977), «Тарийхый қосықлар» (1980) деген мийнетлери басылып шықты. Соның менен бирге ол «Қарақалпақ фольклоры

тарийхының очерклери» (1977) деген китаптың авто ларының бири. Ә. Қожықбаев Ж. Шәриповтың «Хорезм романын, С. Зуннунова, Д. Юлтый, В. Солоухинниң по вестьлерин қарақалпақ тилине аўдарған.

ҚУРБАНБАЕВ ИСМАЙЫЛ

Белгили прозаик Исмайыл Қурбанбаев 1929-жыл 22-октябрьде Шымбай районында туўылған. 1947-жыл Шымбай педагогикалық училищесин, соңынан Қарақал пақ Мәмлекетлик педагогикалық институтын питкерд ҳәм сол институтта оқытыўшы болып қалады (195 1953). Бирқанша жыл Шымбай педучилищесинде муғал лим, 1954-56-жыллары «Жас ленинши» газетасында бө лим баслығы, 1956-1957-жыллары Кеңес районлық ком сомол комитетиниң биринши секретары, ал 1957-196 жыллары қайтадан «Жас ленинши» газетасында бөли баслығы болып ислейди.

И. Қурбанбаев 1962-1964-жыллары Москвадағы Жо қары Партия Мектебиниң тыңлаўшысы, областьлық пар тия комитетиниң инструкторы (1964-1966), «Әмиўдәрья журналының бас редакторы (1966-1971), 1974-1979 жыл лары «Совет Қарақалпақстаны» газетасының жуўапл хаткери бирқанша жыллар Н. Дәўқараев атындағы Тарийх, тил ҳәм әдебият институтында илимий хызметке болды (1971-1974).

Ол 1971-жылы «Қарақалпақ совет балалар әдебиять ның қәлиплесиўи ҳәм раўажланыўы» деген темада кан дидатлық диссертация жақлады. 1979-1982-жыллары ҚҚАССР Министрлиги Совети жанындағы баспа сөзд мәмлекетлик сыр сақлаў бөлиминиң баслығы болды. Ал, 1982-жылдан 1988-жыллар аралығында «Қарақалпақстан баспасында бөлим баслығы, 1988-1991-жылларда баспа ның директоры лаўазымында, соңынан Жазыўшылар аў қамы жанындағы Әдебиятты нәсиятлаў бюросында исле ди.

1967-жылы жазыўшылар Аўқамы ағзалығына қабыл етилди.

И. Қурбанбаевтың 20 дан аслам китабы басылған. Со лардың ишинде «Жоллар» қосықлары, «Исеним» екинши китабы, «Мискин ўақыялары» Повестьлер, гүррiңлер,

«Қарақалпақ совет балалар әдебияты тарийхының очерк лери» сыяқлы мийнетлери бар.

И. Қурбанбаев «Қарақалпақстан халық жазыўшысы», «Қарақалпақстанға мийнети сиңген мәдений хызметкери» деген Ҳүрметли атақларға ийе, ол Өзбекстан ҳәм Қарақалпақстан Жоқарғы Советлериниң Ҳүрмет жарлықлары менен сыйлықланған.

ҚУРБАНИЯЗОВ СӘРСЕН

(1918 — 1942)

Сәрсен Қурбаниязов — жаўынгер шайыр.

С. Қурбаниязов 1918-жылы Төрткүл районындағы жаңа Әмирабад аўылында туўылған. Ол 1934-жылы Төрткүл педтехникумын питкерип соңынан газета редакцияларында ҳәм Қарақалпақстан Жазыўшылар аўқамында жумыс ислеген. Шайыр 1942-жылы фронтқа атланады ҳәм фашист басқыншылары менен болған саўашта қаҳарманларша сол жылы набыт болады.

С.Қурбаниязов 1939-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы еди.

Шайырдың ең дәслепки қосығы баспа сөзде 1933-жылы жәрияланған. Урыстан алдыңғы жыллары да оның қаҳарманлық руўхтағы қосықлары жергиликли баспа сөз бетлеринде жийи-жийи көринип турды, әсиресе, оның «Көтерил, халқым!» деген қосығы көпшиликке кеңнен мәлим болды. Жаўынгер шайырдың «Бахытлы жаслық қосықлары» (1939), «Халқым, қолыңа қурал ал!» (1941), «Саза» (1990) деген топламлары басылып шықты.

ЛЕОНТИЧЕВ ЮРИЙ АЛЕКСАНДРОВИЧ

Юрий Александрович Леонтичев — Қарақалпақстандағы талантлы рус жазыўшысы.

Ю. А. Леонтичев 1926-жылы 28-октябрьде Ярославский областының Выбинский районында туўылған. 1933-жылдан баслап оның өмири Қарақалпақстан менен тығыз байланыслы. Ол Төрткүлдеги орта мектепти питкереди, Совет Армиясы қатарында болады, 1954-жылы Қарақалпақ Мәмлекетлик пединститутын тамамлайды, Қарақал-

пақстан билимлендириў министрлигинде инспектор (1954-56), областьлық партия комитетинде инструктор (1956-57), Мойнақ районлық партия комитетиниң екинши секретары (1957-58), «Советская Каракалпакия» газетасының редакторының орынбасары (1958-60) болыпислейди, соңынан Москвадағы Жоқары партия мектебинде оқыйды (1960-62), областьлық партия комитетинде идеология бөлими баслығының орынбасары (1962), Нөкис қалалық партия комитетиниң екинши секретары (1962-63), «Советская Каракалпакия» газетасының бас редакторының орынбасары, усы газетаның бас редакторы (1969-87), болып хызмет атқарады, ҳәзирги ўақытта да усы жерде ислеп атыр.

Ю. А. Леонтичев 1963-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Жазыўшының шығармалары 50-жыллардың орталарынан баслап жарық көрди. Оның «Сәлем, мектеп!» (1960), «Қуўаныш» (1961), «Олар қыршын кеткен еди» (1974), «Соңғы тыспа» (1979), «Галканың шынлығы» (1981), деген повесть ҳәм гүрриңлер китаплары, еки китаптан ибарат «Адамларға ығбал инам ет» (1970, 1976), «Шөлистанның көз жасы» атлы романлары басылып шықты. Оның дерлик барлық шығармалары қарақалпақ тилине аўдарылған.

Ю. Леонтичев еки рет Ҳүрмет белгиси ордени, медальлар ҳәм Өзбекстан Жоқарғы Советиниң Ҳүрмет жарлықлары менен сыйлықланған, Қарақалпақстан Жоқарғы Советине бир неше рет депутат болып сайланған, ол Қарақалпақстан халық жазыўшысы, Қарақалпақстанға мийнети сиңген мәдeнният хызметкери, «Адамларға ығбал инам ет» романы ушын Бердақ атындағы Қарақалпақстан Мәмлекетлик сыйлығының лауреаты болыўға еристи.

МАЙОРОВ ИВАН СЕРГЕЕВИЧ

(1914 — 1970)

Қарақалпақ әдебиятында өзиниң аўдармашылық жумысы менен танылған жазыўшы Иван Майоров Шымбай районында 1914-жылы туўылған. Дәслеп Шымбайдағы педтехникумды, кейин Москвадағы Медициналық институтты питкерип (1937), ол Қарақалпақстанға келеди ҳәм медицина саласында иследи (1937-1943). 1943-1945 жыл-

лары Уллы Ўатандарлық урыста болды. 1945-жылдан
Қарақалпақстан Жазыўшылар аўқамының жуўаплы хат-
кери, Педагогикалық институтта оқытыўшы болды, 1949-
жылдан баслап ол биротала дөретиўшилик жумыста аў-
дарма менен шуғылланды.

Иван Майоров 1940-жылдан Жазыўшылар аўқамының
ағзасы еди.

Ол 150 ден аслам шығармаларды қарақалпақ тилине
аўдарған. Солардың ишинде Горькийдиң «Ана» романы
(1955), «Балалық» (И. Сагитов пенен бирге) (1959),
«Адамлар арасында» (1959), Лермонтовтың «Бизиң за-
манымыздың қаҳарманы» (1940), Н. Островскийдиң «Да-
ўылдан туўылғанлар», «Полат қалай шынықты» (1940),
И. С. Тургеневтың «Әкелер ҳәм балалар» (1974), Фадеев-
тың «Тас-талқан», Чеховтың «Шийе бағы», Л. Толс-
тойдың «Кавказ тутқыны» шығармалары бар.

И. С. Майоров ҚҚАССР Жоқарғы Советиниң Ҳүрмет
Грамотасы менен сыйлықланған.

МАҚСЕТОВ ҚАБЫЛ

Қабыл Мақсетов — белгили фольклорист ҳәм әдебиятшы алым.

Қ. Мақсетов 1929-жылы 16-январьда Қанлыкөл райо-
нының аймағында туўылған. Ол дәслеп Хожелидеги пед-
училищени тамамлап бир қанша жыллар муғаллим бо-
лып ислейди, Қарақалпақ Мәмлекетлик пединститутын
питкергеннен кейин сол жерде муғаллим болып қалады,
соңынан кафедра баслығы болады (1949-53), Москвада-
ғы Шығыстаныў институтының аспирантурасында тео-
риялық курстан өтеди (1954-57), Н. Дәўқараев атындағы
Тарийх, тил ҳәм әдебият институтында аға илимий хыз-
меткер, фольклор секторының баслығы (1957-63), усы
институттың директоры лаўазымларында ислейди (1963-
85). Қ. Мақсетов 1985-жылдан баслап ҳәзирге шекем Қа-
рақалпақ Мәмлекетлик университетиниң профессоры бо-
лып ислеп атыр.

Қ. Мақсетов 1958-жылы «Қарақалпақ қаҳарманлық
эпосы», «Қырық қыз» деген темада филология илимлери-
ниң кандидаты деген илимий дәрежени алыў ушын, 1966-
жылы «Қарақалпақ қаҳарманлық эпосының поэтикасы»

деген темада филология илимлериниң докторы деген илимий дәрежени алыў ушын диссертациялар жақлайды.

Фольклорист ҳәм әдебиятшы-алым қарақалпақ халқының әдебий мийрасларын жыйнаў ҳәм жәриялаўда көп мийнет етти. Алымның «Қарақалпақ қаҳарманлық эпосы» «Қырық қыз» (1962), «Қарақалпақ қаҳарманлық эпосларының поэтикасы» (1965), «Қарақалпақ фольклорының эстетикасы» (1971), «Қарақалпақ жыраў-бақсылары» (1983), «Қарақалпақ эпосы» «Қурбанбай жыраў репертуарындағы дәстанлардың көркемлик өзгешеликлери» (1976), «Фольклор ҳәм әдебият» (1975), «Октябрьден туўылған әдебият» (1979), «Қарақалпақ әдебиятының туўысқан халықлар әдебияты менен байланыслары» (1987), «Қарақалпақ фольклористикасы» (1989), «Қарақалпақ фольклоры» (А. Тәжимуратов пенен бирликте, 1979) деген мийнетлери басылып шықты. Соның менен бирге фольклорист «Қарақалпақ фольклоры тарийхының очерклери» (1977) деген китаптың авторларының бири, ол жигирма томлық қарақалпақ фольклорының үлгилерин баспаға таярлаўға тиккелей жедел қатнасты ҳәм редакциясын басқарды.

Қ. Мақсетов 1971-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Қ. Мақсетов Өзбекстан ҳәм Қарақалпақстанға мийнети сиңген илим ғайраткери (1979, 1973) деген Ҳүрметли атақларға ийе, ол Бердақ атындағы Қарақалпақстан Мәмлекетлик сыйлығының лауреаты (1976) ҳәм алым Қарақалпақстан Жоқарғы Советиниң Ҳүрмет жарлығы менен сыйлықланған.

МӘЖИЙТОВ СЕЙФУЛҒАБИТ

(1869 — 1938)

Сейфулғабит Мәжийтов —XX әсирдеги қарақалпақ әдебиятын баслаўшылардың бири, оның үлкен ғайраткери, шайыр, прозаик ҳәм драматург.

С. Мәжийтов 1869-жылы Қазан губерниясының Аршан районында туўылған. 1880-жылы оның үйи дәслеп Қазақстанның Ақтөбе областына көшип келеди, соңынан көп узамай Қарақалпақстанның Таллық деген жерине қоныс басады. Сол ўақытта әдеўир саўаты бар Сейфулғабит Таллық болостының есап-санағын алып баратуғын хаткери болады (1884-89) ҳәм усы жыллары ол атақлы қарақалпақ шайыры Бердақ пенен ушырасады. Ол революцияның жеңисинен кейин Қоңырат районлық атқарыў комитетиниң хаткери (1920), районлық халық билимлендириўи бөлиминиң баслығы (1921), бир қанша жыллар «Еркин Қарақалпақ» газетасының жуўаплы хаткери лаўазымларында ислейди. Ол соңғы жыллары Қыпшақта суў хожалығы тарАўында, 1934-жылы Төрткүлде үлкетаныў музейинде де хызмет атқарады.

С. Мәжийтов 1921-жылдан Коммунистлик партияның ағзасы еди, ол 1938-жылы репрессияға ушырап набыт болды.

С. Мәжийтов поэзия тараўында өнимли жазған шайыр. Оның бир қатар шығармалары өзи дүзген «Әлипбе» (1925) «Оқыў китабы» (1925), «Егеделер саўаты» (1925), «Қарақалпақ әдебиятының жыйынтығы» (1928) ҳәм шайырдың өзиниң «Таңламалы шығармалары»нда (1965) орын алған. Соңғы жыллары шайырдың «Әкеси менен баласы» (1970) деген гүрриңлер топламы ҳәм «Шығармалары» (1993) қайта таярланып басылып шықты.

С. Мәжийтов драматургия тараўында «Соңғы селтең» (1928), «Сабақ», «Жигит болдық», «Ерназар алакөз» (1927) «Бағдагүл» (1935), «Гүлим Тайман» сыяқлы пьесаларын жазды. Жазыўшының ҳәзирге шекем тәғдири белгисиз болған, ол тек ғана қолжазба түринде қалып кеткен «Қулмурат», «Он тоғыз», «Сүйин ҳәм Сара» романларын жазған.

С. Мәжийтов 1924-жылы Хорезм Халық Республикасының «Қызыл байрақ» ордени менен сыйлықланған.

МӘЖИЙТОВ РАХИМ

(1903 — 1977)

Рахим Мәжийтов — қарақалпақ әдебиятында белгили аўдармашы.

Ол 1903-жылы Қоңырат районында туўылған, өзиниң мийнет жолын 1921-жылы муғаллим болыўдан баслады. 1923-1925-жыллары Москвадағы Шығыс халықлары коммунистлик университетинде оқыды. Қоңыратта районлық партия комитетинде бөлим баслығы (1925-1928),

Орайлық Атқарыў комитетиниң инструкторы (1929-1934), ҚҚАССР жоқарғы судының хаткери (1935-1940) болып иследи. Уллы Ўатандарлық урыс фронтынан қайтқан соң «Қызыл Қарақалпақстан» газетасында иследи (1944-1955). Өмириниң соңғы жыллары Өзбекстан Телеграф Агентлигиниң Қарақалпақстан бөлиминде хызмет етти.

Рахим Мәжийтов 1935-жылдан Жазыўшылар Аўқамының ағзасы еди.

Ол көп ғана очерклер, пьесалар жазды. Оның «Қаражүреклер» (соң «Тазагүл» деп аталды) (1932-1946), «Бизиң ант» (1944) пьесалары театр сахналарында қойылды. Ол Б. Горбатовтың «Бойсынбағанлар» (1950), Крыловтың «Таңламалы тымсаллары» (1952), А. Гайдардың «Тимур ҳәм оның командасы» шығармаларын қарақалпақ тилине аўдарған.

Рахим Мәжийтов Өзбекстан ССР ҳәм ҚҚАССР Жоқарғы Советиниң Ҳүрмет жарлықлары менен сыйлықланған.

МӘМБЕТОВ КАМАЛ

Камал Мәмбетов — әдебиятшы алым ҳәм прозаик.

К. Мәмбетов 1940-жылы 14-майда Кегейли районындағы М. Жуманазаров атындағы совхозында туўылған. Ол 1963-жылы Ташкент Мәмлекетлик университетин питкерип «Совет Қарақалпақстаны» газетасында (1963-64), пединститутта оқытыўшы (1967-72), «Өзбеккинохроника» студиясының Қарақалпақстан бөлиминиң директоры (1972-74), Қарақалпақстан телевидениеси ҳәм радио еситтириў Комитети баслығының орынбасары (1974-76), Нөкис Мәмлекетлик университетиниң доценти, кафедра баслығы, факультет деканы (1976-86), усы оқыў орнының ректоры (1986-88) болып иследи. Ҳәзир ол усы жерде «Ҳәзирги қарақалпақ әдебияты ҳәм әдебият теориясы» кафедрасының баслығы лаўазымында ислеп атыр.

К. Мәмбетов 1969-жылы «Қарақалпақ жазба поэзиясында Шығыс классиклериниң дәстүри» деген темада филология илимлериниң кандидаты деген илимий дәрежени алыў ушын, 1984-жылы «Қарақалпақ әдебиятының пайда болыўы ҳәм қәлиплесиў дәреклери» деген темада докторлық илимий дәрежени алыў ушын диссертациялар жақлады.

К. Мәмбетов 1982-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Жазыўшының көркем дөретпелери 60-жыллардың басларында жарық көрди. Оның «Гөжек» (1965), «Тырналар» (1975), «Бахтың болсын Арыўхан!» (1976), «Шаңасында емес, тамырында» (1976), «Аўыл таңлары» (1977), «Көкшийел» (1977), «Имтихан» (1978), «Москвадан келген қыз» (1979) сыяқлы повестьлери жәрияланған. Соңғы жыллары ол прозаның көлемли саласында «Бозатаў» (1986), «Посқан ел» (1988), «Ҳүждан» (1991) романларын дөретти. «Посқан ел» романы ушын жазыўшы Қарақалпақстанның Бердақ атындағы Мәмлекетлик сыйлығының лауреаты болды (1991). Ол «Қарақалпақстанға мийнети сиңген илим ғайраткери» Камал Мәмбетов Қарақалпақстан АССР Жоқарғы Советиниң депутаты болып сайланған (1986-жылы, 1989-жылы).

МӘМБЕТНИЯЗОВ ТУРДЫБАЙ

Турдыбай Мәмбетниязов—әдебият изертлеўшиси ҳәм сыншы.

Т. Мәмбетниязов 1933-жылы 25-майда Тахтакөпир районының 9-аўылында туўылған. Ол 1949-жылы орта мектепти тамамлап, 1953-жылы Қарақалпақ Мәмлекетлик пединститутын питкереди, соңынан Совет Армиясы қатарында болады (1954—57), бир неше жыллар өз аўылында муғаллим, мектеп директоры (1957—59), Н. Даўқараев атындағы Тил ҳәм әдебият институтында киши илимий хызметкер болып иследи. Ҳәзир усы илим орнында аға илимий хызметкер болып хызмет атқармақта. Ол 1962-65-жыллары Ташкентте аспирантураның теориялық курсынан өткен.

Т. Мәмбетниязов 1965-жылы «Қарақалпақ совет лирикасы» деген темада филология илимлериниң кандидаты деген илимий дәрежени алыў ушын диссертация жақлаған.

Т. Мәмбетниязов 1993-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы. Әдебиятшының «Дәли Назбергеновтың творчествосы» (1977), «Поэзия ҳаққында ойлар» (1985), «Қарақалпақ совет лирикасы» (1989), «Қарақалпақ балалар поэзиясы ҳәм оның машқалалары» (1992), «Поэзия турмыс, гүрес ҳәм талпыныў» (1993) деген китаплары басылып шықты.

Т. Мәмбетниязов Беруний атындағы Өзбекстан Мәмлекетлик сыйлығының лауреаты (1983), ол Қарақалпақстанға мийнети сиңген мәденият хызметкери» деген (1977) Ҳүрметли атаққа ийе.

МӘТМУРАТОВ ТӨЛЕПБЕРГЕН

(1939—1984)

Төлепберген Мәтмуратов талантлы лирик шайыр.

Т. Мәтмуратов 1939-жылы 1-сентябрьде Қараөзек районында туўылған. Ол 1963-жылы Ташкент Мәмлекетлик университетин питкерип «Совет Қарақалпақстаны», «Жас Ленинши» газеталарында, телевидение ҳәм радио еситтириў Комитетинде иследи, 1969-жылдан баслап «Әмиўдәрья» журналында поэзия бөлиминиң баслығы, жуўаплы хаткер, бас редактордың орынбасары лаўазымларын атқарды.

Т. Мәтмуратов 1969-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы еди.

Шайырдың шығармалары 60-жыллардан баслап жәрияланды. Оның «Ақ терек пе, көк терек» (1964), «Лирика» (1966), «Гөззаллық оянды» (1970), «Айсәнем» (1973), «Ашылысыў» (1977), «Жақсылық сарайы» (1986), «Арзыў шәмени» (1981), «Жулдызлар жанар» (1989) деген топламлары басылып шықты. Талантлы шайырдың еки топламы (1984, 1988) рус тилинде де жарық көрди.

Т. Мәтмуратов аўдарма тараўында А. С. Пушкин, М. Ю. Лермонтов, С. Есенин, В. Шекспир, Гете тағы басқалардың шығармаларын қарақалпақ тилине аўдарды.

Өлмес талант ийеси Бердақ атындағы Мәмлекетлик сыйлығының лауреаты (1986) болды, ол «Өзбекстанға мийнети сиңген мәденият хызметкери» деген Ҳүрметли атаққа ийе еди ҳәм оған Қарақалпақстан Жаслар аўқамының сыйлығы (1977) берилген.

МӘТСАПАЕВ МИНӘЖ

(1905—1977))

Минәж Мәтсапаев—халық шайыры.

М. Мәтсапаев 1905-жылы Шымбай районындағы Пахтаабад аўылында туўылған. Ол ата-анасынан жетим қалып байлардың малын бағып күн кеширген, ал революциядан соңғы жыллары дийханшылық пенен шуғылланған, кейин ала колхоз ағзасы болып кирген, 1954—57-жыллары Кеңес районындағы «Коммунизм нуры» газетасында хызмет еткен.

Минәж Мәтсапаев 1939-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы еди.

Халық шайырының биринши қосығы 1936-жылы жарыққа шықты, ол аўыл арасында көпшиликке бақсы сыпатында да мәлим болды, көплеген дәстанларды атқарды. Шайырдың «Қосықлар» (1959), «Аўыл әпсанасы» (1972) деген топламлары китап болып басылған.

М. Мәтсапаев бир неше медальлар менен сыйлықланған.

МАТЬЯҚУПОВА ГҮЛИСТАН

(Г. А. Аннақлышева)

Гүлистан Матьяқупова—талантлы шайыр.

Г. Матьяқупова 1948-жылы Төрткүл қаласында туўылған. Ол Ташкент Мәмлекетлик университетиниң журналистика факультетин питкерген. Болажақ шайыр дәслеп районлық газетада, комсомол жумысларында ислейди, радио еситтириў комитетинде хызмет атқарады, 1981-жылдан баслап Төрткүл районлық «Коммунизм галабасы» газетасының жуўаплы хатшысы, соң редакторы болады. Ол 1983-жылдан баслап Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Кеңесиниң хатшысы болды, ҳәзир Жоқарғы Кеңестиң Комитет баслығы, Қарақалпақстан халық депутаты.

Г. Матьяқупова 1984-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Шайырдың «Исеним» (1976), «Бахыт келтирилген бәҳәр» (1982), «Жүрек пенен жүзбе-жүз» (1993), «Земля отцов» (1992) деген китаплары басылып шықты.

Ол Өзбекстанға мийнети сиңген мәденият хызметкери (1983) деген Ҳүрметли атаққа ийе ҳәм Бердақ атындағы Қарақалпақстан Мәмлекетлик сыйлығының лауреаты (1993).

МӘТЬЯҚУБОВ АЙТБАЙ

(1909—1932)

Айтбай Мәтьяқубов—қарақалпақ совет әдебиятының дәслепки ўәкиллериниң бири.

Ол 1909-жылы Төрткүл қаласында туўылған. 1923-1924-жылы сол қаладағы мектеп-интернатта тәрбияланады ҳәм 1930-жылы Төрткүл педагогикалық техникумын питкерип шығады.

Айтбай Мәтьяқубов автономиялы областьтағы дәслепки шөлкем—Қарақалпақ пролетариат жазыўшылар бирикпесин дүзиўшилерден есапланады, өз ўақтында белгили орын ийелеген «Қызыл муғаллим» (1928) журналын шығарыўға қатнасты.

Айтбай Мәтьякубовтың шығармалары оншелли көп емес, белгилилери: «14 жаста», «Тоғыз мың бел», «Қызыл Армия батырларына», «Трактордың тулғасы» сыяқлы қосықлары бар, оның шығармалары 30-жыллары басылған топламларда орын алған, өз алдына китап болып басылмаған.

МӘЎЛЕНОВ СӘДИРБАЙ

(1919—1942)

Сәдирбай Мәўленов—қарақалпақ әдебиятының үлгилерин жыйнаўшы сыпатында мәлим.

С. Мәўленов 1919-жылы Тахтакөпир районында туўылған. Ол аўылда басланғыш мектепте оқып, колхозда ислеген, ал 1937-жылы «Жас Ленинши» газетасына жумысқа орналасады, Жазыўшылар аўқамында хызмет етеди, соңынан Ўатандарлық урыс фронтына атланып, сол жақта набыт болады.

С. Мәўленов 1939-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы еди.

Ол өз аўылласы Шәмшет Хожаниязов пенен бирликте

арқа районларда қарақалпақ аўызеки әдебиятының үлгилерин тынымсыз жыйнады, Жийен жыраў, Күнхожа, Әжинияз, Бердақ, Өтеш, Омар, Гүлмурат шайырлардың шығармаларын халық аўзынан жазып алды. Мағлыўматларға қарағанда олар тек ғана 1939-жылдың өзинде халық аўзынан елиў мыңнан аслам қатардан ибарат болған фольклорлық ҳәм жазба әдебиятлық дөретпелерди жазып алған ҳәм оларды қолжазба қорына тапсырған, халықтың руўхый гөзийнесине айландырған. Мине, усындай мийнетлердиң нәтийжесинде қарақалпақ фольклоры ҳәм жазба әдебиятының нусқалары баспа сөз жүзинде дәслепки рет жәрияланa баслады. Олардың хызмети ҳәзирги ўақытта да өлмейди.

МУРАТБАЕВ ЖУБАТҚАН

Жубатқан Муратбаев—прозаик.

Ж. Муратбаев 1939-жылы 10-майда Қазақстанның Қызыл-Орда областының Қармақшы районының аймағында туўылған. Ол Самарқанд аўыл хожалығы институтын питкерип (1961), Бухараның Тамды районында (1961—63) соңынан Шымбайдағы Октябрьдиң 40 жыллығы совхозында, Тахтакөпирдеги «Москва» совхозында (1967—68), Қарақалпақстан аўыл хожалығы Министрлигинде ислейди, Қарақалпақ Мәмлекетлик биопунктиниң баслығы болады (1968—78), Қарақалпақстан Жазыўшылар аўқамында Әдебиятты нәсиятлаў бюросын басқарады (1982—84).

Ж. Муратбаев 1982-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Жазыўшының «Жесир» (1980), «Бахыт жолы» (1981), «Таң жулдызы» (1983), «Дығырық» (1990), «Шежирениң шыбығы» (1991), «Айталмай кетти» (1992) деген повесть, гүрриңлер ҳәм романлары басылып шықты. Оның бир қатар повестьлери қазақ тилинде де жәрияланған.

Ж. Муратбаев Қарақалпақстанға мийнети сиңген мәденият хызметкери ҳүрметли атағына ийе, ол Қарақалпақстан Жоқарғы Советиниң Ҳүрмет жарлығы менен сыйлықланған ҳәм Қарақалпақстан Жазыўшылар аўқамы сыйлығының лауреаты болыўға ерисли.

МУСАЕВ АЯПБЕРГЕН

(1880—1936)

Аяпберген Мусаев—атақлы халық шайыры, XX әсирдеги қарақалпақ әдебиятының баслаўшыларының бири.

А. Мусаев 1880-жылы Мойнақ районындағы Соркөл аўылында туўылған. Халық шайыры 1921-жылдан баслап жаңа ҳүкимет тәрепинде иследи, Соркөл волостыныц хаткери (1925—27) болды, майда хожалықларды артельге бирлестириўде айрықша көзге түскенлердиң бири болды.

Халық шайыры белгили қыссаханалардың бири еди, ол көплеген дәстанларды ядқа билди, шығыс классик шайырларының шығармаларын көпшиликке жеткериўде айрықша орын тутты. Еки түрли заманды көрген шайырдың өзиниң шығармалары да көпшиликке кеңнен мәлим болды, оның дөретпелери сол ўақыттың идеялық талапларынан келип шықты ҳәм оларға дурыс жуўап берип отырды.

Шайырдың ең биринши топламы өз алдына китап болып «Шығармалар» деген ат пенен 1941-жылы басылып шықты, ал усыған шекем оның дөретпелери халық арасына аўызша түрде тарқалды. Аяпберген шайырдың шығармаларын жазып алыў ҳәм баспаға таярлаўда Н. А. Баскаков, Т. Бекимбетов, Х. Ахметов, Т. Сафиев, О. Кожуров, Қ. Айымбетов, Н. Жапақов, М. Нурмухамедов ҳәм тағы басқалар көп жумыслар иследи. Оның шығармалары бир неше рет (1956, 1960, 1980) толықтырылып қайтадан бастырылып шығарылды.

Аяпберген Мусаевтың атына Республикада совхоз ҳәм бир қатар мәденият орынлары қойылған.

МЫРЗАБАЕВА ПӘТИЙМА

Пәтийма Мырзабаева — талантлы шайыр.

П. Мырзабаева 1963-жылы Қоңырат районында туўылған. Ол 1985-жылы Нөкис Мәмлекетлик университетиниң филология факультетин питкерип, «Қарақалпақстан» жазыўшылар аўқамында әдебий мәсләҳәтши болып хызмет атқармақта.

Шайыр 1991-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

П. Мырзабаеваның «Ышқы тарлары» (1985), «Дәўир нәпеси» (1989) деген топламлары басылып шықты. 1992-жылы «Әмиўдәрья» журналында оның «Топыраққа араласқан сыр» деген повести жәрияланды.

Талантлы шайыр Қарақалпақстан Жоқарғы Советиниң Ҳүрмет жарлығын ҳәм Қарақалпақстан Жазыўшылар аўқамының сыйлығын алыўға миясар болды.

НАЗБЕРГЕНОВ ДӘЛИ

(1913—1942)

Дәли Назбергенов—белгили шайыр ҳәм журналист.

Ол 1913-жылы Қоңырат районында туўылған, 1919-жылы ҳәзирги Нөкис районының Қотанкөл аўылына көшип келеди. 1933-жылы Төрткүлдеги аўылхожалық техникумын питкерип, Қараөзек районында агроном болып иследи. 1934—1938-жыллары «Қызыл Қарақалпақстан» газетасында бөлим баслығы, жуўаплы хаткер (1938—1942) болды. Ол 1942-жылы Жазыўшылар аўқамының баслығы болып сайланды. Дәли Назбергенов 1942-жылы самолет апатынан қайтыс болды.

Дәли Назбергенов 1939-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы еди.

Шайырдың қосықлары 30-жыллардың орталарынан баслап жәрияланды. Оның «Бахыт нуры» (1936), «Қосықлар» (1939), «Биз жеңемиз» (1942), «Таңламалы шығармалары» (1950—1955), «Шығармалары» (1958—1966) топламлары жәрияланған.

НАРЫМБЕТОВ ЖАҢАБАЙ

Жаңабай Нарымбетов—белгили проза изертлеўшиси ҳәм талантлы сыншы.

Ж. Нарымбетов 1937-жылы 15-апрельде Кегейли районындағы Бозкөл аўылында туўылған. Ол 1956-жылы Нөкис аўыл хожалығы техникумын, ал 1962-жылы Қарақалпақ мәмлекетлик пединститутының рус тили ҳәм әдебияты факультетин питкерип сол жерде оқытыўшы (1962—63), Н. Дәўқараев атындағы Тарих, тил ҳәм әдебият институтында илимий хызметкер, сектор баслығы (1963—73) болды, Москвада аспирантураның теориялық

курсынан өтти (1966—69), областьлық партия комитетиниң лекторлар группасының баслығы (1975—84), Нөкис мәмлекетлик университетиниң сырттан оқыў бөлиминиң проректоры (1985), областьлық партия комитетиниң үгит-нәсият бөлиминиң баслығы (1985—87), және де университеттиң проректоры болып иследи. Ҳәзир ол Әжинияз атындағы Қарақалпақ мәмлекетлик пединститутының оқыў ислери бойынша проректоры лаўазымында хызмет атқармақта.

Ол 1970-жылы «Қарақалпақ романының пайда болыўы ҳәм қәлиплесиўи» деген темада филология илимлериниң кандидаты деген илимий дәрежени алыў ушын диссертация жақлайды, оған профессор илимий атағы берилген.

Ж. Нарымбетов 1976 жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Әдебиятшы ҳәм сыншының «Каракалпакский роман» (Т., 1974), «Жаңа эстетикалық шеклерге қарай» (1984) деген мийнетлери басылып шықты. Ол «Қарақалпақ совет әдебияты тарийхының очерклери» (1968), «Қарақалпақ совет әдебияты» (1984) деген китаплардың да авторларының бири.

Ж. Нарымбетов Бердақ атындағы Қарақалпақ Мәмлекетлик сыйлығының лауреаты (1978), ол Қарақалпақстан Жоқарғы Советиниң Ҳүрмет жарлығы менен сыйлықланған.

НАСРУЛЛАЕВА ЗАЙТУНА

(1929—1988)

Зайтуна Насруллаева—белгили әдебиятшы, алым ҳәм сыншы.

З. Насруллаева 1929-жылы 12-апрельде Төрткүл қаласында туўылған. Ол 1950-жылы Қарақалпақ Мәмлекетлик пединститутын тамамлап, аўыл хожалық техникумында муғаллим, Ташкенттеги Низамий атындағы пединститутта оқытыўшы (1951—54), Қарақалпақ Мәмлекетлик пединститутында оқытыўшы (1956—59), Қарақалпақстан мәдений министриниң орынбасары (1962—64), мәдений министри (1964—65) ҳәм өмириниң ақырына шекем Н. Дәўкараев атындағы Тарийх, тил ҳәм әдебият институтында илимий хызметкер, сектор баслығы болып иследи.

Алым ҳәм сыншы 1962-жылы «Қарақалпақ совет әдебиятында ҳаял-қызлар образы» деген темада филология илимлериниң кандидаты деген илимий дәрежени алыў ушын, 1982-жылы «Қарақалпақ прозасында тип ҳәм характер проблемасы», деген темада докторлық илимий дәрежени алыў ушын диссертациялар жақлады.

З. Насруллаева 1979-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Оның илимий сын мақалалары 50-жыллардың орталарынан баслап жәрияланды. Алым ҳәм сыншының «Қарақалпақ әдебиятында ҳаял-қызлар образы» (1963), «Герой современной каракалпакской прозы» (1976), «Каракалпакия—мой край родной» (1979), «Проблема типа и характера в современной каракалпакской прозе» (1984) деген китаплары басылып шықты. Ол «Қарақалпақ совет әдебияты тарийхының очерклери» (1968) деген китаптың авторларының бири.

З. Насруллаева Қарақалпақстанға мийнети сиңген илим ғайраткери деген Ҳүрметли атаққа ийе еди.

НӘЖИМОВ ТУРДЫМУРАТ

(1914—1988)

Турдымурат Нәжимов 1914-жылы 1-августта Тахтакөпир районында туўылған. Ол өзиниң мийнет жолын аўыллық мектепте муғаллим болып ислеўден баслады (1932—1933). Совет-партия мектебинде оқыды (1934—35), 1935—1936-жыллары районлық комсомол комитетинде иследи. 1939-жылы Ташкент Низамий педагогикалық институтын тамамлап, Нөкис қаласында мектеп директоры (1939—40) болды. 1940-1943-жыллары Уллы Ўатандарлық урысқа қатнасты, фронттан қайтқан соң Тахтакөпир районында (1943—1946) билимлендириў бөлиминиң баслығы, районлық «Ленин жолы» газетасының редакторы. 1946-1948-жыллар Ташкентте партия мектебиниң тыңлаўшысы, Қарақалпақстан Министрлер Советиниң жанындағы искусство ислери басқармасында (1948—1951), 1951-жылдан өмириниң ақырына шекем «Қарақалпақстан» баспасында аға редактор болып иследи.

Турдымурат Нәжимов 1954-жылы Жазыўшылар аўқамының ағзалығына қабыл етилди.

Оның «Жеңис жолында» (1952), «Жеңис ҳаўазы» (1954), «Жаңа жер үстинде байрақ» (1955), «Қызлар қосығы» (1958), «Жаўынгерлик жыллар» (1968), «Бүркит» (1970) сыяқлы топламларда гүррыңлери ҳәм повестьлери жәрияланды. Жазыўшының «Жаңа қоныс» (1972) «Қызыл қум қойнында» (1976), «Отлы дәрья» (1979), «Новгород ярмаркасы» (1983) романлары басылып шықты.

Т. Нәжимов «ҚҚАССР мәдениятына мийнети сиңген хызметкер» (1974), Жаўынгерлик медаль ҳәм Өзбекстан, Қарақалпақстан Жоқарғы Советлериниң Ҳүрмет жарлықлары менен сыйлықланған, оның шығармалары өзбек, рус тиллерине аўдарылған.

НУРМУХАМЕДОВ МАРАТ

(1930—1986)

Марат Көптилеўович Нурмухамедов — қарақалпақ әдебияттаныўындағы биринши академик-сыншы.

М. Нурмухаммедов 1930-жылы 6-январда Төрткүл қаласында туўылған. Ол 1950-жылы Қарақалпақ Мәмлекетлик пединститутын питкерип, Москвадағы Шығыстаныў институтының аспирантурасында оқыды (1950-53), соңынан Қарақалпақстан экономика ҳәм мәдeният институтында аға илимий хызметкер, бөлим баслығы, директордың орынбасары лаўазымында болыў менен бирге «Әмиўдәрья» журналының бас редакторы, Жазыўшылар аўқамының баслығы ўазыйпаларын қоса атқарды (1953—59), Өзбекстан Илимлер Академиясының Қарақалпақстан филиалының баслығы (1959—61), областьлық партия комитетиниң секретары (1961—66), Өзбекстан Илимлер Академиясының академик-секретары (1966—74), А. С. Пушкин атындағы тил ҳәм әдебият институтының директоры, Академияның вице-президенти (1974—79), «Өзбекстан жәмийетлик илимлери» журналының бас редакторы, қайтадан академик-секретарь (1979—85) болып ислейди.

М. Нурмухамедов 1953-жылы «Қарақалпақ совет әдебиятының раўажланыўына рус әдебиятының «тәсири» деген темада филология илимлериниң кандидаты деген илимий дәрежени алыў ушын, 1965-жылы «Қарақалпақ прозасының раўажланыў жоллары» деген темада докторлық дәрежени алыў ушын диссертациялар жақлады. Алым 1966-жылы Өзбекстан Илимлер Академиясының хабаршы-ағзасы, ал 1974-жылы усы Академияның академиги болып сайланды.

Марат Нурмухамедов 1955-жылы Жазыўшылар аўқамына ағзалыққа өтеди.

Марат Нурмухамедов 1985—1986-жыллары Нөкис мәмлекетлик университетиниң ректоры болып иследи. Ол 1986-жылы Түркияның Измир қаласы жанында автомобиль апатынан қайтыс болды.

Марат Нурмухамедов жемисли мийнет еткен алымлардан есапланады. Оның «Қарақалпақ совет әдебиятына рус әдебиятының тәсири» (1956), «Қарақалпақ совет әдебияты тарийхының қысқаша очерки» (1959), «Қарақалпақ-рус мәдений байланыслары тарийхынан» (1974), «Қарақалпақ совет прозасы» (1968), «Халықлар тәғдири — әдебият тәғдири» (1980), «Аяпберген Муўсаев» (1981), «Бердақ—қарақалпақ әдебиятының тийкарын салыўшы (1978) сыяқлы монографиялары жарық көрди.

Марат Нурмухамедов Пушкин шығармаларының Орта Азия халықларының фольклоры менен байланысын изертлеўге арналған «Пушкин ҳәм Орта Азия халықларының фольклоры», «Пушкин, Орынбор ҳәм орынборшылар» (1981—1985) китапларын жазды ҳәм бастырып шығарды. Ол көплеген әдебият бойынша басылымларға басшылық етти, оның бир қатар шығармалары өзбек, рус, венгер, инглиз, түрк тиллеринде жәрияланды. Марат Нурмухамедов Берлин (1969), Бомбей (1969), Мадрас (1969), Болонье (1972), Галле (1973), Багдат (1975), Стамбул (1979) қалаларында жәмийетлик илимлер, әдебият бойынша баянатлар иследи. 1982—1983-жыллары шығармаларының еки томлығы басылды.

Ол «Мийнет Қызыл Байрақ» (1981), «Ҳүрмет белгиси» (2 рет) орденлери, медаллар ҳәм Өзбекстан, Қарақалпақстан Жоқарғы Советиниң Ҳүрмет грамоталары менен сыйлықланған, бирнеше мәртебе ҚҚАССР, ӨзССР Жоқарғы Советине депутат болып сайланды.

Ол «Қарақалпақстанға мийнети сиңген илим ғайраткери» (1973), «Өзбекстанға мийнети сиңген илим ғай-

раткери» (1980) ҳүрметли атағына ийе ҳәм Бердақ, Беруний атындағы мәмлекетлик сыйлықлардың лауреаты еди.

НУРЫМБЕТОВ САДЫҚ

(1900—1972)

Садық Нурымбетов—атақлы халық шайыры.

С. Нурымбетов 1900-жылы Кегейли районының аймағында туўылған. Оның шайыршылығының қәлиплесиўинде ағасы—белгили шайыр Сыдық Тоқпан улының тәсири күшли болды. Халық шайыры 1939-жылы Қарақалпақстанның пайтахты Төрткүлге шақыртылып әдебиятшыларға жақыннан араласыўға мүмкиншилик табады, басқа да жазыўшы-шайырлар менен бирге Москва, Ташкент қалаларында болады.

Халық шайыры 1939-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы еди.

Шайырдың қосықлары 20-жыллардан баслап-ақ халық арасына тарқала баслады. Садық шайырдың «Бизиң Ўатан» (1940), «Жеңимпаз халық» (1942), «Батырлар алға» (1944), «Бахтияр» (1950), «Түлкишек» (1956), «Фархад» (1958, 1978), «Жипекши Жаңыл» (1961), «Жаңа заман жырлары» (1962), «Қаналаслар» (1968) деген топламлары басылып шықты. Буннан тысқары шайырдың шығармаларының еки томлығы (1960, 1972) жәрияланды.

С. Нурымбетов Қарақалпақстан халық шайыры (1942), Өзбекстан халық жыршысы (1957) деген Ҳүрметли атақларға ийе еди, ол «Миийнет Қызыл Байрақ», еки рет Ҳүрмет белгиси орденлери, медальлар ҳәм Өзбекстан Қарақалпақстан Жоқарғы Советлериниң Ҳүрмет жарлықлары менен сыйлықланған.

НЫЗАНОВ МУРАТБАЙ

Муратбай Нызанов—сатирик жазыўшы.

М. Нызанов 1951-жылы Кегейли районында туўылған. Ол орта мектепти тамамлағаннан соң Қарақалпақ Мәмлекетлик пединститутын сырттан оқып питкерген

(1967), өзи туўылған райондағы М. Жуманазаров атындағы совхозда жумысшы (1968—71), «Пахтакор» спорт жәмийетинде инструктор (1973—76), «Ленин жолы» районлық газетасында, «Жеткиншек», «Совет Қарақалпақстаны» газеталарында, соңынан Қарақалпақстан телевидениеси ҳәм радио еситтириў комитетинде аға редактор лаўазымларында ислеген, 1971—73-жыллары Совет Армиясы қатарында хызмет еткен. Ҳәзир ол «Арал» журналының бас редакторы болып хызмет атқармақта.

М. Нызанов 1991-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Сатириктиң «Усындай да болады» (1979), «Күлким келеди» (1987), «Нышана» (1984) деген гүрриңлер топламлары басылып шықты.

ӨТЕМУРАТОВА ҲҮРЛИМАН

Ҳ. Өтемуратова—прозаик ҳәм әдебиятшы.

Ҳүрлиман Өтемуратова 1965-жылы Кегейли районында туўылған. Орта мектепти тамамлап (1982), Нөкис мәмлекетлик университетиниң филология факультетине киреди ҳәм оны айрықша баҳалар менен питкерип шығады. Ҳүрлиман 1988-жылы Өзбекстан Илимлер Академиясының Қарақалпақстан филиалы Н. Дәўқараев атындағы Тарийх, тил ҳәм әдебият институтының аспирантурасына кирип, оны питкерип шығады. Ол 1992-жылдан Қарақалпақ мәмлекетлик университетиниң қарақалпақ әдебияты кафедрасында ислеп атыр. Сол жылы қарақалпақ прозасы бойынша кандидатлық диссертация жақлады.

Ҳ. Өтемуратова 1992-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Ҳүрлиманның шығармалары 80-жыллардан баслап баспасөзде дағазаланған. Оның бир қатар гүррин, новеллалары «Жаслар орбитасы» (1986), «Тоғыз топлам» (1988) сыяқлы басылымлардан орын алды. 1991-жылы «Әмиўдәрья» журналы оның «Ҳүрлиман» романын жәриялады (1991, №2, 3).

ӨТЕНИЯЗОВ ЖУМАНИЯЗ

Жуманияз Өтениязов—талантлы шайыр.

Ж. Өтениязов 1959-жылы Тахтакөпир районында туўылған. Ол 1984-жылы Нөкис Мәмлекетлик университетиниң ҳуқықтаныў факультетин питкергеннен кейин Қарақалпақстан телевидениеси ҳәм радио еситтириў Комитетинде ислейди (1984—1986), соңынан «Қарақалпақстан» баспасында редактор лаўазымын атқарады. Ҳәзир ол Қарақалпақстан ишки ислер Министрлигиниң баспа сөз орайының баслығы болып хызмет етпекте.

Ж. Өтениязов 1992-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Шайырдың «Жаңа жыл» (1988), «Ананың жүреги» (1987), «Шолақ жайын» (1991) деген топламлары баспадан шықты. Ол А. С. Пушкин, Ю. М. Лермонтов, В. Гогольдың бир қатар шығармаларын қарақалпақ тилине аўдарған.

ӨТЕПБЕРГЕНОВ ӘБИЛҚАСЫМ

Әбилқасым Өтепбергенов—шайыр, прозаик ҳәм публицист.

Ә. Өтепбергенов 1951-жылы 5-майда Түркменстан республикасының Гөне Үргениш қаласында туўылған, сол жерде орта мектептиң 8-классын питкергеннен кейин 1966-жылы Хожели қаласында билим алыўын даўам еттиреди. 1968-жылы Қарақалпақ мәмлекетлик пединститутының тәбиятаныў факультетине оқыўға кирип, оны 1973-жылы табыслы тамамлап, Совет Армиясы қатарында хызмет атқарады, соң аўыл хожалығы жумысларында ислейди. Ол 1976-жылдан баслап «Жас Ленинши» («Қарақалпақстан жаслары»), 1977—1994-жыллары ҳәзирги «Еркин Қарақалпақстан» газеталарында әдебий хызметкер, бөлим баслығы болып ислейди. Ол 1994-жылдан баслап «Әмиўдәрья» журналының бас редакторы.

Ә. Өтепбергенов 1993-жылдан баслап Өзбекстан ҳәм Қарақалпақстан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Ә. Өтепбергеновтың «Тамшылар» (1982), «Ойнама, бала» (1984), «Булақлар» (1990), «Дүнья бир әжайып жайдур» (1993), «Дозақ ишинде» (1993) атлы қосықлар ҳәм гүррińлер топламлары ҳәм соңғы көрсетилген атамадағы романы жарық көрди. Ол түркмен жазыўшысы Б. Сейтаковтың «Қыз салығы» (1986) романын ҳәм түркмен шайыры А. Мамедовтың «Кеўлимниң шар айнасы» (1992) деген қосықлар топламларын қарақалпақшалады.

ЕСБЕРГЕН ӨТЕПБЕРГЕНЛИ

(Есенбай Қуниазаров)

Есберген Өтепбергенли—талантлы прозаик.

Е. Өтепбергенли 1944-жылы ҳәзирги Бозатаў районындағы Қаракемир көлиниң етегинде туўылған. Ол 1960-жылы орта мектепти тамамлап, совхозда жумысшы болып ислеген, ал 1966-жылы Самарқанд Мәмлекетлик университетин питкерип Қарақалпақ Мәмлекетлик пединститутында оқытыўшы болып ислейди, Бакудеги тиллилик институтында аспирантураның теориялық курсынан өтеди (1971—73), соңынан пединституттағы оқытыўшылық исин даўам етеди, ҳәзир ол Бердақ атындағы Қарақалпақ Мәмлекетлик университетиниң немец тили кафедрасының доценти лаўазымында ислейди.

Е. Өтепбергенли 1991-жылы филология илимлериниң кандидаты деген илимий дәрежени алыў ушын диссертация жақлаған.

Е. Өтепбергенли 1993-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Жазыўшының еки рет «Қумар» (1988, 1990), «Тәғдирлер» (1990) деген повесть ҳәм гүррińлер топламлары баспадан шықты.

Е. Өтепбергенли (Есенбай Қуниазаров) герман тиллери бойынша белгили қәнигелердиң бири. Оның бир неше илимий мақалаларынан тысқары «Лингвистикалық валентлилик теориясы ҳәм оның шет тиллерди үйрениўдеги тутқан орны» (1979), «Немец ҳәм қарақалпақ тиллериндеги аўыспалы фейиллердиң валентлилиги» (1980), «Ҳәр қыйлы дүзимдеги тиллердеги фейиллердиң мәнилик қурылыслары» (1993) деген илимий китаплары баспада жәрияланған.

ӨТЕПОВ ӘБДИРАМАН

(1905—1934)

Драматургия ҳәм миллий театрдың тийкарын салыўшылардың бири Әбдираман Өтепов 1905-жылы Қоңырат районында туўылған. Әбдираман Өтепов дәслепки жыллардан-ақ совет партия жумысына араласқан белсендилердиң бири, 1922-жылдан Округлик комсомол комитетинде, 1924—25-жыллары Сорқөл ўәлаятлық партия комитетинде ислеген, 1927-жыллардан баслап «Таң нуры» труппасын дүзиў ҳәм оны беккемлеў менен қызғын айналысады, Усының тийкарында 1930-жылы биринши миллий театр дүзилди ҳәм Ә. Өтепов усы театрдың директоры болды (1930—32).

20-жыллардан баслап Әбдираман Өтеповтың «Теңин тапқан қыз», «Гүман», «Бояўшы ўәкил», «200 грамм», «Еки баслы суў қабақ» сыяқлы пьесалары жазылды ҳәм сахналастырылды. 1956-жылы «Теңин тапқан қыз» пьесасы қайта исленип сахнаға шықты.

Әбдираман Өтеповтың «Таңламалы шығармалары» 1965-жылы Т. Алланазаровтың таярлаўы менен басылып шықты.

ӨТЕЎЛИЕВ ӨМИРБАЙ

Өмирбай Өтеўлиев—прозаик ҳәм публицист.

Ө. Өтеўлиев 1954-жылы Шымбай районындағы «Кеңес» совхозының орайында туўылған, 1971-жылы усы жердеги А. М. Горький атындағы орта мектепти питкерип, Қарақалпақ мәмлекетлик пединститутының қарақалпақ тили ҳәм әдебияты бөлимине оқыўға киреди, оны 1975-жылы тамамлайды. Ол 1975—76-жыллары Совет Армиясы қатарында хызмет етеди, 1977—79-жыллары «Жеткиншек» газетасында, 1979—85-жыллары Қарақалпақстан радиосында ислейди, 1985-жылдан баслап ҳәзирги «Еркин Қарақалпақстан» газетасының өз хабаршысы лаўазымын атқарып киятыр.

Ө. Өтеўлиев 1981-жылдан Журналистлер аўқамының, 1993-жылдан Жазыўшылар аўқамларының ағзасы.

Ө. Өтеўлиевтиң «Уллы терек» (1983), «Қолыңа қус қонсын» (1986), «Қызыл көйлекли қыз» (1991), «Хүждан ҳәм ҳүким» (1992), «Адамларға сырлас болсаң» (1993) атлы китаплары өз алдына баспадан шықты ҳәм оларда автордың гүрриң, новелла және публицистикалық шығармалары орын алған.

ПИРЖАНОВ УЗАҚБАЙ

Узақбай Пиржанов—шайыр, прозаик ҳәм аўдармашы.

У. Пиржанов 1937-жылы 18-августта Бозатаў районының «Еркиндәрья» аўылында туўылған. Орта мектепти питкергеннен кейин Совет Армиясы қатарында хызмет етти, Қарақалпақ мәмлекетлик пединститутында оқыды, «Жас Ленинши», «Совет Қарақалпақстаны» газеталарында, «Әмиўдәрья» журналында, 1979-жылдан «Қарақалпақстан» баспасында ислейди. Ол ҳәзир Қарақалпақстан телерадио компаниясында хызмет атқармақта.

У. Пиржанов 1972-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

У. Пиржановтың «Муҳаббат қосығы» (1970), «Онда бәҳәр еди» (1977), деген қосықлар топламлары, «Суўрет» (1974), «Ағыс» (1981), «Гүзги жапырақлар» (1983) атлы прозалық китаплары басылып шықты.

У. Пиржанов Ш. Айтматовтың «Разы бол, Гүлсары» (1979), «Қызыл шалғыплы дилбарым», «Ерте кеткен тырналар» (1982) повестьлерин, «Әсирге татырлық күн» романын, Абылғазының «Түрклер шежиреси», «Темир дузиклери» дөретпелерин, К. Чандр, Х. А. Аббас, М. Нуйамениң бир қатар шығармаларын қарақалпақ тилине аўдарды.

ПИРЖАНОВ СЕЙДАБУЛЛА

Сейдабулла Пиржанов—шайыр.

С. Пиржанов 1940-жылы 2-февральда Шымбай районындағы Кеңес совхозының аймағында туўылған. Ол Орта мектепти питкерип аўыл хожалығы жумысында ислейди, 1967-жылы Қарақалпақ Мәмлекетлик пединститутын тамамлап, Қарақалпақстан телевидениеси ҳәм радио еситтириў Комитетинде (1967—81), Қарақалпақстан Жазыўшылар аўқамында (1981—85), қайтадан те-

левидение ҳәм радио еситтириў Комитетинде (1985—89) хызмет атқарады. Ҳәзир ол «Әмиўдәрья» журналында поэзия бөлимин басқарады.

С. Пиржанов 1978-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Шайырдың «Гүлдәсте» (1972), «Байтерек» (1975), «Жағыс» (1978), «Қырқыншы бәҳәр» (1981), «Қыял қанаты» (1984), «Өмир ағысы» (1990) деген қосықлар ҳәм поэмалар топламлары басылған.

Ол Қарақалпақстан Жоқарғы Советиниң Ҳүрмет жарлығы менен сыйлықланған.

РАХИМОВА ГҮЛЧЕХРА

Гүлчехра Рахимова—шайыр, өзбек тилинде жазады. Г. Рахимова 1952-жылы Төрткүл қаласында туўылған. Ол Ташкент Мәмлекетлик университетиниң журналистика факультетин питкергеннен кейин «Бир сафда», «Кино» журналларының редакцияларында (1974—78), соңынан 1978-жылдан баслап районлық «Коммунизм ғалабасы» газетасында хызмет ислейди.

Г. Рахимова 1982-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Шайырдың қосықлары 60-жыллардан баслап Ташкенттеги газета ҳәм журналларда жәрияланды. Оның «Исеним» (Ташкент, 1982), «Ана меҳри» (Нөкис, 1983) деген қосықлар, гүрриңлер ҳәм повестьлер топламлары жарық көрди.

Г. Рахимова «Исеним» топламы ушын Қарақалпақстан Жаслар аўқамы сыйлығын алыўға миясар болды.

РАХМАНОВ КЕҢЕСБАЙ

Кеңесбай Рахманов—белгили шайыр ҳәм драматург. Ол 1942-жылы 18-сентябрьде Кегейли районының аймағында туўылған. Орта мектепти питкерип совхозда исленди, Совет Армиясы қатарында болды. 1969-жылы Қарақалпақ мәмлекетлик педагогикалық институтын тамамлады. Ол телевидение ҳәм радио-еситтириў комитетинде дәслеп аға редактор, соң бас редактор лаўазымында болды. 1978—1981-жыллар арасында Республикалық жас өспиримлер театрының әдебий бөлимин, 1981—

1990-жыллар арасында «Әмиўдәрья» журналында поэзия бөлимин басқарды. Бирқанша ўақыт Жазыўшылар аўқамында Әдебиятты нәсиятлаў бюросының баслығы болды. Ҳәзир ол мәмлекетлик телевидение ҳәм радио-еситтириў компаниясында ислеп атыр.

Кеңесбай Рахманов 1972-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Оның «Саған асығаман» (1970), «Өмир толғаныслары» (1974), «Таң ашығы» (1978), «Өмир, сен уллысаң» (1981) қосықлар топламлары басылып шыққан. Кеңесбай Рахмановтың «Келин» (1976), «О дүньяға мирәт» (1976), «Жаралы жүреклер» (1977), «Еглеңген бәҳәр» (1978), «Лаққылар емлеўханада» (1979), «Мамамның жетинши байы» (1989) сыяқлы пьесалары ҳәзирги ўақытлары театр сахналарында қойылып атыр.

«О дүньяға мирәт», «Келин» пьесалары ушын ол Бердақ атындағы мәмлекетлик сыйлықтың лауреаты болды (1978), «Қарақалпақстан Республикасына мийнети сиңген көркем өнер ғайраткери» атағына ийе (1992).

РЕЙМОВ КЕҢЕСБАЙ

Кеңесбай Реймов—шайыр ҳәм журналист.

Қ. Реймов 1958-жылы Кегейли районында туўылған. Сол жердеги орта мектепти питкерип, соңынан 1980-жылы Ташкент мәмлекетлик университетиниң журналистика факультетин тамамлағаннан соң «Жас Ленинши» газетасында әдебий хызметкер, бөлим баслығы болып ислейди. Қ. Реймов 1984—1986-жылларда Өзбекстан Жаслары Қарақалпақстан областьлық комитетинде инструктор, лекторлар группасының баслығы, 1986—1991-жыллары «Жас Ленинши» газетасының редакторы лаўазымларында иследи. Ол 1991—1994-жыллары «Еркин Қарақалпақстан» газетасының редакторының орынбасары, ҳәзир Қарақалпақстан Жоқарғы кеңесинде ислейди.

Қ. Реймов 1991-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Оның «Аппақ тырналар» (1991) атлы қосықлар топламы басылып шықты.

САҒИТОВ ИСМАЙЫЛ

(1908—1993)

Исмайыл Сағитов—үлкен алым, белгили фольклористлердиң бири.

И. Сағитов 1908-жылы Хожели районында туўылған, Төрткүлдеги балалар үйинде тәрбияланған. Ол дәслепки жыллары комсомол шөлкеминде, областьлық комсомол комитетинде (1924—29), Қыпшақ хәм Кегейли районларында партия жумысларында (1929—32) болды, Пүткил Союзлық журналистика институтында оқыды (1932—34), Қазақ Мәмлекетлик университетиниң журналистика факультетин сырттан оқып питкерди (1949), «Қызыл Қарақалпақстан» газетасының бөлим баслығы, соңынан бас редакторы (1934—39), Қарақалпақ Мәмлекетлик баспасының директоры (1939—43), Қарақалпақстан Министрлер Кеңесинде искусство ислери басқармасының баслығы (1943—1945), «Қызыл Қарақалпақстан» газетасында бөлим баслығы (1945—48), ал 1948-жылдан баслап Н. Дәўқараев атындағы Тарийх, тил хәм әдебият институтында аға илимий хызметкер, бөлим баслығы болып иследи.

И. Сағитов 1957-жылы «Бердақтың творчествосы» деген темада филология илимлериниң кандидаты деген илимий дәрежени алыў ушын, ал 1963-жылы «Қарақалпақ қаҳарманлық эпосын түрк тиллес халықлардың эпослары менен салыстырып изертлеў тәжирийбеси» деген темада илим докторы деген дәрежени алыў ушын диссертациялар жақлады. Ол Өзбекстан Илимлер Академиясының хабаршы-ағзасы еди.

И. Сағитов 1942-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы болды.

Алымның әдебий сын мақалалары, изертлеўлери 30-жыллардан баслап жәрияланды. Оның «Бердақ—уллы патриот шайыр» (1943), «Бердақтың творчествосы» (1958), «Қарақалпақ қаҳарманлық эпосы» (1963), «Әдебият хәм дәўир» (1968), «Сахра бүлбили» (1974), «Қарақалпақ совет әдебиятының раўажланыў жоллары» (1979) деген хәм басқа да китаплары басылып шықты.

И. Сағитов мектеплер, жоқары хәм орта арнаўлы оқыў орынлары ушын сабақлықлар хәм оқыў китаплары дүзди. Алым булардан тысқары А. Пушкин, М. Салтыков-Щедрин, А. Чехов, И. Тургенев, М. Горький, М. Шолохов хәм тағы басқалардың бир қатар шығармаларын қарақалпақ тилине аўдарған. Әдебиятшы алымның өзиниң гейпара мийнетлери де рус хәм басқа да туўысқан тиллерде басылып шыққан.

И. Сағитов Хүрмет белгиси ордени хәм медальлар, Өзбекстан хәм Қарақалпақстан Жоқарғы Советлериниң Хүрмет жарлықлары менен сыйлықланған, ол Өзбекстан (1979) хәм Қарақалпақстанға (1969) мийнети сиңген илим ғайраткери хәм Бердақ атындағы Қарақалпақстан Мәмлекетлик сыйлығының лауреаты болды.

САДЫҚОВ АБДУЛЛА

Абдулла Садықов—прозаик.

А. Садықов 1946-жылы 17-октябрьде Қоңырат районында туўылған. Ол орта мектепти тамамлағаннан кейин Хорезм совхозында жумысшы болған (1964—66), Қарақалпақ Мәмлекетлик пединститутын питкергеннен кейин өзи туўылған районда муғаллим болып ислеген (1971—73), соңынан «Жеткиншек» газетасында, Қарақалпақстан Жазыўшылар аўқамында хызмет атқарған. Ҳәзир ол «Қарақалпақстан» баспасында бөлим баслығы лаўазымында ислеп атыр.

А. Садықов 1982-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Жазыўшының «Хош, Дилбарым, хош қылықлы қыз едиң!», «Бостансыз бүлбүл» (1988), «Таста да гүллейди» (1991) деген повесть хәм романлары баспадан шықты.

Ол Бердақ атындағы Қарақалпақстан Мәмлекетлик сыйлығының лауреаты (1993) болды хәм Қарақалпақстан Жазыўшылар аўқамының сыйлығын (1987) алыўға еристи.

САДЫҚОВ САЛЫЙ

Салый Садықов—прозаик хәм журналист.

С. Садықов 1941-жылы 15-мартта Қараөзек районында туўылған. Ол орта мектепти тамамлағаннан кейин Ташкент Мәмлекетлик университетиниң журналистика факультетине оқыўға киреди хәм 1963-жылы табыслы питкерип шығады. Болажақ жазыўшы хәм журналист

1963—1965-жыллары «Қарақалпақстан» баспасында редактор, 1965—1978-жыллары Н. Дәўқараев атындағы тарийх, тил ҳәм әдебият институтында аға илимий хызметкер, 1978—1985-жыллары Қарақалпақстан областьлық партия комитетинде лектор, 1985—1990-жыллары Нөкис Мәмлекетлик университетинде илимий коммунизм кафедрасында доцент болып жумыс ислейди. С. Садықов 1991-жылдан баслап Әжинияз атындағы Қарақалпақ Мәмлекетлик пединститутының тәрбия ислери бойынша проректоры лаўазымында ислеп атыр.

С. Садықов 1974-жылы философия илимлериниң кандидаты деген илимий дәрежени алыў ушын диссертация жақлаған.

Ол 1984-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

С. Садықовтың 1964-жылы «Кастрюль», 1979-жылы «Бүлбиллер», 1986-жылы «Қуўаныш» деп аталған прозалық китаплары ҳәм бир неше очерклери, публицистикалары жарық көрген. Усылар менен бир қатарда ол Л. Толстой, С. Ахмад, Ш. Халмурзаев тағы басқалардың бир неше шығармаларын қарақалпақ тилине аўдарған.

САЛИЕВ САПАРБАЙ

Сапарбай Салиев—талантлы прозаик ҳәм публицист.

С. Салиев 1933-жылы 23-сентябрьде Шымбай қаласында туўылған. Ол мектепти питкергеннен кейин комсомол жолламасы менен тың жерлерди өзлестириўшилер арасында болады (1953—56), соңынан «Әмиўдәрья» журналында (1958—65) ислейди, Москвадағы Жоқары әдебий курсты питкереди (1967) соңынан «Әмиўдәрья» журналында (1967—78) бүгинги күнлерге шекем «Еркин Қарақалпақстан» газетасында жумыс ислейди.

С. Салиев 1970-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Жазыўшының шығармалары 50-жыллардың орталарынан баслап жәрияланды. Оның «Өристен қайтқанда» (1957), «Зонтик» (1961), «Күт мени» (1960), «Үстиртке адам келди» (1963), «Кәрўан мәнзилди гөзлер» (1968), «Үстирт повести» (1972), «Жер менен тиллескенлер» (1982), «Тырнақ» (1985) деген публицистикалық шығармалары, повестьлери ҳәм соңғы атамадағы

романы басылып шықты. Оның «Үстирт повести», «Кәрўан мәнзилди гөзлер» шығармалары рус тилине де аўдарылған.

С. Салиев Ш. Айтматовтың «Ботакөз», «Жәмийла» шығармаларын, Ю. А. Леонтичевтиң бир неше повестьлерин қарақалпақ тилине аўдарған.

Жазыўшы Қарақалпақстанға мийнети сиңген мәдениях хызметкери Ҳүрметли атағына ийе.

САПАРОВ ЖАҢАБАЙ

Жаңабай Сапаров—прозаик.

Ж. Сапаров 1919-жылы Қоңырат районында туўылған. Ол 1939-жылы Төрткүлде аўыл хожалық техникумын питкерип, Қоңыратта агроном (1943—44) районлық «Жеңис байрағы» газетасының редакторы, «Қызыл Қарақалпақстан» газетасының хабаршысы (1949—50), районлық партия комитетинде аўыл хожалығы бөлиминиң баслығы (1950—51) соңғы жыллары «Жас Ленинши» «Совет Қарақалпақстаны» газеталарында,1961-жылдан баслап Қарақалпақстан телевидениеси ҳәм радио еситтириў Комитетиниң хабаршысы болып иследи.

Ж. Сапаров 1960-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Жазыўшының дәслепки шығармалары 30-жыллардың орталарында жәрияланды. Оның «Эскадрон атланды» (1957), «Шоманайдың есигин ашқанлар» (1958), «Үстиртке ҳүжим» (1962), «Жети жылға бара-бар жети күн» (1977), «Шоманай» (1973) атлы гүрриң, очерк, повесть ҳәм романлары басылып шықты. Баспа сөзде оның «Баспашылар арасында» (1977), «Тәслим» (1982), «Қызыл Қоңыраттың жигитлери» (1989), «Октябрь жулдызлары» (1968) деген повестьлери де жәрияланды.

Ж. Сапаров «Өзбекстанға мийнети сиңген мәдениях хызметкери» (1979), «Қарақалпақстанға мийнети сиңген мәдениях хызметкери» (1972) деген Ҳүрметли атақларға ийе, ол Қарақалпақстан Жоқарғы Советиниң Ҳүрмет жарлығы менен сыйлықланған.

САПАРОВ ХАЛМУРАТ

Халмурат Сапаров—белгили балалар шайыры.

Х. Сапаров 1932-жылы 20-мартта Шымбай районында туўылған. Ол 1956-жылы Қарақалпақ Мәмлекетлик пединститутын питкерип, соннан берли «Жас Ленинши» газетасында бөлим баслығы, жуўаплы хатшы болып ислеп киятыр.

Х. Сапаров 1961-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Шайырдың дәслепки қосықлары 50-жыллардың басларында жәрияланды. Оның «Нәлше» (1959), «Жас уста» (1961), «Бахытлы жаслық» (1966), «Мен айға қарайман» (1970), «Мениң күнлерим» (1977), «Қуслар менен сырласқанда» (1978) деген косықлар топламлары ҳәм «Мениң заманласларым» (1960), «Хабаршы» (1964), «Балам менен гүрриң» (1971), «Партизан бала» (1975) атлы поэмалары басылып шықты. Балалар шайырының бир қатар топламлары өзбек, рус тиллеринде де басылған.

Х. Сапаров «Қарақалпақстанға мийнети сиңген мәдений хызметкери» деген Ҳүрметли атаққа ийе, ол Бердақ атындағы Қарақалпақстан Мәмлекетлик сыйлығының лауреаты, шайыр Өзбекстан ҳәм Қарақалпақстан Жоқарғы Советлериниң Ҳүрмет жарлықлары менен сыйлықланған.

СӘРСЕНБАЕВ ТЕҢЕЛБАЙ

Теңелбай Сәрсенбаев—лирик шайыр.

Т. Сәрсенбаев 1940-жылы 9-июльде Кегейли районындағы Энгельс атындағы совхоздың аймағында туўылған. Ол орта мектепти тамамлағаннан кейин бир қанша ўақытлар даўамында совхозда жумыс ислейди, Қарақалпақ Мәмлекетлик пединститутын питкерип, Совет Армиясы қатарында хызмет етеди. Нөкис районлық ДОСААФ комитетиниң баслығы (1969—73), Қарақалпақстан телевидениеси ҳәм радио еситтириў комитетинде де редактор (1974—88), болып ислейди. Ол ҳәзир «Әмиўдәрья» журналында хызмет етпекте.

Т. Сәрсенбаев 1980-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Шайырдың «Жаршы» (1974), «Қубылыў» (1980), «Дебдиў» (1977), «Қайнаўыт» (1983) тағы басқа да топламлары баспадан шықты. Оның гейпара шығармалары өзбек ҳәм рус тиллеринде де жәрияланды.

СӘРСЕНБАЕВ ӨТЕБАЙ

Өтебай Сәрсенбаев—талантлы шайыр.

Ө. Сәрсенбаев 1951-жылы 3-октябрьде Кегейли районындағы ҳәзирги Абибуллаев атындағы колхозының аймағында туўылған. Ол Қарақалпақ Мәмлекетлик пединститутын питкерип муғаллим болып ислейди. (1972—77), соңынан Өзбекстан педагогикалық илим изертлеў институтының Қарақалпақстан филиалында илимий хызметкер (1977—81), «Жас Ленинши» газетасында хабаршы (1981) ҳәм «Қарақалпақстан» баспасында аға редактор хызметлерин атқарады. Ҳәзир ол сол баспада көркем әдебиятлар бөлимин басқарады.

Ө. Сәрсенбаев 1983-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Шайырдың «Сәлем, жайлаў!» (1981), «Жүрек тебренислери» (1982), «Қайдасыз, аққуўым!» (1984), «Характер» (рус тилинде, 1988), «Жаңабазар әпсаналары» (1992) деген топламлары басылып шықты.

СӘТБАЕВ ОРАЗБАЙ

Оразбай Сәтбаев—лирик шайыр.

Ол 1955-жылы Кегейли районының Жалпақжап аўылында туўылған. 1972-жылы сол туўылған аўылындағы ҳәзирги «Еркин Қарақалпақстан» орта мектебин питкерип, 1974—76-жыллары Совет Армиясы қатарында хызмет ислеген. 1983-жылы Ташкенттеги рус тили ҳәм әдебияты институтын питкерип, соннан берли «Еркин Қарақалпақстан» газетасында дәслеп әдебий хызметкер, ҳәзир бөлим баслығы болып ислеп киятыр.

О. Сәтбаев 1993-жылдан Жазыўшылар Аўқамының ағзасы.

О. Сәтбаевтың «Дәслепки қар» (1988), «Ай сығалайды» (1992) атлы китаплары басылып шыққан, «Европа ҳәм Океания халық ертеклерин» (1992) қарақалпақ тилине аўдарған.

СЕЙТЖАНОВ ТӘЖЕТДИН

Республикада белгили шайыр ҳәм драматург Тәжетдин Сейтжанов 1924-жылы 5-майда Кегейли районында туўылған. 1942-жылы Уллы Ўатандарлық урыс фронтына атланды ҳәм жарақатланып 1945-жылы қайтты. 1948-жылы Қарақалпақ Мәмлекетлик пединститутын тамамлады. Мектеп директоры, районлық комсомол комитетиниң биринши секретары (1950—1952) лаўазымында исследи. Ол 1952-1954-жыллары Ташкентте партия мектебинде оқыды. Оны питкерип келген соң «Жас Ленинши» газетасында жуўаплы хаткер (1954—1956), радиокомитетте аға редактор (1956—1958), областлық партия комитетинде инструктор (1958—1962), «Әмиўдәрья» журналының бөлим баслығы (1962—1964), мәмлекетлик филармонияның директоры (1964—1966), қалалық мәдениат бөлиминиң баслығы (1966—1967), «Совет Қарақалпақстаны» газетасында (1967—1973) иследи. Ол 1973—1978-жыллары Мәмлекетлик телевидение ҳәм радиоеситтириў комитетинде баслықтың орынбасары болды, ал 1978-жылы «Әмиўдәрья» журналының бас редакторы болып тайынланды. 1986-жылдан Жазыўшылар аўқамында иследи.

Тәжетдин Сейтжанов 1955-жылы Жазыўшылар аўқамына ағза болып қабыл етилди.

Т. Сейтжановтың дәслепки қосықлары 40-жыллардың ақырларында жәрияланa баслады. Шайырдың «Азамат жыры» (1955), «Зийба» (1959), «Қанатлы жаслық» (1960), «Айна алдындағы сөз» (1965), «Ленин мениң өмиримде» (1969), «Бәҳәр сени сағыныў» (1975), «Муҳаббатнама» (1976), «Өмир философиясы» (1979), «Мениң арифметикам» (1983), «Тасқын» (1990) сыяқлы поэзиялық топламлары басылды.

Драматургия тараўында Т. Сейтжановтың «Қырлы соқпақлар» (1958), «Тынымсыз толқынлар» (1964), «Күйгелек көзли яр» (1959) «Жалын» (1969), «Абу Райхан Беруний» (1973) пьесалары сахналастырылған.

Ол Некрасовтың «Руста ким жақсы турады?», «Рус ҳаяллары» поэмаларын ҳәм Шевченко, Назым Ҳикмет, Расул Гамзатов шығармаларын қарақалпақ тилине аўдарған. Оның рус ҳәм өзбек тиллеринде топламлары басылған (1981).

Тәжетдин Сейтжанов «Қарақалпақстан халық шайыры (1974), «ҚҚАССРға мийнети сиңген искусство ғайраткери» (1969). Ол «Даңқ» ордени, медальлар, Өзбекстан, Қарақалпақстан Жоқарғы Советлериниң Ҳүрмет грамоталары менен сыйлықланған.

СЕЙТЖАНОВ ӘБДИРАЗАҚ

Ә. Сейтжанов—балалар шайыры.

Әбдиразақ Сейтжанов 1938-жылы 16-мартта Кегейли районында туўылған. Қарақалпақ Мәмлекетлик педагогикалық институтын тамамлап, республикалық радиокомитетте (1959—1961), «Жас Ленинши» (1961—1964) ҳәм «Жеткиншек» газеталарында (1964—66) бөлим баслығы, жуўаплы хаткер болып ислеген. Соң районлық «Лениин жолы» газетасында, ал 1975-жылдан баслап «Целинник» газетасында жуўаплы хаткер ўазыйпасын атқарды. Ҳәзир жазыўшылар аўқамының көркем әдебиятты пропагандалаў Бюросында ислеп атыр.

Ә. Сейтжанов 1980-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Ол тийкарынан балалар турмысынан жазады, оның «Ақ бузаў» (1975), «Достыңа қыянет етпе» (1981), «Тыңлаң, планета балалары» (1984) топламлары жәрияланған. Ол балалар ушын бирқанша поэмалар да жазған.

СЕЙТМАМУТОВ ТӘЖИАХМЕТ

(1905—1971)

Тәжиахмет Сейтмамутов—белгили шайыр.

Т. Сейтмамутов 1905-жылы Шымбай районындағы Бесжап аўылында туўылған. Ол Төрткүл педтехникумын питкерип Тамды районында милиция начальниги (1927—28), Шымбайда комсомол комитетиниң секретары (1928—29) болды. Ташкенттеги редакторлардың курсын питкерди (1929—31), «Қызыл Қарақалпақстан» газетасында редактордың орынбасары, редактор (1931—34) болып иследи. Марксизм-ленинизм институтында оқыды (1934—36), Шымбай районлық партия комитетинде бөлим баслығы 1936—37, «Қызыл Қарақалпақстан» газетасында (1937—38), Искусство ислери басқармасында

(1938—40), «Совет муғаллими» газетасында редактор (1940—41) болып хызмет етти.

Т. Сейтмамутов Уллы Ўатандарлық урыстың қатнасыўшысы еди, урыстан соңғы жыллары областьлық партия комитетинде инструктор (1946—52), ал кейинги жыллары өмириниң ақырына шекем «Совет Қарақалпақстаны» газетасында исследи.

Т. Сейтмамутов 1934-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы еди, ол 1931-жылдан партия ағзасы болды.

Шайырдың дәслепки шығармалары 20-жыллардың ақырында жәрияланды. Оның «Қабыл қаллаш» (1928), «Азат қыз» (1938) пьесалары сахнаға қойылды. Шайырдың «Октябрьге сауға» (1933), «Қаракөл» (1930), «Қаҳарман» (1946), «Сүйемен» (1956), «Өмир йошы» (1963), «Қаракөл» (1973), «Жетимпен жетилгенлер» (1991) деген топламлары баспадан шықты.

Т. Сейтмамутов «Даңқ» ордени ҳәм медальлар, Қарақалпақстан Жоқарғы Советиниң Ҳүрмет жарлықлары менен сыйлықланған, ол «Өзбекстанға мийнети сиңген мәденият хызметкери» (1965) деген Ҳүрметли атаққа ийе еди.

СЕЙТНАЗАРОВ ЖОЛДАС

(1918—1982)

Жолдас Сейтназаров 1918-жылы Шымбай районы Тағжап аўылында туўылған. 1930—жылдан Шымбайдағы «Коммуна» мектебинде тәрбияланады. 1937—39-жыллары «Жеткиншек» газетасының хабаршылар бөлиминиң баслығы, 1939—1941-жыллары «Совет муғаллими» газетасында мектеплер бөлимин басқарады. 1942—1943-жыллары Уллы Ўатандарлық урыс фронтында болды. Фронттан қайтқан соң ол Кегейли районлық газетасында редактор (1943—1946) болып иследи. Бирқанша жыллар радио еситтириў комитетинде баслықтың орынбасары (1947—48), кейин «Қарақалпақстан» баспасында (1949—1957) иследи. Москвадағы Жоқарғы әдебий курсте оқыды (1957—1959). 1966—1977-жыллары Республикалық творчество үйиниң директоры болды. Ол 1977-жылдан өмириниң ақырына шекем телевидение ҳәм радио еситтириў комитетинде иследи.

Жолдас Сейтназаров 1939-жылы Жазыўшылар аўқамының ағзалығына қабыл етилген.

Оның «Ерназар» (1949), «Ерлик» (1953), «Жүрек сазы» (1955), «Қырағылық» (1958), «Кишкене дослар» (1961), «Мектеп бағы» (1955), «Бәҳәр ҳәм мен» (1966), «Өмир мурады» (1966) ҳәм басқада топламлары қарақалпақ, өзбек,рус тилинде басылып шықты. Булардан басқа жазыўшының очерк, гүрриңлери, повестьлери «Айсулыў» (1954), «Қанлыжап» лы қаҳарман» (1957), «Узақтағы жайлаўда» (1959), «Әмиўдәрьялы қыз» (1961), «Билим ҳәм мийнет» (1961), «Алтын саат» (1968) деген китапларында жәрияланды.

Ж. Сейтназаров «Өзбекстанға мийнети сиңген мәденият хызметкери» (1978) ҳәм «Қарақалпақстанға мийнети сиңген мәденият хызметкери» (1968) ҳүрметли атақларына ийе еди. Ол Өзбекстан ҳәм Қарақалпақстан Жоқарғы Советлериниң Ҳүрмет жарлығы менен сыйлықланған.

СЕЙТНАЗАРОВ ҒАЛЫМ

(1927—1994)

Ғалым Сейтназаров—белгили шайыр, прозаик.

Ғ. Сейтназаров 1927-жылы Тахтакөпир районында туўылған. Ол 1943-жылдан баслап баслаўыш класста муғаллим болды, ал 1944-жылы муғаллимлер курсын, 1947-жылы Алма-Атада журналистика курсын питкерди, соңынан районлық «Ленин жолы» газетасында, «Жас Ленинши» газетасында (1954—57), Республикалық радиокомитетте бас редактор (1957—63), Қарақалпақстан Жазыўшылар аўқамында жуўаплы хаткер (1963—64), ҳүрметли дем алысқа шыққанға шекем Мәмлекетлик телевидение ҳәм радио еситтириў комитетинде (1964—90) иследи.

Ғ. Сейтназаров 1953-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы еди.

Жазыўшының шығармалары 50-жыллардың орталарынан баслап жәрияланды. Оның «Биринши дәптер» (1960), «Ерлик белгиси» (1961), «Разливтеги қос» (1968), «Ленин менен дийхан» (1980), «Сырласыў» (1977), «Темир қазық» (1982), «Я иду» (1983) деген поэзиялық топламлары, «Қызыл қум новеллалары» (1962), «Бизиң аўыл» (1960), «Даўыллар арасында» (1976) повестьлер китабы басылып шықты. Оның бир қатар шығармалары Москвада рус тилинде жәрияланған.

Ғ. Сейтназаров Қарақалпақстанға мийнети сиңген мәденият хызметкери (1969), Өзбекстанға мийнети сиңген мәденият хызметкери (1977) деген Ҳүрметли атақларға ийе еди, ол еки рет Ҳүрмет белгиси ордени, Өзбекстан, Қарақалпақстан Жоқарғы Советлериниң Ҳүрмет жарлықлары менен сыйлықланған.

СЕЙТНИЯЗОВ МӘТЕН

Мәтен Сейтниязов—белгили ойшыл шайырлардың бири.

М. Сейтниязов 1934-жылы 22-февральда Қанлыкөл районының аймағында туўылған. Ол Қарақалпақ Мәмлекетлик пединститутын тамамлап Жазыўшылар аўқамында (1955—56), «Әмиўдәрья» журналында (1956—59), Қарақалпақ Мәмлекетлик баспасында (1959—60), қайтадан «Әмиўдәрья» журналында поэзия бөлиминиң баслығы, бас редактор (1962—65) лаўазымларында, Жазыўшылар аўқамында жуўаплы хаткер (1965—74) Қарақалпақстан телевидениеси ҳәм радио еситтириў Комитетинде редактор, бас редактор (1974—80) болып хызмет атқарады, ал ҳәзир «Әмиўдәрья» журналының бас редакторының орынбасары болып ислеп атыр.

М. Сейтниязов 1957-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Шайырдың «Кәрим матрос (1955), «Ашқарақ пышық ҳәм басқалар» (1959), «Жумбақлар» (1957), «Коммунизм таңы» (1960), «Толқытқан ойлар» (1961), «Қызғыным мениң» (1966), «Бәрҳәма жолдаман» (1971), «Айтылар сөз» (1975), «Ел қәдири» (1978), «Кеўил тилласы» (1981), «Бир гәпим бар» (1987) деген топламлары ҳәм «Не быть камнем» (1979) деген ат пенен «Советский писатель» баспасынан рус тилиндеги китабы жәрияланды, «Жети журтқа саяхат» (1990) атлы публицистикасы жарық көрди.

М. Сейтниязов А. Пушкин, М. Горький, М. Рыльский, О. Шестинский, Л. Батьтың бир қатар шығармаларын қарақалпақ тилине аўдарды.

Шайыр Өзбекстан ҳәм Қарақалпақстан Жоқарғы Советлериниң Ҳүрмет жарлықлары менен сыйлықланған, ол Бердақ атындағы Қарақалпақ Мәмлекетлик сыйлығының лауреаты (1991) болыўға еристи.

СЕЙТЕКОВ АЯПБЕРГЕН

(1948—1980)

Аяпберген Сейтеков—шайыр.

А. Сейтеков 1948-жылы Кегейли районында туўылған. Ол орта мектепти тамамлап аўылда иследи (1961—67), Совет Армиясы қатарында хызмет етти (1967—70), «Жас Ленинши» (1970—71), «Жеткиншек» газеталарында иследи (1971—1980). Шайыр Қарақалпақ Мәмлекетлик пединститутын сырттан оқып питкерген.

А. Сейтеков 1980-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы еди.

Шайырдың тек ғана биринши топламы «Әдалат шәшмеси» (1978) жарыққа шығып үлгерди.

СЕЙТОВ ХОЖАБЕК

Х. Сейтов—шайыр ҳәм прозаик.

Х. Сейтов 1917-жылы 25-августта Тахтакөпир районының Қарабуға аўылында туўылған. Ол дәслеп баслаўыш мектепте муғаллим болды (1937—38), ал соңынан Төрткүлдеги муғаллимлер институтын питкерип, оқыў бөлиминиң баслығы (1941—42), областьлық партия комитетиниң инструкторы (1942—45), радиокомитеттиң баслығы (1946—53) болды, 1947-жылы Қарақалпақ Мәмлекетлик педагогикалық институтын питкерип Жазыўшылар аўқамының баслығы (1952—58), «Совет Қарақалпақстаны» газетасының бөлим баслығы ўазыйпасында, кейин ала дем алысқа шыққанға шекем Жазыўшылар аўқамында көркем әдебиятты нәсиятлаў бюросының баслығы лаўазымында иследи.

Х. Сейтов 1943-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Жазыўшы еки рет Ҳүрмет белгиси ордени ҳәм медаллар, Өзбекстан ҳәм Қарақалпақстан Жоқарғы Советлериниң Ҳүрмет жарлықлары менен сыйлықланған, ол «Өзбекстанға мийнети сиңген мәдениат хызметкери» (1972) ҳәм «Қарақалпақстан халық жазыўшысы» (1991) деген Ҳүрметли атақларға ийе.

Шайырдың «Алға жеңиске» (1944), «Бахытлы өмир» (1944), «Өмир таңы» (1950), «Гүлленген аўыл» (1955), «Коммунизм жыры» (1952), «Толқынлар» (1956), «Ком-

мунизм бәхәри» (1960), «Әмиў қызы» (1966), «Қызкеткен» (1957), «Бәҳәрде Әмиў бойында» (1966) деген поэзиялық топламлары басылып шықты. Оның поэзиялық дөретпелериниң «Таңламалылары» (1977) жәрияланды.

Х. Сейтовтың өзбек тилинде, рус тилинде бир неше топламлары баспадан шықты. Жазыўшының проза тарауында «Агроном председатель» (1956), «Машақатлы бахыт» (1958), «Ҳәўирли самал» (1973) повесть ҳәм романларын жәрияланды, булардың айырымлары өзбек ҳәм рус тилине аўдарылған.

Х. Сейтов Твардовскийдиң «Василий Теркин» поэмасын аўдарыўға қатнасты (Б. Қайыпназаров пенен бирге), Миртемирдиң «Қарақалпақ дәптери» шығармасы да Х. Сейтовтың аўдармасында басылған.

СЕЙТОВ ШАЎДЫРБАЙ

Шаўдырбай Сейтов—шайыр ҳәм прозаик.

Ол 1937-жылы 16-мартта Нөкис қаласында туўылған. Москвада әдебият институтында, Қарақалпақ Мәмлекетлик институтында оқыған. 1986-жылы Нөкис Мәмлекетлик университетин сырттан оқып питкерди.

Шаўдырбай Сейтов Қарақалпақ мәмлекетлик баспасында (1957—1967), «Әмиўдәрья» журналында (1967—1972), телевидение ҳәм радио еситтириў комитетинде (1972—1974) иследи. Бирқанша жыллар Жазыўшылар аўқамында ҳәм «Қарақалпақстан» баспасында (1976—1994) иследи.

Ол 1972—жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы. Оның биринши шығармалары 60-жыллары жарық көрди, шайыр сыпатында «Үшпелек» (1964), «Соқпағым мениң, қайдасаң» (1966), «Таўлардан саза» (1970), «Жоллар» (1990) топламларының авторы.

Проза оның дөретиўшилигинде басым орын ийелейди. «Көп еди кеткен тырналар», «Қашқын» (1969), «Жынаятлы исине қосып тигилсин» повестьлери менен бирге, од «Ығбал соқпақлары» (1975), «Халқабад» (1978—1990, 4 китап) «Жаман шығанақтағы ақтуба» (1992) романларын жазды.

Жазыўшы аўдарма тараўында Пушкин, Лермонтов, Л. Толстой, Некрасов, С. Айнийдиң шығармаларын қарақалпақ оқыўшыларына жеткерди. Оның «Много было улетевших журавлей», «Полдень» топламы рус тилинде басылған (1980—1982). Шаўдырбай Сейтов Бердақ атындағы Мәмлекетлик сыйлықтың лауреаты (1989). Ол «Қарақалпақстан халық жазыўшысы» (1992), «Қарақалпақстанға мийнети сиңген мәдeният хызметкери» (1990) Ҳүрметли атақларына ийе.

СУЛТАНОВ АЛПЫСБАЙ

Алпысбай Султанов—прозаик.

А. Султанов 1947-жылы Мойнақ районында туўылған. Ол Қарақалпақ Мәмлекетлик пединститутын тамамлап, бир қанша ўақыт «Жеткиншек» газетасында (1969—70), Өзбеккинохроника студиясының Қарақалпақстан филиалында (1970—77), Қарақалпақстан телевидениеси ҳәм радио еситтириў Комитетинде (1977—78), Қарақалпақстан Жоқарғы Советинде (1978—83) қайтадан телевидение ҳәм радио еситтириў комитетинде бас редактор (1983—90) болып хызмет атқарды, ҳәзир «Қарақалпақфильм» студиясында ислеп атыр.

А. Султанов 1982-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Жазыўшының «Аквариум» (1978), «Мәрмер тастағы жазыў» (1981), «Өмир өткеллери» (1992) деген гүрриңлер, повестьлер китабы жәрияланған.

А. Султанов Қарақалпақстан Жаслар аўқамы сыйлығының лауреаты (1981), ол Қарақалпақстан Жоқарғы Советиниң Ҳүрмет жарлығы менен сыйлықланған.

СУЛТАНОВ КАРАМАТДИЙН

(1924—1989)

Қараматдийн Султанов—талантлы прозаик.

Қ. Султанов 1924-жылы Мойнақта Ақдәрья аўылында туўылған. Ол 1941-жылы Шымбайдағы педучилищени питкерип аўылда муғаллим, районлық «Қызыл балықшы» газетасында (1947—49) әдебий хызметкер, «Қызыл Қарақалпақстан» газетасында хабаршы (1949—50), «Жас Ленинши» газетасында бөлим баслығы (1950—51) болып иследи, Ташкенттеги партия мектебин питкерип радиокомитетте (1953—69), «Совет Қарақалпақстаны» газетасында бөлим баслығы (1969—74), соңғы жыллары творчестволық жумыста болды.

К. Султанов 1960-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы еди.

Оның шайыр сыпатында «Ўақыт қосықлары» (1949), «Алтын дәўир» (1983), «Дәўир тәрийпи» (1969) деген топламлары шықты. Жазыўшының дөретиўшилигинде проза баслы орынды ийелейди, бул тараўда оның «Мениң досларым» (1956), «Мениң аўылласларым» (1960), «Алдыңғы саўыншы» (1956), «Ағалардың әңгимеси» (1968), «Өткен күнлер» (1975) деген гүррң ҳәм повестьлер топламлары, «Ақдәрья» (1962), «Әжинияз» (1967) романлары басылып шықты. Оның «Ақдәрья», «Әжинияз» романлары өзбек, рус тиллеринде де жәрияланды.

К. Султанов «Қарақалпақстан халық жазыўшысы» (1974) деген Ҳүрметли атаққа ийе еди, ол Бердақ атындағы Қарақалпақ Мәмлекетлик сыйлығының лауреаты, Өзбекстан ҳәм Қарақалпақстан Жоқарғы Советлериниң Ҳүрмет жарлықлары менен сыйлықланған, жазыўшы Қарақалпақстан Жоқарғы Советине депутат болып сайланған.

СУЛТАНОВ ҚАЛЫМБЕТ

Қалымбет Султанов—әдебият изертлеўши ҳәм сыншы.

Қ. Султанов 1932-жылы 13-мартта Қанлыкөл районының аймағында туўылған. Ол 1950-жылы Хожелидеги педучилищени питкерип, басланғыш класста муғаллим болыпислейди, Қарақалпақ Мәмлекетлик пединститутында оқып жоқары билим алғаннан кейин Қоңырат районында муғаллим болады (1955—58), соңынан Мәмлекетлик театрда әдебий бөлимниң баслығы (1958—59), пединститутта оқытыўшы (1959—63) хызметлеринде иследи, Ташкентте аспирантураның теориялық курсынан өтти, соңынан пединститутта ҳәм университетте аға оқытыўшы, доцент лаўазымларын атқарды. Ҳәзир алым ҳәм сыншы Бердақ атындағы Қарақалпақ Мәмлекетлик университетиниң профессоры.

Қ. Султанов 1967-жылы «Ҳәзирги қарақалпақ поэмалары» атлы темада филология илимлериниң кандидаты деген илимий дәрежени алыў ушын, ал 1991-жылы «Ҳәзирги қарақалпақ прозасының раўажланыў бағдарлары» атлы темада докторлық дәрежени алыў ушын диссертациялар жақлады.

Қ. Султанов 1982-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Алым ҳәм сыншының «Заманлас жаным менен...» (1972), «Прозаның раўажланыў жоллары» (1977), «Фольклоршы—Қаллы Айымбетов» (1979), «Т. Қайыпбергеновтың прозасы» (1979), «Жазыўшы—драматург» (1984), «Шайыр жолы» (1986), «Инсан қудрети» (1992) деген мийнетлери басылып шықты. Ол «Революцияға шекемги қарақалпақ әдебиятының тарийхы» (1983), «Әдебияттаныў» (1986) атлы жоқары оқыў орынларына арналған сабақлықлардың да авторларының бири.

Қ. Султанов М. Горькийдиң «Әдебият ҳаққында» Ҳ. Жумашев пенен, В. Шукшинниң «Қораз шақырғанша» повесть ҳәм гүррңлерин, Аристотельдиң «Поэтика», Буалоның «Сөз өнери» шығармаларын қарақалпақ тилине аўдарған.

Ол «Қарақалпақстанға мийнети сиңген илим гайраткери» (1991) деген ҳүрметли атаққа ийе, медаль менен сыйлықланған.

ТАШЕНОВ ЖУМАБАЙ

Жумабай Ташенов—прозаик.

Жумабай Ташенов 1925-жылы Нөкис районында туўылған. 1943—1945-жыллары Уллы Ўатандарлық урыс фронтында болды. Урыстан соң Жазыўшылар аўқамында (1945—47), «Қызыл Қарақалпақстан» газетасында бөлим баслығы, редактордың орынбасары болды. Ташкенттеги партия мектебиниң тыңлаўшысы болды (1948—1950). Низамий атындағы педагогикалық институтты питкерди. Ол 1958—1960-жыллары «Әмиўдәрья» журналында бас редактор лаўазымында иследи. 1963-жылы Алма-ата қаласына көшип, Жазыўшылар Аўқамында (1966—1972) консультант, «Жазыўшы» баспасында редакция баслығы (1978—1984) болып иследи.

«Жеңимпазлар», «Урыста шыныққанлар» (1944), «Жаўынгер дослар» (1956), «Жаўынгер жолы», «Бирин ши айқас» повестьлери қарақалпақ ҳәм қазақ тиллеринде жәрияланған. Ол сценарийин жазған «Ана туўралы аңыз» фильми экранларда көрсетилди. «Жас гвардия», «Полк улы» шығармаларын қарақалпақ тилине аўдарған.

Ол «Ўатандарлық урыс», «Қызыл жулдыз» орденлери ҳәм медаллар, менен сыйлықланған.

ТӘЖИБАЕВ ӘЖИНИЯЗ

Шайыр Әжинияз Тәжибаев 1941-жылы Нөкис районының Бақаншақлы аўылында туўылған. 1962-жылы Қарақалпақ Мәмлекетлик педагогикалық институтын тамамлап, «Жас ленинши» газетасында әдебий хызметкер, областлық жаслар аўқамында инструктор (1963) болып иследи, Совет Армиясы қатарында болды (1963—65), 1965-жылдан баслап «Жас ленинши» газетасында әдебий хызметкер, бөлим баслығы (1966—1970), областлық партия комитетинде инструктор (1974), «Совет Қарақалпақстаны» газетасында редактордың орынбасары, 1975-жылдан областлық партия комитетинде, областлық профсоюз комитетинде жуўапты лаўазымларда иследи. Ҳәзир Қарақалпақстан Министрлер Кеңеси Баслығының орынбасары.

Әжинияз Тәжибаев 1977-жылы Жазыўшылар аўқамына ағзалыққа қабыл етилген.

Оның дәслепки қосықлары 60-жыллардың басларында ақ жәрияланa баслады. Оның «Ай туўып киятыр» топламы 1974-жылы басылып шықты. Ол «Арзы қыз» поэмасының авторы.

ТӘЖИМУРАТОВ ӘДЕНБАЙ

(1930—1992)

Әденбай Тәжимуратов—белгили шайыр, прозаик, фольклорист-алым.

Ә. Тәжимуратов 1930-жылы 5-майда Мойнақтағы Ақдәрья аўылында туўылған, 1946-жылы ол Хожелидеги педучилищени питкерип, мектепте муғаллим, «Жас ленинши» газетасында бөлим баслығы, районлық газетада редактор болып ислейди (1950—52), соңынан пединститутты тамамлап, радио еситтириў комитетинде (1955—58), «Жеткиншек» газетасында редактор (1958—63), Жазыўшылар аўқамының баслығы (1963—65), Н. Дәўқараев атындағы Тарийх, тил ҳәм әдебият институтында илимий хызметкер (1965—68), Қарақалпақ Мәмлекетлик пединститутында оқытыўшы (1968—77), Өзбекстан педагогикалық илим изертлеў институтының Қарақалпақстан филиалында директор лаўазымларында болды.

Ә. Тәжимуратов 1966-жылы «Қарақалпақ халық қосықлары» деген темада филология илимлериниң кандидаты

деген илимий дәрежени алыў ушын диссертация жақлаған.

Ә. Тәжимуратов 1960-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы еди.

Оның шығармалары елиўинши жыллардың басларында жәрияланды. Жазыўшының «Парахатшылық кептерлери» (1957), «Зарлық ҳәм Барлық» (1967), «Ҳәкке қайда?» (1971), «Айдыңлар» (1976), «Ең қәдирли сөзлер» (1959), «Гүрриңлер» (1960), «Саркоплы батыр» (1962), «Шешиўши қәўли» (1968), «Мақсет» (1974), «Сулыўхан» (1980) деген поэзиялық ҳәм прозалық китаплары басылып шықты.

Фольклорист алым қарақалпақ фольклорының айырым томларын баспаға таярлады, «Қарақалпақ халық қосықлары» (1965) деген китап таярлап оған кирис сөз жазды, профессор Қ. Мақсетов пенен бирге студентлер ушын «Қарақалпақ фольклоры» деген сабақлықты жазыўға қатнасты (1979).

Әденбай Тәжимуратов қарақалпақ тилине аўдармалар жасаўда да көп мийнет етти. Ол Р. Тагордың «Қыйралыў», Абдулла Қаҳҳардың «Шаппаттай қыз», Ш. Айтматовтың «Қызыл шалғышлы дилбарым», С. Ахмадтың, С. Анарбаевтың ҳәм т. б. жазыўшылардың шығармаларынан аўдармалар жасады. Оның айырым шығармалары өзбек, рус тиллерине де аўдарылған.

Әденбай Тәжимуратов «Мийнетте айрықшалығы ушын» медалы, (1965), Өзбекстан ҳәм Қарақалпақстан Жоқарғы Советлериниң Ҳүрмет Грамоталары менен сыйлықланған. Ол «Қарақалпақстанға мийнети сиңген мәдениат хызметкери» ҳәм «Қарақалпақстанның халық жазыўшысы» ҳүрметли атақларына ийе еди.

ТИЛЕГЕНОВ ПИРЛЕПЕС

(1918—1990)

П. Тилегенов—драматург.

Пирлепес Тилегенов 1918-жылы Шымбай қаласында туўылған. 1937-жылы Төрткүлдеги аўылхожалық техникумын, 1940-жылы Москвадағы Луначарский театр институтының Қарақалпақ студиясын тамамлайды. Уллы Ўатандарлық урыс жылларында ҳәрекет етип турған армия қатарында болды.

Урыстан соңғы жыллары Нөкис қалалық ишки ислер бөлими баслығының орынбасары (1948—1951). Республикалық мәдениият үйиниң директоры (1951—1953), Искусство ислери бойынша комитеттиң инспекторы (1953—1956), Телевидение ҳәм радиоеситтириў комитетиниң редакторы (1965—1967), Мәдениет министрлиги бөлим баслығы (1967—1972), Қарақалпақстан Жазыўшылар аўқамында әдебият фондының баслығы (1973—1977) болып исследи.

Пирлепес Тилегенов 1956-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы еди.

Ол «Биринши гудок» (1953), «Бекжан трагедиясы» (1965), «Қылмыскер ким»? (1973), «Намыс» (1976), «Аналар» (1975), «Адамның тәғдири», «Жети миллион» сыяқлы сахналық шығармалардың авторы. 1978—1988-жыллары оның топламлары басылды. Пирлепес Тилегеновтың көплеген пьесалары Өзбекстан, Қазақстан, Тәжикстан, Қырғызстан театрларында сахналастырылған.

Пирлепес Тилегенов «Қызыл Жулдыз» ордени ҳәм Қарақалпақстан Жоқарғы Советиниң Ҳүрмет Грамотасы менен сыйлықланған. Ол «Қарақалпақстанға хызмет көрсеткен искусство ғайраткери» Ҳүрметли атағына ийе (1978) еди.

ТӨРЕШОВА НӘБИЙРА

Нәбийра Төрешова —шайыр.

Н. Төрешова 1953-жылы 5-майда Қанлыкөл районында туўылған. Ол 1973-жылы Қарақалпақ Мәмлекетлик пединститутын тамамлап өзи туўылған районда мұғаллим болып ислейди, ал 1975-жылдан баслап Қарақалпақстан телевидениеси ҳәм радио еситтириў комитетинде хызмет етеди, ҳәзир «Әмиўдәрья» журналының бөлим баслығы болып ислеп атыр.

Н. Төрешова 1983-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Шайырдың «Жаслығым мениң» (1978), «Әдилдиң сәни» (1981), «Сәўир самалы» (1988), «Перийзат» (1990) деген топламлары басылған.

ТУРСЫНОВА ГҮЛАЙЫМ

Гүлайым Турсынова—прозаик.

Г. Турсынова 1954-жылы 10-апрельде Тәжикстанның Хожент областында туўылған. Орта мектепти питкергеннен кейин «Жеткиншек» газетасында, Қарақалпақстан Жазыўшылар аўқамында жумыс иследи. Ол 1978-жылы Москвадағы А. М. Горький атындағы әдебият институтын тамамлап, «Әмиўдәрья» журналында проза бойынша редактор болды, ҳәзир Республикалық жас тамашагөйлер театрының әдебий бөлимин басқарады.

Г. Турсынова 1980-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Г. Турсынованың биринши топламы «Шуғла» 1975-жылы басылып шықты. Оның 1980-жылы «Минез», «Адамлар» атлы гүрриңлер топламлары, 1990-жылы «Сүлдер» повести, 1992-жылы «Мүсәпир» атлы повестьлер жыйнағы баспада жәрияланды.

ТУРЫМБЕТОВ ӘБИТАЙ

(1912—1972)

Әбитай Турымбетов—белгили шайыр.

Ә. Турымбетов 1912-жылы Қубла Қазақстанның Қаратас районы, Жаңабазар аўылында туўылған. Ол ата-анасынан жаслай жетим қалып Ташкенттеги балалар үйинде тәрбияланады (1920—27), Самарқандтағы университетти питкереди (1940), соңынан Қарақалпақстан Жазыўшылар аўқамында ислейди.

Жазыўшы Ўатандарлық урыстың фронтларына қатнасты, ол жердеги «Ўатан ушын», «Душпанға қарсы алға» деген өзбек тилинде шығатуғын газеталарда хабаршылық етти, урыстан кейинги жыллары ишки ислер министрлигинде (1946—53), соңынан өмириниң ақырына шекем Өзбекстан Жазыўшылар аўқамында кеңесши болып иследи.

Ә. Турымбетов 1953-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы еди.

Шайырдың дәслепки қосықлары 30-жылларда жазылған Оның «Жаңла сестим» (1954), «Жайнаған келешек» (1959), «Мениң Республикам» (1958), «Пәрўаз» (1967),

«Апшықкөл» (1971), «Қорықпайтуғын бала» (1974) атлы топламлары қарақалпақ ҳәм өзбек тиллеринде басылды.

Ә. Турымбетов «Қызыл жулдыз» ордени, Өзбекстан ҳәм Қарақалпақстан Жоқарғы Советлериниң Ҳүрмет жарлықлары менен сыйлықланған.

ТУРЫМБЕТОВ ХОЖАМУРАТ

(1922—1968)

Хожамурат Турымбетов—белгили шайыр.

Х. Турымбетов 1922-жылы Тахтакөпир районында туўылған. Ол 1941-жылы Хожелидеги педучилищени питкерген ҳәм өзи туўылған районда атқарыў комитетинде хызмет иследи, 1942-жылдан Ўатандарлық урыс фронтында болды, соңынан Шымбайдағы муғаллимлер институтын тамамлап районда муғаллим (1945—48), районлық «Ленин жолы» газетасының редакторы (1948—51) лаўазымын атқарды, Москвадағы әдебият институтын питкерип (1950), Жазыўшылар аўқамында кеңесши (1956—57), оның жуўаплы хаткери (1957—61), «Әмиўдәрья» журналының бөлим баслығы хызметлеринде иследи.

Х. Турымбетов 1955-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы еди.

Шайырдың шығармалары 40-жылларда жәриялана баслады. Оның «Гүлистан» (1954), «Бахытлы жаслық» (1955), «Еки дос» (1957), «Бахытлы қыз» (рус тилинде, 1954), «Көп күттирген бәҳәр» (рус тилинде, 1957), «Туўысқанлық сәлеми» (өзбекше, 1958), «Талўас» (1962), «Мәңгиге тири» (1961), «Және бәҳәр келди» (1970), «Шайыр жолы» (1959), «Таң» повести тағы басқа топламалары басылған. 1974-жылы шайырдың таңламалы шығармалары жәрияланды.

Х. Турымбетов Қарақалпақстан Жоқарғы Советиниң Ҳүрмет жарлығы менен сыйлықланған.

ФАЗЫЛОВ ИЗБАСАР

(1909—1961)

Избасар Фазылов—шайыр ҳәм Жазыўшылар аўқамын дүзиўшилердиң бири.

И. Фазылов 1909-жылы Тахтакөпир районында туўылған. Ол Төрткүлдеги аўыл хожалығы техникумын питкерип «Қызыл Қарақалпақстан» газетасында ислейди, «Жас Ленинши» газетасының бас редакторы лаўазымын атқарады, Шайыр СССР Жазыўшыларының биринши съездине кеңесши даўыс пенен делегат болып қатнасады (1934).

И. Фазылов 1934-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы болған.

Шайырдың «Жеңис жолында» (1934), «Қосықлар» (1936), «Қосықлар» (1959), «Аўыл бәҳәри» (1975) атлы топламлары басылып шықты.

И. Фазылов репрессияның қурбаны болып жигирма жылға шамалас қамақта болған.

ХАЛМУРАТОВ ТАШКЕНБАЙ

Ташкенбай Халмуратов—прозаик.

Т. Халмуратов 1940-жылы 5-майда Шымбай қаласында туўылған. Ол орта мектепти тамамлағаннан кейин совхозда ислеген (1957—59), Совет Армиясы қатарында хызмет еткен (1959—1962), Қарақалпақ Мәмлекетлик пединститутын питкерип, Өзбекстан Телеграф Агентлигинде, Қарақалпақстан телевидениеси ҳәм радио еситтириў Комитетинде хызмет иследи (1962—70), Ташкентте Жоқарғы Партия Мектебиниң тыңлаўшысы болды (1970—72), Нөкис қалалық партия комитетинде инструктор (1973—76), областлық партия комитетинде лекторлық етти, Өзбекстан «Китапқумарлар» жәмийетинде (1980—86) хызмет иследи, ҳәзир Қарақалпақстан телевидениесинде ислеп атыр.

Т. Халмуратов 1980-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Жазыўшының «Замира» (1969), «Еле де көп мәлим емес булақлар» (1974) деген прозалық топламлары басылды, оның «Питне», «Усыл» (1983) атлы романлары жәрияланды.

ХОЖАНАЗАРОВ УЛМАМБЕТ

Улмамбет Хожаназаров—талантлы шайыр.

У. Хожаназаров 1938-жылы Кегейли районында ту-ўылған. Ол 1960-жылы Қарақалпақ Мәмлекетлик пед институтының математика факультетин тамамлап мектепте муғаллим, оқыў бөлиминиң баслығы болды, Совет Армиясы қатарында хызмет етти, телевидение ҳәм радио еситтириў комитетинде иследи (1965), «Әмиўдәрья» журналының бөлим баслығы (1966—69) болды, областьлық партия комитетинде (1969—71), «Әмиўдәрья» журналында бас редактор (1971—78) лаўазымында иследи, Москвадағы Жәмийетлик Илимлер Академиясында оқыды (1978—80), «Совет Қарақалпақстаны» газетасында бас редактордың орынбасары, областьлық партия комитетинде бөлим баслығының орынбасары (1980—81), Бозатаў районлық партия комитетиниң секретары болды, Қарақалпақстан телевидениеси ҳәм радио еситтириў комитетин басқарды (1985—92), ҳәзир Нөкис районының ҳәкими лаўазымында ислеп атыр.

У. Хожаназаров 1969-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Шайырдың «Әўелемен-дүўелемен» (1969), «Кеўил туйғылары» (1970), «Жылларым мениң» (1976) атлы топламлары жарыққа шықты. Ол А. Пушкин, Ю. Лермонтов, В. Маяковский, А. Твардовскийдиң гейпара шығармаларын қарақалпақ тилине аўдарған.

У. Хожаназаров «Өзбекстанға мийнети сиңген мәдений хызметкери» Ҳүрметли атағына ийе, ол Өзбекстан Жаслар аўқамы сыйлығының лауреаты ҳәм Қарақалпақстан Жоқарғы Советиниң Ҳүрмет жарлығы менен сыйлықланған.

ХОЖАНИЯЗОВ САПАР

(1910—1983)

Сапар Хожаниязов—талантлы драматург ҳәм прозаик.

С. Хожаниязов 1910-жылы Кегейли районындағы Халқабад совхозының аймағында туўылған. Ол дәслеп қысқа мүддетли курсларда оқып саўат ашқан (1929—30), хожалық жумысларында ислеген (1930—35), соңынан Мәмлекетлик театрға актер болып кирип усы театр-

ың режиссеры (1938—53), директоры (1953—62) әдебий
бөлиминиң баслығы (1962—76) лаўазымларында иследи.
С. Хожаниязов 1944-жылдан Жазыўшылар аўқамы-
ның ағзасы болды.

Драматургтиң дөретиўшилиги Қарақалпақ Мәмлекет-
лик театры менен тығыз байланыслы. Оның «Айша»
(1940), «Бизиң баҳадыр» (1944), «Сүймегенге сүйкенбе»
(1945), «Зыяда» (1946), «Жас жүреклер» (1953), «Ба-
хыт» (1957), «Талўас» (1962), «Арыўлар» (1964), «Ақ
мақ патша» (1968), «Маманбий» (1971) тағы басқа да
пьесалары театрдың сахнасына бир неше мәртебе қойыл-
ды. Буннан тысқары драматургтиң көпшилик шығарма-
лары туўысқан халықлардың да сахнасынан кең орын
алған.

Жазыўшы соңғы жыллары проза саласында жемисли
иследи. Оның «Ақ алтынлы атыздың адамлары» (1956),
«Бахтын тапқан Бегжан», «Ақ бота», «Он сегизинши жыл-
лар еди», «Ҳүждан», «Айдын жол», «Халқыңнан сыр
сақлама» деген повесть ҳәм романлары жәрияланды.
Драматургтиң «Сүймегенге сүйкенбе» (1960), «Зыяда»
(1973), «Арыўлар» (1987) атлы пьесалар топламлары
басылып шықты, оның «Гүлистан» (1948) деген поэзия-
лық китабы жарық көрди.

С. Хожаниязов еки рет Ҳүрмет белгиси ордени, ме-
дальлар, Қарақалпақстан Жоқарғы Советиниң Ҳүрмет
жарлығы менен сыйлықланған, Ол Өзбекстанға мийнети
сиңген артист (1955), «Қарақалпақстанға мийнети сиң-
ген искусство ғайраткери», «Қарақалпақстан халық жа-
зыўшысы (1980) деген Ҳүрметли атақларға ийе ҳәм Бер-
дақ атындағы Мәмлекетлик сыйлықтың лауреаты.

ХОЖАНИЯЗОВ ШӘМШЕТ

(1918—1942)

Шәмшет Хожаниязов қарақалпақ фольклоры ҳәм
әдебиятының дөретпелерин жыйнаўшы ҳәм шайыр сы-
патында мәлим.

Ш. Хожаниязов 1918-жылы Тахтакөпир районында
туўылған. Ол басланғыш мектепти питкергеннен кейин
колхозда жумыс ислейди (1934—37), соңынан «Қызыл
Қарақалпақстан» газетасында, Жазыўшылар аўқамында
(1938) болды Ш. Хожаниязов 1939-жылы Совет Ар-

миясы қатарына хызметке кетип 1942-жылы Ўатандар лық урыс фронтында қайтыс болған.

Ш. Хожаниязов 1939-жылдан Жазыўшылар аўқамы ның ағзасы болған.

Ш. Хожаниязов қарақалпақ аўыз-еки әдебияты менен жазба поэзияның үлгилерин жыйнаўда айрықша көзге түскенлердиң бири. Ол әсиресе Жийен жыраў, Күнхожа, Әтеш, Әжинияз, Бердақ, Омар, Гүлмурат шайырлардың дөретпелерин, «Мәспатша», «Дәўлетиярбек» «Ашық-Нәжеп» «Қурбанбек», «Шийрин-шекер» дәстанларын халық аўзынан жазып алды ҳәм оны соңынан бастырып шығарыўға мүмкиншилик ашты.

Шайырдың көп ғана қосықлары ҳәм «Азатлық ерлери» деп аталған поэмасы газета журналларда жәрияланған.

ХОЖАНИЯЗОВ ӨСЕРБАЙ

(1926—1977)

Белгили шайыр ҳәм прозаик Өсербай Хожаниязов 1926-жылы Тахтакөпир районында туўылған. 1942—47-жыллар аралығында ол мектепте муғаллим, районлық газетада жуўаплы хаткер болып ислейди. 1949-жылы Муғаллимлер институтын тамамлады ҳәм «Жас Ленинши» газетасында бөлим баслығы болды (1950—51). 1956-жылы Москвада М. Горький атындағы Әдебият институтын тамамлады. Соң «Қарақалпақстан» баспасында бөлим баслығы (1956—61), «Әмиўдәрья» журналында бөлим баслығы (1962—64), «Совет Қарақалпақстаны» ыпда хабаршы (1964—72), «Әмиўдәрья» журналында жуўаплы хаткер (1972—74), Жазыўшылар аўқамының жуўаплы хаткери (1974—77) лаўазымларында иследи.

Өсербай Хожаниязов 1953-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы еди.

Өсербай Хожаниязов өз дөретиўшилигин шайыр сыпатында баслады. Оның «Шын жүректен» (1952), «Биздиң комиссар» (1958), «Өмир маржанлары» (1959), «Пәрўаз» (1976) сыяқлы қосықлар топламлары жәрияланды.

Проза саласында Өсербай Хожаниязовтың «Бахыт босағасында (1956), «Айдана» (1972), «Бир совхозда» (1960), «Қыс балладасы» (1970), «Жайнаған жәзийра»

(1975), «Бир өмир қыссасы», «Жезтырнақ», «Жалынлы жылларда» повестьлери дөреди. Өсербай Хожаниязовтың бир қатар шығармалары басқа тиллерге де аўдарылған. Ол Короленко, Щедрин шығармаларынан қарақалпақ тилине аўдармалар жасады.

Өсербай Хожаниязов Өзбекстан, Қарақалпақстан Жоқарғы Советлериниң Ҳүрмет Грамоталары менен сыйлықланды. Оған «Қарақалпақстанға мийнети сиңген мәденият хызметкери» атағы берилген.

ХОШНИЯЗОВ ЖАЛҒАС

Жалғас Хошниязов—шайыр ҳәм әдебият изертлеўши-си.

Ж. Хошниязов (әдебий лақабы Муҳаммед Хошан) 1947-жылы Қоңырат районының Қаплыкөл аўылында туўылған. 1962-жылы Қарақалпақ Мәмлекетлик пединститутына кирип, 1966-жылы питкерип шығады. 1967-жылдан Өзбекстан Илимлер Академиясының Тарийх, тил ҳәм әдебият институтына жумысқа өтеди ҳәм 1978-жылы «Алпамыс» дәстанының қарақалпақ версиясына тарийхый-фольклорлық характеристика» деген темада кандидатлық диссертация жақлады.

Ж. Хошниязов 1991-жылдан Жазыўшылар Аўқамының ағзасы.

Ж. Хошниязов көркем әдебият тараўында «Далаларым, бабаларым» (1980), «Абылайсаң» (1984), «Қуяштың жасы» (1988), «Жасыл маўсим» (1990) сыяқлы поэзиялық топламлары жәрияланды.

Оның «Этнографические мотивы каракалпакского фольклора» (Х. Есбергенов пенен бирге, Ташкент, 1988), Қарақалпақ қаҳарманлық дәстаны «Алпамыс» (1992) атлы илимий китаплары баспадан шықты.

ХУДАЙБЕРГЕНОВ АЛЛАБЕРГЕН

(1941—1993)

А. Худайбергенов—әдебиятшы ҳәм публицист.

Аллаберген Худайбергенов 1941-жылы Төрткүл районында туўылған. Орта мектепти питкерген соң аўылхожалығы тараўында жумысшы болып ислеген. 1960—65-жыллары Ташкент мәмлекетлик университетинде оқыды

ҳәм питкерип шықты. Совет Армиясы қатарында хызмет етти, соңынан өзбекше шығатуғын «Әмиў таңы» газетасында иследи. 1992-жылы Ташкентте «Әмиўдәрья бойларында» деген китабы басылып шықты.

Аллаберген Худайбергенов филология илимлериниң кандидаты (1980). Оның «Кәрўанбасы» (1972), «Төрт күлде мәртлер бар» (1976), «Шорахан суңқарлары» (1982), «Тың жерди өзлестириўшилер» (1985) сыяқлы гүрриң ҳәм очерклер топламлары басылған.

Ол 1984-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

А. Худайбергенов «Қарақалпақстанға миннет сиңген мәдениият хызметкери» ҳүрметли атағына ийе еди.

ХУДАЙБЕРГЕНОВ КАМАЛ

(1940—1982)

Камал Худайбергенов—талантлы сыншы ҳәм әдебиятшы-алым.

К. Худайбергенов 1940-жылы Кегейли районының аймағында туўылған. Ол 1962-жылы Ташкент Мәмлекетлик университетин питкерип, «Совет Қарақалпақстаны» газетасында әдебий хызметкер (1962—63), Н. Дәўқараев атындағы Тарийх, тил ҳәм әдебият институтында илимий хызметкер, аға илимий хызметкер, бөлим баслығы (1963—82) болып иследи, Ташкентте аспирантураның теориялық курсынан өтти (1965—68).

К. Худайбергенов 1968-жылы «Ҳәзирги қарақалпақ поэзиясында лирик қаҳарман проблемасы» атлы темада филология илимлериниң кандидаты деген илимий дәрежени алыў ушын диссертация жақлады.

К. Худайбергенов 1980-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы еди.

Сыншы ҳәм алымның «Лирика ҳәм өмир» (1970), «Биринши академик» (1980), «Дәўир ҳәм парыз» (1984) деген әдебий сын мийнетлери жарық көрди. Ол «Қарақалпақ совет әдебияты тарийхының очерклери» (1968), «Қарақалпақ совет әдебияты» (1981) деген көлемли мийнетлердиң де авторларының бири.

К. Худайбергенов Өзбекстан Жоқарғы Советиниң Ҳүрмет жарлығы менен сыйлықланған.

ҲӘМИЙДОВ ҲҮСНИДДИН

Ҳүсниддин Ҳәмийдов—шайыр, прозаик ҳәм белгили филолог алым.

Ҳ. Ҳәмийдов 1935-жылы Шымбай районының Шоқарық аўылында үлкен уламаның шаңарағында туўылған, жаслайынан ескише саўат ашқан. Ол орта мектепти тамамлағаннан кейин еки жыллық муғаллимлер курсының рус тили ҳәм әдебияты бөлимин питкереди ҳәм муғаллим болып ислейди. Совет Армиясы қатарында хызмет етеди, соңынан муғаллимшилигин даўам етеди, Қарақалпақ Мәмлекетлик баспасында редактор болып ислейди (1959), Н. Дәўқараев атындағы Тарийх, тил ҳәм әдебият институтының шығыс қолжазбалары фонды бойынша илимий хызметкер (1959 жылдан), аға илимий хызметкер, бөлим баслығы болып ислейди.

Ҳ. Ҳәмийдов 1967-жылы филология илимлериниң кандидаты деген илимий дәрежени алыў ушын, ал 1990-жылы илим докторы дәрежесин алыў ушын диссертациялар жақлайды. Ол 1994-жылы Өзбекстан Илимлер Академиясының хабаршы ағзасы болып сайланды.

Ҳәзир алым Н. Дәўқараев атындағы тил ҳәм әдебият институтының Шығыс қолжазбалары бөлимин ҳәм Бердақ атындағы Қарақалпақ Мәмлекетлик университетиниң араб филологиясы кафедрасын басқарады.

Ҳ. Ҳәмийдов 1993-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Жазыўшының «Өмир ышқы» (1980), «Илҳам» (1986) атлы қосықлар топламлары, «Естелик» (1981) деген гүрриң, повестьлер китабы ҳәм «Ушқын» (1993) романы жәрияланды. Ол парсы тилинен Саадийдиң «Гүлистан китабынан қарақалпақ тилине үзиндилер аўдарды.

Әдебияттаныў ҳәм тил билими тараўында Ҳ. Ҳәмийдовтың «Қарақалпақ тили тарийхының очерклери» (1974), «Ертедеги қарақалпақ тилиниң жазба естеликлери» (1985), «Шығыс тиллериндеги жазба дәреклер ҳәм XIX әсирдеги қарақалпақ шайырлары» (1991), «Письменные памятники каракалпакского языка...» (1987) деген мийнетлери басылып шықты.

ҲӘБИЙБУЛЛАЕВ ЖУМАТ

(1922—1943)

Жумат Ҳәбийбуллаев—шайыр.

Ж. Ҳәбийбуллаев 1922-жылы 15-апрельде Кегейли районының Халқабад аўылында туўылған. Ол дәслеп ылда баслаўыш мектепте, соңынан Шымбайдағы Комуна мектебинде (1931—34), Нөкистеги К. Маркс атынғы мектепте (1934—38) оқыған. Болажақ шайыр «Жетишек» газетасында (1938—40) бөлим баслығы болды, осквадағы ВЛКСМ Орайлық Комитети жанындағы ректорлар таярлайтуғын курста оқыды (1940). «Пионерая правда» газетасының хызметкери, «Жас Ленинши» азетасының жуўаплы хаткери (1940—41) болып ислеи. Ол 1943-жылы Сталинград фронтында қаҳарманларша қаза тапты.

Шайырдың шығармалары «Саза» (Нөкис, 1990) деп алған жаўынгер қәлем ийелериниң топламында жәрияанған.

ШАМУРАТОВ ӘМЕТ

(1912—1953)

Шайыр, прозаик ҳәм жәмийетлик искер Әмет Шамуратов 1912-жылы Хожели районында туўылған. Ол Хоелидеги интернатта тәрбияланды (1924—25), соң Шымайдағы «Коммуна» мектебинде оқыды. Әмет Шамуратов 931-жылы Москваға оқыўға жибериледи, жумысшылар акультетинде оқыйды ҳәм метрополитен қурылысында слейди. 1938-жылы бул оқыў орнын тамамлап, Республика билимлендириў министрлигинде инспектор, соң спа орынларында ислейди.

1947—50-жыллары Әмет Шамуратов КПСС Орайлық омитети жанындағы Жоқары Партия Мектебин питкер. ҚҚАССР Министрлер Совети Баслығының орынбаары, Нөкис қалалық партия комитетиниң биринши серетары, Жазыўшылар аўқамының баслығы лаўазымларында ислейди.

Әмет Шамуратов 1941-жылы Жазыўшылар аўқамының ағзалығына қабыл етилген.

Оның «Сыйлық» (1940), «Ўатан ҳаққында қосықлар» (1943), «Бахыт» (1949), «Ески мектепте» (1940), «Бахыт қосықлары» (1949) сыяқлы поэзиялық, прозалық топламлары басылды. Жазыўшының таңламалы шығармалары бир неше мәртебе қайта басылды (1954—63, (1962—72), «Ески мектепте», «Мениң жолбарыслар менен ушырасыўларым» повестьлери рус, өзбек тиллеринде жәрияланды.

Әмет Шамуратов «Арал қызы» (Ж. Аймурзаев), (Қырық қыз» (И. Юсупов пенен бирге) пьесаларының авторы. Ол «Ҳүрмет белгиси» (2 рет) ордени, медаллар ҳәм Өзбекстан, Қарақалпақстан Жоқарғы Советлериниң Ҳүрмет Грамоталары менен сыйлықланды. Ә. Шамуратов (2, 3 шақырық) ҚҚАССР Жоқарғы Советине депутат болып сайланды.

ШАМУРАТОВ АРТЫҚ

(1915—1942)

А. Шамуратов—шайыр.

Артық Шамуратов 1915-жылы Қараөзек районында туўылған. Шымбайдағы колхозшы жаслар мектебинде оқыды (1929—1933), Төрткүл педтехникумын тамамлады (1936). Соң Қараөзек районында муғаллим болып иследи (1936—38). Қарақалпақ мәмлекетлик баспасында иследи (1936—41), кейин мектеп директоры, районлық партия комитетинде инструктор болып ислеген (1941—42). 1942-жылы Уллы Ўатандарлық урыс фронтына жөнеди ҳәм 1942-жылы набыт болған.

Артық Шамуратов 1939-жылдан Жазыўшылар Аўқамының ағзасы еди. Оның 1940-жылы «Сый» топламы басылды. Соңғы жыллары «Өмир, сени жырлайман» деген ат пенен шығармалар жыйнағы жәрияланды (1987).

ШАМУРАТОВА ГҮЛИСТАН

Г. Шамуратова—шайыр.

Гүлистан Шамуратова 1937-жылы 22-июльде Төрткүл қаласында туўылған. Қарақалпақ мәмлекетлик педагогикалық институтын питкерген. Гүлистан Шамуратова дәслеп республикалық радиоеситтириў комитетинде хабаршы (1950—1960), Билимлендириў министрлигиниң

аллимдер үйинде китапхана баслығы (1960—1964),
ас Ленинши» газетасында әдебий хызметкер, ал 1960-
лдан баслап телевидение ҳәм радиоеситтириў комите-
де редактор болып иследи. Соңғы жыллары Жазыў-
лар Аўқамында Көркем әдебиятты нәсиятлаў бюро-
да хызмет етти. Ҳәзир Қарақалпақстан телерадио
паниясында ислейди.
Г. Шамуратова 1976-жылдан Жазыўшылар Аўқамы-
ң ағзасы.
Оның «Ғумша ашылғанда» (1971), «Әрман» (1977)
анлы қол ўақыясы» т. б. топламлары басылған. Гүлис-
Шамуратова «Қарақалпақстанға мийнети сиңген мә-
ният хызметкери» (1991).

ШЕРНИЯЗОВА ДӘЎЛЕТБИЙКЕ

Дәўлетбийке Шерниязова—прозаик.
Д. Шерниязова 1952-жылы 13-февральда Нөкис қала-
да туўылған, орта мектепти тамамлағаннан кейин Қа-
алпақ Мәмлекетлик пединститутының рус тили ҳәм
бияты факультетин питкерип, 1974-жылдан баслап
рақалпақстан радиосының русша еситтириўлер редак-
сында, сиясий-жәмийетлик еситтириўлер редакциясын-
ислейди, 1990-жылдан баслап сол жерде бас редактор-
ң орынбасары лаўазымын атқарып атыр.
Д. Шерниязова 1993-жылдан Жазыўшылар аўқамы-
ң ағзасы.
Жазыўшының «Жүрек сырлары» (1977), «Мүсин»
86) атлы гүрриң ҳәм повестьлер топламлы жарық
ди.
Ол Қарақалпақстан Жоқарғы Советиниң Ҳүрмет жар-
ғы менен сыйлықланған ҳәм «Крестьянка» журналы-
ң да сыйлығын алыўға миясар болған.

ЮСУПОВ ИБРАЙЫМ

Ибрайым Юсупов—үлкен талант ийеси, XX әсирдеги
ақалпақ поэзиясының ири ўәкили, оның байтереги.
И. Юсупов 1929-жылы 5-майда Шымбай районында-
Азат аўылында туўылған. Ол 1949-жылы Қарақал-
Мәмлекетлик пединститутын тамамлап, усы жерде
тыўшы етип қалдырылады (1949—61), соңынан ша-

йыр бир қанша жыллар «Әмиўдәрья» журналының бас редакторы лаўазымында болады (1961—62), Н. Дәўқараев атындағы Тарийх, тил ҳәм әдебият институтында илимий хызметкер, сектор баслығы болып та ислейди (1962—65), Қарақалпақстан Жазыўшылар аўқамын басқарады (1965—80), «Совет Қарақалпақстаны» газетасының бас редакторы (1980—85), Қарақалпақстан парахатшылықты қорғаў Комитетиниң баслығы хызметинде ислейди. Ҳәзир ол Республикалық мәденият ҳәм ағартыў орайының баслығы.

И. Юсупов 1956-жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Шайырдың дәслепки қосықлары 40-жыллардың орталарында жәрияланды. Ол «Бахыт лирикасы» (1955), «Күн шығыс жолаўшысына» (1959), «Ойлар» (1960), «Жети асырым» (1962), «Дала әрманлары» (1966), «Кеўил кеўилден суў ишер» (1971), «Дәўир самаллары» (1982), «Аласатлы дүнья бул» (1987), «Тумарис ҳәм басқалар» (1974), «Йош» (1978), «Дузлы самаллар» (1988), «Кеўилдеги кең дүнья» (1989) сыяқлы бир неше топламларын бастырып шығарды. Шайырдың еки рет (1978—79, 1992) таңламалы шығармаларының еки томлығы, «Ғарры туттағы гүз» деген гүрриң ҳәм очерклер жыйнағы жарық көрди.

И. Юсупов драматургия тараўында да қәлем тербетип, «Қырық қыз» (Әмет Шамуратов пенен бирликте), «Өмирбек лаққы» (1966), «Мәңги булақ» (1986) драмаларын, «Әжинияз» операсының (1973) либреттосын жазды.

Шайыр қарақалпақ әдебияты бағдарламасын дүзиўшилердиң бири, ол әдебияттан сабақлық жазыўға қатнасты, әдебият тарийхын ҳәр тәреплеме изертлеўде белсендилик еткен көп ғана сын мақалаларының авторы Қараңыз: (С. Ахметов. Қарақалпақстан Республикасының әдебиятшы алымлары ҳәм сыншылары. Нөкис, 1993, 132—133-бетлер).

Шайырдың өзбек тилиндеги топламлары: «Булоқлар қайнайди, 1960; Олтин қирғоқ, 1962; Саҳро орзувлари, 1967; Чул тургойи, 1972; Рахмат сенга, замоним!, 1979; Қора тол, 1988.

Рус тилиндеги топламлары: Песни горного ручья, 1960; Меридианы сердца, 1966; Глаза ящерицы, 1973;

Стихи, «Библиотека советской поэзии», 1976; Розы и полынь, 1980; Звон стремени, 1981; Стремлюсь всей душой, 1986.

Шайырдың қырғыз тилинде «Талаа киялдары» (1969) ҳәм түркмен тилинде «Эриклер гүлленде» (1986) атлы топламлары шықты. Оның дүнья классиклеринен көп ғана аўдармаларының үлгилери «Мәңги булақлар» (1985) деген ат пенен басылып шықты.

И. Юсупов «Мийнет қызыл байрақ» ордени менен сыйлықланған, ол Өзбекстан ҳәм Қарақалпақстан халық шайыры, Қарақалпақстан көркем өнерине мийнети сиңген ғайраткер, Бердақ атындағы Қарақалпақстан Мәмлекетлик сыйлығының ҳәм Хамид Әлимжан атындағы Өзбекстан сыйлығының лауреаты, 7—10 шақырық Қарақалпақстан Жоқарғы Советиниң депутаты болған, ҳәзир шайыр Өзбекстан халық депутаты.

ЯКУБОВ ҒАЙЫП

Ғайып Якубов—шайыр, өзбек тилинде жазады.

Ғ. Якубов 1937-жылы 9 октябрьде Хожели қаласында туўылған. Ол Ташкент Мәмлекетлик университетиниң журналистика факультетин табыслы питкергеннен кейин мектепте муғаллимшилик етеди, 1964—1968-жыллары Қарақалпақ Мәмлекетлик пединститутында оқытыўшы болып, 1968-жылы муғаллимлердиң Республикалық билимин жетилистириў Институтында кабинет баслығы, 1969—1985-жыллары «Уқутувчилар газетасы» ның Хорезм ҳәм Қарқалпақстан бойынша арнаўлы хабаршысы, 1985-жылдан баслап Қарақалпақстан Жазыўшылар аўқамында әдебий мәсләҳәтши болып ислейди. Ғ. Якубов ҳәзир «Мәрифать» газетасының Қарақалпақстан ҳәм Хорезм бойынша өз хабаршысы болып хызмет атқармақта.

Ғ. Якубов 1990 жылдан Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Ғ. Якубовтың 1965-жылы «Сырлы таяқ», 1988-жылы «Жағыстағы самаллар», 1991-жылы «Төртликлер» атлы жеке китаплары басылып шықты. Ол аўдарма тараўында Т. Қайыпбергеновтың «Суўық тамшы» (А. Қаҳҳар менен бирликте), 1972-жылы «Уйқысыз түнлер» атлы повестьлерин де өзбек тилинде бастырып шығарған.

МАЗМУНЫ

1. Аббазов С. 3
2. Айжанов Ө. 4
3. Аймурзаев Ж. . . . 5
4. Аймухаммедова Б. . 7
5. Айтмуратов Д. . . .7
6. Айымбетов Қ. . . . 8
7. Айымбетов Ҳ. . . . 10
8. Аламбергенов К. . .10
9. Алланазаров Т. . . .11
10. Аллаяров С. . . . 12
11. Атажанов Ә. . . . 13
12. Атамуратова Ш. . 14
13. Ахметов С. 14
14. Ахметов Х. 15
15. Аяпов Ш. 16
16. Әбдирахманов О. . 17
17. Әлиев А. 17
18. Әўезов Қ. 18
19. Баҳадырова С. . . 20
20. Бегимов А. 21
21. Бекбаўлиев О. . . .22
22. Бекимбетов А. . . .23
23. Бекниязова Б. . . .23
24. Генжемуратов Б. . 24
25. Дабылов А. 25
26. Дәўқараев Н. . . . 26
27. Дәрибаев М. 27
28. Дәўлетназаров Х. . 28
29. Дилмуратов Ж. . . .28
30. Досанов Қ. 29
31. Емельянов Е. . . . 30
32. Ерманов Қ. 31
33. Ерниязов Қ. 31
34. Есемуратов Г. . . 32
35. Есемуратова Г. . .33
36. Жапақов Н. 34
37. Жумағулов С. . . . 35
38. Жумамуратов Т. . . 36
39. Жуманазарова М. .37
40. Жуманиязов Қ. . . .38
41. Ибрагимов С. . . . 39
42. Избасқанов Ж. . . .39
43. Исмайлов Б. 40
44. Исмайлов С. 41
45. Камалов Қ. 42
46. Каримов К. 43
47. Кожуров О. 43
48. Қабулов Т. 44
49. Қайыпбергенов Т. . 45
50. Қайыпназаров Б. . 47
51. Қайыпов М. . . .48
52. Қасымов Д. . . .49
53. Қасымова М. . . .50
54. Қарабаев М. . . .50
55. Қожықбаев Ә. . .51
56. Қурбанбаев И. . .52
57. Қураниязов С. 53
58. Леонтичев Ю. . . 53
59. Майоров И. С. . . .54
60. Мақсетов Қ. . . .55
61. Мәжийтов С. . . 56
62. Мәжийтов Р. . . .57
63. Мәмбетов К. . . .58
64. Мәмбетниязов Т. . 59
65. Мәтмуратов Т. . .60
66. Мәтсапаев М. . . .61
67. Матьяқупова Г. . .61
68. Матьяқубов А. . 62
69. Мәўленов С. . . .62
70. Муратбаев Ж. . . . 63
71. Муўсаев А. . 64
72. Мырзабаева П. . .64
73. Назбергенов Д. . .65
74. Нарымбетов Ж. . .65
75. Насруллаева З. . .66
76. Нәжиймов Т. . . 67
77. Нурмухамедов М. .68
78. Нурымбетов С. . .70
79. Нызанов М. . . .70
80. Өтемуратова Ҳ. . .71
81. Өтениязов Ж. . . .72
82. Өтепбергенов Ә. . .72
83. Өтепбергенли Е. . 73
84. Өтепов Ә. 74
85. Өтеўлиев Ө. 74
86. Пиржанов У. 75
87. Пиржанов С. 75
88. Рахимова Г. 76
89. Рахманов К. . . . 76
90. Реймов К. 77
91. Сағыйтов И. 78
92. Садықов А. 79
93. Садықов С. 79
94. Салиев С. 80
95. Сапаров Ж. 81
96. Сапаров Х. 82
97. Сәрсенбаев Т. . . . 82
98. Сәрсенбаев Ө. . . .83
99. Сәтбаев О. 83
100. Сейтжанов Т. . .84
101. Сейтжанов Ә. . . 85
102. Сейтмамутов Т. . 85

103. Сейтназаров Ж. . . 86
104. Сейтназаров Ғ. . . 87
105. Сейтниязов М. . . 88
106. Сейтеков А. . . . 89
107. Сейтов Х. . . . 89
108. Сейтов Ш. . . . 90
109. Султанов А. . . . 91
110. Султанов К. . . . 91
111. Султанов Қ. . . . 92
112. Ташенов Ж. . . . 93
113. Тәжибаев Ә. . . . 94
114. Тәжимуратов Ә. . . 94
115. Тилегенов П. . . . 95
116. Төрешова Н. . . . 96
117. Турсынова Г. . . . 97
118. Турымбетов Ә. . . 97
119. Турымбетов Х. . . 98
120. Фазылов. И. . . . 99
121. Халмуратов Т. . . 99
122. Хожаназаров У. . . 100
123. Хожаниязов С. . . 100
124. Хожаниязов Ш. . . 101
125. Хожаниязов Ө. . . 102
126. Хошниязов Ж. . . 103
127. Худайбергенов А. . 103
128. Худайбергенов К. . 104
129. Ҳәмийдов Ҳ. . . . 105
130. Ҳәбибуллаев Ж. . . 106
131. Шамуратов Ә. . . 106
132. Шамуратов А. . . 107
133. Шамуратова Г. . . 107
134. Шерниязова Д. . . 108
135. Юсупов И. . . . 108
136. Якубов Ғ. . . . 109

Сражатдин Ахметов, Жанызақ Есенов.

ҚАРАҚАЛПАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ЖАЗЫЎШЫЛАРЫ

На каракалпакском языке

Издательство «Билим»

1995

Бас редактор **Қ. Есемуратов**
Редакция баслығы **Р. Аббазов**
Редактор **З. Бекмуратова**
Сүўретин салған **Б. Насыров**
Көрк. редакторы **А. Аметов**
Тех. редакторы **Г. Жолмурзина**
Корректоры **З. Өсербаева**

Териўге берилген ўақты 03.10.94 ж. Басыўға рухсат етилген ўақты 10.01.95 Қағаз форматы 84x108 $^1/_{32}$ әдебий гарнитура кегль 10. Жоқары баспа усылында басылды. Көлеми 3,5 баспа табақ 5,88 шәртли баспа табақ. 6,26 есап баспа табақ. Нусқасы 1000. Буйыртпа 85 Баҳасы шәртнама бойынша.

«Билим» баспасы 742000 Нөкис қаласы, Қарақалпақстан көшеси, 9.

Қарақалпақстан Республикасы баспасөз бойынша Мәмлекетлик комитетиниң Нөкис полиграфкомбинаты. Нөкис қаласы, 742000 Қарақалпақстан көшеси 9.